

Центральноукраїнський державний
університет імені
Володимира Винниченка

Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
Центр українсько-європейського наукового співробітництва

Всеукраїнське науково-педагогічне
підвищення кваліфікації

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

3 березня – 13 квітня 2025 року

Львів – Торунь
Liha-Pres
2025

УДК 005.5:006.015.5:37(062.552)

У 67

Організаційний комітет:

Євген Соболев – доктор юридичних наук, професор, ректор Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка;

Наталія Підпригора – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри природничих наук і методик їхнього навчання, завідувачка відділу забезпечення якості та цифрового супроводу освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка;

Олександр Черненко – кандидат педагогічних наук, доцент, докторант, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка;

Ростислав Ляшенко – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Управління якістю освіти закладу вищої освіти: матеріали У 67 всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 3 березня – 13 квітня 2025 року. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. – 160 с.

ISBN 978-966-397-505-4

У збірнику представлено матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Управління якістю освіти закладу вищої освіти» (3 березня – 13 квітня 2025 року).

УДК 005.5:006.015.5:37(062.552)

© Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, 2025

© Центр українсько-європейського наукового співробітництва, 2025

ISBN 978-966-397-505-4

© Українсько-польське наукове видавництво «Liha-Pres», 2025

ЗМІСТ

Якість вищої освіти в умовах цифровізації: нові критерії та методики оцінювання Абдель Фатах А. С.	7
Порядок і критерії оцінювання курсової роботи з навчальної дисципліни «Моніторинг довкілля» Ананьєва Т. В.	10
Академічне управління освітньо-науковою програмою за спеціальністю «Право» Арістова І. В.	13
Застосування методів штучного інтелекту для забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії Бабенко В. Г.	16
Досвід запровадження системи відтермінованого контролю навчання у Національній академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького Бартюк Т. І.	20
Стандарти і рекомендації щодо внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в Європейському просторі Батюк О. В.	22
Організація самостійної роботи студента як складової підготовки студентів-медиків до складання об'єктивного структурованого клінічного іспиту на клінічній кафедрі педіатричного профілю закладу вищої освіти Безрук В. В.	31
Основні шляхи реформування вищої юридичної освіти Бобровник С. В.	33
Розвиток критичного мислення на парах англійської мови Богачевська Л. О.	37
Сучасні інтеграційні підходи і технології викладання вибіркової дисципліни «Національні і регіональні варіанти англійської мови» Василенко Д. В.	40
Сучасний стан викладання корейської мови в Україні Вишинський Д. О.	44

Оцінка якості надання первинної медичної допомоги: аналіз факторів впливу	
Вознюк В. Ю.	46
Підвищення якості підготовки здобувачів вищої освіти з публічного управління сферою охорони здоров'я	
Воронов О. І.	49
Самостійна робота студента – основний засіб підвищення якості освіти вищої школи	
Гамарник А. М.	53
Шляхи удосконалення якості викладання курсу гістології, цитології та ембріології у вищих навчальних закладах медичного профілю	
Гніда Н. І.	57
Взаємодія академічної спільноти в управлінні якістю вищої освіти	
Голик О. П.	60
Сучасна правова освіта в Україні та її вплив на правосвідомість молоді	
Грабар Н. М.	62
Нові підходи в реалізації процесного підходу системи управління якістю у закладі вищої освіти	
Гут Л. В.	66
Проблема якості професійної підготовки сучасного лікаря у медичному університеті	
Гюльмамедова М. Ф.	70
Формування економічного мислення студентів через ситуаційне навчання	
Деділова Т. В.	74
Формування правової свідомості психолога як складова професійної підготовки	
Джежик О. В.	78
Покращення якості освітнього процесу як ключовий тренд трансформації вищої освіти України	
Джерелейко С. Д.	80
Особливості застосування 100 бальної системи оцінювання у вищих навчальних закладах	
Доценко Л. В., Ворошилова Н. В.	83
Інноваційний підхід та нові технології викладання природничих наук	
Дубова О. А.	85

Роль музею при закладах вищої освіти у покращенні якості освітнього процесу (на прикладі Музейно-просвітницького центру Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського)	
Жмуд Н. В., Войнаровський А. В.	87
Особливості екологічної освіти у закладах вищої освіти аграрного спрямування	
Зубцова І. В.	91
Формування міжкультурної компетенції на уроках корейської мови	
Кан Д. С.	93
Забезпечення якості освітнього процесу як актуальне завдання сьогодення	
Карась О. Г.	96
Використання сучасних цифрових технологій та міжнародна співпраця як ключові чинники покращення якості вищої освіти	
Карпусенко Н. В.	99
Індивідуалізація оцінювання як чинник підвищення якості вищої освіти	
Кіріллова А. О.	101
Застосування андрагогічних принципів у процесі навчання військових фахівців	
Ковальчук А. О.	104
Щодо підготовки кваліфікованих кадрів для державної прикордонної служби	
Корольов В. О.	106
Задачі вивчення освітнього компоненту «Екологія комах» при підготовці здобувачів вищої освіти	
Кривенко А. І., Джам М. О., Марченко Т. Ю.	109
Використання геоінформаційних карт під час викладання пам'яткознавчих дисциплін	
Крилова А. М.	111
Професійна діяльність експерта з якості освіти: побудова на лідерських засадах	
Кубик Л. Я.	114
Досвід упровадження ради експертів у Національній академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького	
Купрієнко Д. А.	119

Стратегія подолання ризиків, пов'язаних з використанням ІІІ в освітньому процесі: досвід Австралії	
Лемешко О. В., Лемешко В. В.	122
Університетська освіта в Україні: вектори розвитку та перспективи	
Малій О. Г.	124
Лінгвокомпетентність педагогічної особистості	
Мамчич О. Б.	127
Принципи формування системи управління якістю вищої освіти в Україні в умовах воєнного стану	
Остапенко О. П.	129
Підвищення якості освіти у технічних навчальних закладах шляхом адаптації студента до навчального процесу (на прикладі викладання загального курсу органічної хімії)	
Посохов Є. О.	133
Роль роботодавців у забезпеченні освітньо-професійних програм	
Ревунець А. С.	135
Інклюзивна складова ментального здоров'я в закладах освіти	
Саранча І. Г.	139
Використання цифрових технологій на заняттях у закладах вищої освіти України	
Семак О. І.	142
Участь у міжнародних проєктах як важлива складова підвищення якості вищої освіти	
Столяренко Г. С.	145
Академічний успіх здобувачів мистецької освіти в Україні: виклики та підходи до їх подолання	
Ткаченко І. І.	148
Підготовка організації українських націоналістів до збройної боротьби на території України (1941–1943 рр.)	
Ходанович О. Л.	151
Про правомочності власника в контексті кримінальної відповідальності за незаконне збагачення	
Чистякова А. С.	154
Використання електронних засобів навчання на уроках історії	
Шкода Н. А.	157

ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: НОВІ КРИТЕРІЇ ТА МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ

Абдель Фатах А. С.

доктор філософії, доцент,

доцент кафедри цивільно-правових та гуманітарних дисциплін

Криворізький навчально-науковий інститут

Донецького державного університету внутрішніх справ

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Вища освіта зазнає глибоких змін, оскільки цифровізація змінює спосіб передачі та отримання знань. З появою онлайн-курсів, адаптивних технологій навчання та інноваційних методів оцінювання якості вищої освіти переоцінюється за новими критеріями. Ця цифрова еволюція надає значні переваги, такі як розширена доступність, персоналізований досвід навчання та вдосконалені методи оцінювання. Однак це також викликає серйозне занепокоєння щодо нерівності в освіті, непослідовного забезпечення якості та потенційної втрати традиційного освітнього досвіду.

Цифровізація значно покращує доступність вищої освіти, руйнуючи географічні бар'єри та надаючи доступ та можливості для різних верств суспільства. Зростання онлайн-курсів дозволило здобувачам вищої освіти із маленьких населених пунктів, які раніше могли бути виключені з якісної освіти через місцезнаходження, співпрацювати з закладами вищої освіти та викладачами. Наприклад, здобувач із сільської громади тепер може записатися на курси, які пропонують престижні університети по всьому світу, таким чином демократизуючи доступ до знань. Крім того, цифрові інструменти забезпечують гнучкий графік навчання, дозволяючи здобувачам поєднувати отримання освіти роботою, сім'єю тощо. Зокрема, величезна кількість онлайн-ресурсів – від електронних книг до інтерактивних лекцій – збагачує досвід навчання, надаючи здобувачам різноманітні матеріали, які відповідають різним стилям навчання. Ця велика кількість ресурсів не тільки покращує розуміння, але й заохочує незалежні дослідження та критичне мислення, необхідні навички в сучасному насиченому інформацією середовищі. Загалом цифровізація зробила революцію в доступності вищої освіти, сприяючи інклюзивній атмосфері, де здобувачі з усіх верств суспільства можуть реалізувати свої академічні амбіції.

Цифровізація забезпечує персоналізований досвід навчання, який відповідає індивідуальним потребам і вподобанням здобувачів, підвищуючи залученість і результати навчання. Адаптивні технології

дозволяють адаптувати навчальний контент відповідно до темпу та розуміння кожного учня. Наприклад, платформи, які використовують алгоритми для оцінки успішності здобувача, можуть запропонувати ресурси та вправи, які стосуються конкретних проблемних областей, роблячи навчання більш ефективним і цілеспрямованим. Крім того, аналітика даних відіграє вирішальну роль у забезпеченні викладачів розумінням успішності студентів, дозволяючи своєчасно втручатися, коли учням важко [1].

Цифровізація впливає на персоналізацію навчання, здобувачі можуть обирати курси та матеріали, які відповідають їхнім інтересам і кар'єрним цілям. Ця персоналізація призводить до більшої мотивації та відданості, що зрештою призводить до покращення результатів навчання.

Нові методи оцінювання, які сприяють цифровізації, пропонують інноваційні підходи до оцінювання навчання здобувачів вищої освіти. Цифрове оцінювання, наприклад онлайн-вікторини та інтерактивні модулі, забезпечують миттєвий зворотний зв'язок, який допомагає здобувачам визначити свої сильні та слабкі сторони в реальному часі [2]. Такий миттєвий зворотний зв'язок дозволяє здобувачам швидко змінити свої навчальні стратегії та звернути увагу на ті теми, які потребують додаткових зусиль для опанування.

Впровадження онлайн-портфоліо та оцінювання на основі проектів дозволяє здобувачам продемонструвати свої реальні навички та компетенції, виходячи за рамки традиційних форматів тестування. Такі оцінки не лише відображають знання здобувачів, але й їх здатність застосовувати ці знання на практиці, що все більше цінується роботодавцями.

Зокрема, включення взаємооцінки та самооцінки сприяє розвитку критичного мислення та саморефлексії, оскільки учні вчаться оцінювати свою власну роботу та роботу своїх одногрупників, що веде до глибшого навчання та розуміння.

Незважаючи на переваги цифровізації у вищій освіті, важливо визнати, що вона може посилити існуючу нерівність в освіті. Зокрема, не всі здобувачі мають рівний доступ до технологій і надійного підключення до Інтернету. Крім того, здобувачам, які стикаються з соціально-економічними труднощами, може бути особливо важко адаптуватися до онлайн-форматів навчання, які часто вимагають певного рівня самодисципліни та винахідливості, якого вони, можливо, не розвинули в традиційних класних умовах.

Забезпечення якості в цифровій освіті становить ще одну серйозну проблему, оскільки швидке поширення онлайн-програм може призвести до різних стандартів і відсутності суворого контролю якості.

Оскільки все більше платформ (Edera, Coursera тощо) пропонують онлайн-курси, здобувачам може бути важко орієнтуватися у великій кількості доступних варіантів, що призводить до плутанини щодо того, які програми є надійними та пропонують справжню цінність. Здобувачі, заклади вищої освіти та роботодавці можуть бути невпевнені щодо компетентностей, отриманих за допомогою цифрових платформ [3]. Цей брак ясності може викликати недовіру до системи неформальної онлайн-освіти, потенційно підбиваючи зусилля закладів, які прагнуть надавати високоякісну освіту.

Перехід до цифрової освіти може підірвати значення традиційного освітнього досвіду, який відіграє життєво важливу роль у цілісному розвитку здобувачів. Одним із помітних недоліків онлайн-навчання є відсутність взаємодії віч-на-віч, що може перешкоджати розвитку важливих навичок спілкування, таких як спілкування, робота в команді та міжособистісні стосунки. Соціальні взаємодії сприяють почуттю спільності та приналежності, якого часто немає в цифровому середовищі.

Отже, хоча цифровізація пропонує численні переваги, важливо визнавати та зберігати невід’ємні аспекти традиційної освіти, які сприяють всебічному академічному досвіду.

Підсумовуючи, зазначимо, що цифровізація вищої освіти відкриває трансформаційну можливість покращити доступність, персоналізувати навчальний досвід і вдосконалити методи оцінювання.

Однак не менш важливо визнати виклики, які супроводжують цю еволюцію, включаючи нерівність в освіті, питання забезпечення якості та потенційну втрату традиційного освітнього досвіду. Щоб повністю використати переваги цифровізації, зацікавлені сторони повинні співпрацювати, щоб вирішити ці проблеми, дотримуючись балансу між впровадженням технологічних досягнень і збереженням основних елементів традиційної освіти.

Література:

1. Полішук, Н. В., Бугаєнко, Т. І., & Лемешева, Н. В. Підвищення якості вищої освіти за допомогою цифрових технологій та дистанційного навчання для здобувачів вищої освіти в Україні. *Академічні візії*. 2024. №38. С.1-15. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/1561> (дата звернення 10/04/2025).
2. Моторіна, В. Г., Дем’яненко, О. О., & Марущак, О. В. (2024). Аналіз впливу цифрових технологій на якість вищої освіти в Україні в умовах глобальних викликів. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. № 10. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13846988> (дата звернення 10/04/2025).

3. Базелюк О. Основні тенди і виклики цифровізації у вищій освіті. *Педагогічний дискурс*. 2021. С.36-44. DOI: 10.31475/пед.дис.2021.31.05

ПОРЯДОК І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МОНІТОРИНГ ДОВКІЛЛЯ»

Ананьєва Т. В.

кандидатка біологічних наук, доцентка,

доцентка кафедри екології

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

м. Дніпро, Україна

Навчальна дисципліна «Моніторинг довкілля» є обов'язковою компонентою освітньо-професійної програми Екологія підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю Е2 Екологія в Дніпровському державному аграрно-економічному університеті (ДДАЕУ).

Інтегральною компетентністю, що формується у здобувачів освіти під час засвоєння курсу «Моніторинг довкілля», є здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля та раціонального природокористування з використанням базових теорій і методів природничих наук. Курсова робота в межах цієї дисципліни виступає як інструмент перевірки самостійної діяльності здобувача, а також є одним із способів оцінки його професійної підготовки до виконання фахових завдань [1]. Це самостійна, логічно завершена робота навчально-наукового чи навчально-дослідницького спрямування, в якій підсумовується сучасний стан справ у сфері збору, обробки, накопичення, аналізу, систематизації, зберігання та передачі екологічної інформації про стан біосфери в цілому, а також її окремих біотичних і абіотичних компонентів як природного, так і штучного походження [2, 3].

Курсова робота виконується за темою, попередньо затвердженою на засіданні кафедри екології. Вона обов'язково має містити такі структурні елементи: вступ, основну частину з розділами та підрозділами, висновки з пропозиціями, а також список використаних джерел. Після завершення робота подається для публічного захисту перед комісією, до складу якої входять науково-педагогічні працівники кафедри екології [4].

Текст роботи повинен формуватися за принципами академічної доброчесності, що є невід’ємною складовою системи забезпечення якості освіти в ДДАЕУ [5]. До захисту допускаються курсові роботи після перевірки на унікальність тексту за допомогою ліцензійного сервісу StrikePlagiarism.com з дотриманням таких вимог:

- значення показника подібності КП1 має бути не більше 30 %;
- значення показника подібності КП2 не повинно перевищувати 5–7 %;
- значення показника цитування КЦ – не вище 30 %.

Значення показників після перевірки роботи:

КП1 до 30 %, КП2 до 5 %, КЦ до 30 % – робота характеризується низьким рівнем подібності, що свідчить про високу оригінальність тексту. У такому разі її допускають до подальшого розгляду та захисту.

КП1 у межах 30–35,99 %, КП2 від 5 до 8,99 %, КЦ до 30 % – виявлений незначний рівень подібності. Роботу передають на розгляд комісії з академічної доброчесності кафедри екології для ухвалення відповідного рішення щодо можливості її захисту.

КП1 у межах 36–50 %, КП2 від 9 до 12 %, КЦ до 30 % – рівень подібності визначається як суттєвий, що вказує на низький рівень оригінальності тексту та наявність запозичених матеріалів. Таку роботу можуть спрямувати на доопрацювання з подальшою повторною перевіркою.

КП1 понад 50 %, КП2 понад 12–17 % – високі показники подібності свідчать про критично низьку оригінальність тексту. Комісія ухвалює рішення про відхилення роботи, не допускає її до захисту або виносить інше обґрунтоване рішення.

Після проведення захисту курсової роботи члени комісії приймають рішення про оцінку роботи за 100-бальною шкалою. Критерії оцінювання знань здобувачів за результатами написання та захисту курсової роботи наступні:

Оцінку «відмінно А» (90–100 балів) отримує здобувач освіти, який виконав курсову роботу відповідно до всіх встановлених вимог, вчасно зареєстрував її на кафедрі та успішно захистив, надавши повні й обґрунтовані відповіді на всі запитання.

Оцінку «добре В» (82–89 балів) отримує здобувач освіти, який також виконав курсову роботу відповідно до вимог, зареєстрував її своєчасно та захистив, однак деякі відповіді на поставлені запитання були неповними або недостатньо обґрунтованими.

Оцінку «добре С» (74–81 балів) присуджують здобувачу освіти, котрий виконав курсову роботу згідно з вимогами, вчасно зареєстрував її на кафедрі та захистив, але відповів не на всі запитання під час захисту.

Оцінку «задовільно D» (64–73 бали) отримує здобувач освіти, який виконав роботу відповідно до вимог, своєчасно зареєстрував її та захистив, але зміг дати відповіді лише на 70 % запитань.

Оцінку «задовільно E» (60–63 бали) призначають здобувачу освіти, котрий виконав роботу згідно з вимогами, але не повністю розкрив необхідні розділи, вчасно пройшов реєстрацію на кафедрі та захистив роботу, відповівши лише на 60 % питань.

Оцінку «незадовільно FX» (35–59 балів) отримує здобувач освіти, який виконав курсову роботу, проте не розкрив важливі розділи, несвоєчасно зареєстрував її на кафедрі і не зміг успішно захистити, давши відповіді на менш ніж 60 % запитань.

Найнижчу оцінку «незадовільно F» (1–34 бали) отримує здобувач освіти, який не виконав курсову роботу у відповідності до вимог, не розкрив основних розділів, несвоєчасно зареєстрував роботу і не зміг захистити її або дати правильні відповіді на поставлені запитання.

У разі несвоєчасного подання курсової роботи на кафедру без вагомих причин, невчасного проходження перевірки на унікальність тексту, відсутності здобувача на захисті або за умови, що керівник не рекомендує роботу до захисту, здобувач отримує оцінку «незадовільно». У такій ситуації йому необхідно виконати нову курсову роботу за іншою темою або доопрацювати попередню в терміни, визначені деканом факультету. У разі наявності поважних причин (хвороба, відрядження тощо) здобувач освіти має право на продовження строків семестрового контролю.

Література:

1. Ананьєва Т. В. Методичні рекомендації до виконання курсових робіт з навчальної дисципліни «Моніторинг довкілля» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності Екологія ОПП Екологія. Дніпро : ДДАЕУ, 2024. 34 с.

2. Клименко М. О., Прищепа А. М., Вознюк Н. М. Моніторинг довкілля : підручник. Вид. 2-ге допов. та перероб. Рівне : НУВГП, 2023. 350 с.

3. Моніторинг довкілля : підручник / В. М. Боголюбов та ін. ; за ред. проф. В. М. Боголюбова. Вид. 2-ге, переробл. і доповн. Київ : НУБіП, 2018. 435 с.

4. Положення про запобігання і виявлення академічного плагіату в Дніпровському державному аграрно-економічному університеті / Д. М. Онопрієнко та ін. Дніпро : ДДАЕУ, 2021. 26 с.

5. Положення про курсову роботу (проект) здобувачів вищої освіти Дніпровського державного аграрно-економічного університету / Д. М. Онопрієнко та ін. Дніпро : ДДАЕУ, 2024. 28 с.

АКАДЕМІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЮ ПРОГРАМОЮ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ПРАВО»

Арістова І. В.

*доктор юридичних наук, професор,
завідувачка кафедри адміністративного та інформаційного права
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

Грунтуючись на основних принципах, у тому числі і на принципі системного підходу, який передбачає управління якістю на всіх стадіях освітнього процесу, у закладах вищої освіти України розробляються системи забезпечення якості вищої освіти. Усвідомлюючи існування управління на різних етапах процесу забезпечення якості вищої освіти, вважаю за доцільне поділитися певним досвідом управління освітніми програмами (далі – ОП), яке здійснюється на адміністративному та академічному рівнях [1]. Оскільки автор тез є гарантом освітньо-наукової програми (далі – ОНП) за спеціальністю «Право» у Сумському національному аграрному університеті, яка успішно пройшла акредитацію у травні 2024 року, акцентуємо увагу на академічному управлінні ОНП.

Відповідно до Положення про освітні програми [1], на рівні окремої освітньої програми академічне управління здійснює гарант. Водночас, в оновленому Положенні про інституційну структуру внутрішньої системи забезпечення якості освіти Сумського національного аграрного університету [2] і гарант, і проєктна група відповідної ОП є відповідальними за академічне управління. У згаданих Положеннях [1, 2] визначено завдання, функції академічного управління, а також права та обов'язки гаранта, які є орієнтирами і для управлінської діяльності гаранта ОНП «Право». У даній публікації акцентується увага на окремих функціях, а саме: на координації роботи проєктної групи щодо розроблення та перегляду освітньої програми; на підготовці відомостей самооцінювання за освітньою програмою в процесі її акредитації; на персональному звітуванні щодо реалізації освітньої програми перед Радою із забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти, особливо за умови отримання умовної акредитації освітньої програми [2].

Базуючись на правах та зобов'язаннях гаранта [2], вважалося за необхідне особливу увагу приділити відповідності цілі ОНП Правомісії та стратегії ЗВО. До речі, ці питання були предметом презентації на одній із конференцій, присвяченій удосконаленню підготовки

здобувачів третього рівня вищої освіти [3]. Нагадаємо окремі положення зазначеної публікації [3].

Особистий досвід гаранта ОНП Право свідчить про те, що в ЗВО неюридичного спрямування (зокрема, у Сумському національному аграрному університеті (далі – СНАУ), у якому я працюю), досягти такої відповідності непросто. Відповідно до Стратегії розвитку СНАУ на 2021–2025 рр. [4], місія СНАУ – примножувати людський капітал через: 1) підготовку фахівців, які розбудовують аграрний сектор та суспільство в цілому на засадах сталого розвитку; 2) наукові дослідження та інноваційна діяльність світового рівня; 3) формування свідомих громадян, лідерів, які здатні кидати виклик сьогоденню та збагачувати майбутнє [4]. Усвідомлення необхідності виконання зазначеної вимоги зумовили модернізацію ОНП Право, зокрема, це стосувалося мети, програмних результатів навчання (далі – ПРН), вибору обов'язкових та вибіркового фахових освітніх компонент (далі – ОК), коригування (зміни) тем дисертаційних досліджень.

Це дозволило сформувати унікальність ОНП Право: це формування у здобувачів здатності розуміти та впроваджувати правові принципи держави сталого розвитку (сталий розвиток міст і громад, захист екосистем суші, скорочення нерівності, якісна освіта). Важливою особливістю ОНП є те, що програма спрямована на правове забезпечення сталого розвитку як аграрної сфери, так і суспільства в цілому, у межах освітньої та наукової складових, а також формування належного юридичного кадрового забезпечення [3].

На засіданнях проєктної групи ОНП Право було узгоджено необхідність включення до загальнообов'язкових освітніх компонент таких фахових ОК, які забезпечують не лише досягнення програмних результатів навчання, що закріплені у відповідному Стандарті [5], але й додатково включених ПРН, які зорієнтовані на реалізацію навчальних цілей щодо правових аспектів сталого розвитку. Йдеться про наступні ОК: «Сучасні тенденції юридичної науки в умовах сталого розвитку», «Правові режими природних об'єктів і комплексів в умовах євроінтеграції», «Правове забезпечення сталого розвитку регіонів». Свідченням правильності прийняття такого управлінського рішення є зворотній зв'язок від здобувачів, який розміщений на сайті Юридичного факультету «Думки здобувачів»: освітня складова ОНП Право сприяє формуванню у здобувачів-дослідників відповідного наукового підґрунтя для успішного проведення дисертаційних досліджень.

Під час підготовки відомостей самооцінювання було зважено визначено слабкі та сильні сторони ОНП, а також перспективи розвитку ОНП Право. Наприклад, задля реалізації одного із

перспективних напрямів розвитку ОНП Право було запропоновано: формування наукових шкіл з приватного та публічного права і процесу; посилення співпраці науково-педагогічних працівників та здобувачів у напрямку взаємодії галузей права та інших галузей науки (аграрні науки, екологія, геодезія і землеустрій та ін.) для спільного вирішення завдань з метою досягнення Цілей сталого розвитку.

Важливим напрямом академічної управлінської діяльності гаранта ОНП Право поставало систематична підготовка аналітичних звітів щодо: усунення зауважень експертів під час акредитації у 2021 році; врахування Стандартів вищої освіти за спеціальністю Право (для здобувачів третього рівня вищої освіти) у змісті ОНП Право [5]; ступеня готовності до акредитації у 2024 році. Усі звіти та Рішення Ради із забезпечення якості вищої освіти знаходяться на сайті Університету та Юридичного факультету. Усвідомлюючи значення управлінської функції права у забезпеченні якості вищої освіти, у зазначених аналітичних звітах акцентовано увагу на необхідності постійного моніторингу локальних нормативно-правових актів, зокрема «Про організацію освітнього процесу», Положення про педагогічну практику для здобувачів третього рівня вищої освіти, «Про освітні програми» та ін. Було зроблено відповідні пропозиції щодо їх оновлення, коригування, що на сьогодні вже реалізовані та закріплені у правових актах на сайті Університету.

Досвід реалізації ОНП Право у Сумському національному аграрному університеті з 2017 року, а також її успішна акредитація у травні 2024 році переконливо доводять необхідність постійного удосконалення академічного управління ОНП, а також системної взаємодії адміністративного та академічного управління ОНП. Наша команда працює саме у цьому напрямі.

Література:

1. Положення про освітні програми у Сумському національному аграрному університеті : Наказ Ректора від 16.10.2019 р. URL: <https://goo.su/PFWtG>

2. Положення про інституційну структуру внутрішньої системи забезпечення якості освіти Сумського національного аграрного університету : Наказ Ректора від 27.11.2024 р. № 492/од. URL: <https://goo.su/mXnBC>

3. Арістова І. В. Роль Стратегії розвитку закладу вищої освіти у процесі підготовки дисертацій. *Підготовка дисертацій в умовах воєнного стану: актуальні питання та шляхи їх вирішення* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Науково-дослідний інститут публічного права. Центр українсько-європейського наукового

співробітництва (28 вересня 2024 року) м. Рівне, Україна. С. 7–10. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-411-8-1>

4. Стратегія розвитку Сумського національного аграрного університету на 2021–2025 pp. URL: <https://goo.su/M5UI>

5. Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 31.07.2023 р. № 924 URL: <https://goo.su/7UgIi>

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ

Бабенко В. Г.

*доктор технічних наук, професор,
професор кафедри інформаційної безпеки та комп'ютерної інженерії
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси, Україна*

У сучасному суспільстві, де темпи технологічного розвитку дедалі прискорюються, зростає потреба у впровадженні інноваційних підходів в усі сфери життя, зокрема в освіту. Сучасний етап розвитку освітнього простору супроводжується активним упровадженням цифрових технологій, серед яких особливу роль відіграють методи штучного інтелекту (ШІ). Модернізація освіти передбачає не лише цифровізацію інфраструктури, а й глибинні зміни в підходах до організації освітнього процесу [1, с. 14], що зумовлені зростанням кількості здобувачів освіти, різномірною підготовкою здобувачів, необхідністю швидкого оновлення змісту навчання та інтеграції міждисциплінарних знань. Одним з таких підходів є реалізація індивідуальної освітньої траєкторії, яка дозволяє забезпечити персоналізоване навчання, відповідне до інтересів, потреб та рівня підготовки кожного здобувача. Індивідуальна освітня траєкторія – це цілісна система навчання, що базується на поєднанні освітніх компонентів відповідно до персональних цілей, здібностей, стилів навчання та кар'єрних запитів здобувача [1, с. 6; 2, с. 7]. Саме тому пріоритетними напрямками розвитку освітнього середовища стають гнучкість, індивідуалізація, можливість самостійного вибору траєкторії навчання, міждисциплінарність та орієнтація на практичні компетентності. Реалізація персоналізованої траєкторії

навчання ускладнюється обсягом даних, що потребують обробки, а також реалізації постійного моніторингу й коригування навчального процесу. Застосування методів ШІ дозволяє вирішити ці завдання завдяки автоматизованому аналізу великих масивів освітніх даних, виявленню закономірностей, адаптації контенту під користувача, прогнозуванню результатів навчання та формуванню персоналізованих рекомендацій [2, с. 8]. У цьому контексті інструменти ШІ виступають ефективним засобом підтримки адаптивного освітнього середовища, що динамічно реагує на зміни у поведінці, мотивації та прогресі студентів.

Крім того, заклади вищої освіти та інші освітні установи повинні відповідати на запити нового покоління здобувачів, які орієнтуються на персоналізовані цифрові сервіси, мобільність знань та швидкий доступ до актуального контенту. Використання інноваційних рішень, зокрема на базі ШІ, дає змогу не лише підвищити якість навчання, а й зробити його більш гнучким і адаптивним до індивідуальних потреб [2, с. 7].

Потрібно зважати на те, що й освітні інституції, в свою чергу, теж мають різні освітні запити та потребують різних підходів до впровадження ШІ: від автоматизованих систем аналізу успішності до інтелектуальних платформ адаптивного навчання. Такі системи дають змогу формувати рекомендації щодо подальшого освітнього маршруту, адаптувати складність матеріалу до рівня знань здобувача, виявляти прогалини в знаннях, проводити автоматичне оцінювання робіт і надавати зворотний зв'язок у режимі реального часу. Це особливо актуально в умовах змішаного навчання, дистанційної освіти або інтенсивних програм перекваліфікації, де ефективна підтримка з боку викладача не завжди можлива.

Європейський досвід демонструє активне впровадження методів ШІ у сферу вищої освіти. Зокрема, університети Великобританії, Німеччини, Нідерландів та скандинавських країн застосовують ШІ для супроводу індивідуального навчання, управління навчальними процесами, прогнозування академічних результатів і запобігання академічним невдачам [3, с. 617, 625].

Зростання впровадження рішень на базі ШІ у вищій освіті в Європі з 2015 до 2024 року наведено у вигляді графіку на рис. 1 (узагальнено на основі [3–5]) демонструє стрімке збільшення використання інструментів ШІ в проаналізованому освітньому просторі, що свідчить про поступове перетворення ШІ з експериментального інструменту на повноцінний компонент системи підтримки освітнього процесу.

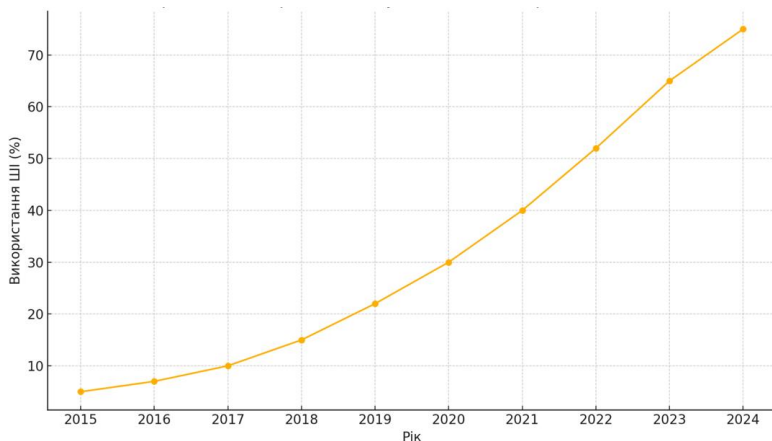

Рис. 1. Діаграма зростання використання ШІ у вищій освіті в Європі (2015–2024)

Одним із ключових інструментів ШІ в освітньому процесі є автоматичне оцінювання знань здобувачів та аналітика успішності [4, с. 510]. Системи на базі ШІ здатні не лише перевіряти тести чи домашні завдання, а й оцінювати відкриті відповіді, есе та навіть усні відповіді завдяки обробці природної мови. Такі системи забезпечують об'єктивність, швидкість та сталість у виставленні оцінок. Особливою цінністю можна вважати те, що ШІ здатний проводити глибинний аналіз результатів навчання, а на основі його результатів виявляти прогалини в знаннях, прогнозувати ймовірність академічної неуспішності та формувати індивідуальні рекомендації для студентів [5, с. 272].

Особливо цінним для забезпечення процесу ефективного персоналізованого навчання є те, що ШІ дозволяє модернізувати методику викладання, запроваджуючи інтерактивні інструменти, які сприяють кращому засвоєнню знань. Наприклад, інтерактивні чат-боти і віртуальні асистенти відповідають на запитання студентів у реальному часі, імітуючи діалог з викладачем. Генеративні моделі, наприклад ChatGPT, можуть бути використані для тренування написання текстів, розв'язання задач або підготовки до іспитів. Віртуальна та доповнена реальність, у поєднанні з ШІ, дозволяє створювати симуляційні сценарії, що особливо ефективно у медичній, технічній або природничій освіті.

Література:

1. Бондаренко, Т. Інтелектуальні інформаційні технології як складник цифрової трансформації освіти (аналітичний огляд). *Аналітичний вісник у сфері освіти й науки*. 2024. №19. С. 3–23. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741212/1/Bondarenko_TS_ar_AH_19_2024.pdf
2. Топузов, О. М., Алексеева, С. В. Можливості використання штучного інтелекту в освітньому процесі закладів середньої освіти в умовах воєнного стану. *Український педагогічний журнал*. 2024. № 1. С. 5–11. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-1-5-11>
3. Celik, I., Dindar, M., Muukkonen, H., & Järvelä, S. The promises and challenges of artificial intelligence for teachers: A systematic review of research. *TechTrends*. 2022. 66(4). P. 616–630. <https://doi.org/10.1007/s11528-022-00715-y>
4. Yekollu, R. K., Bhimraj Ghuge, T., Sunil Biradar, S., Haldikar, S. V., & Farook Mohideen Abdul Kader, O. AI-driven personalized learning paths: Enhancing education through adaptive systems. In *International Conference on Smart Data Intelligence* (Singapore, 2024, February). Springer Nature Singapore, 2024. Pp. 507–517. https://doi.org/10.1007/978-981-97-3191-6_38
5. Halagatti, M., Gadag, S., Mahantshetti, S., Hiremath, C. V., Tharkude, D., & Banakar, V. Artificial intelligence: the new tool of disruption in educational performance assessment. In *Smart analytics, artificial intelligence and sustainable performance management in a global digitalised economy*. Emerald Publishing Limited, 2023. Pp. 261–287. doi: <https://doi.org/10.1108/S1569-37592023000110A014>

ДОСВІД ЗАПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ВІДТЕРМІНОВАНОГО КОНТРОЛЮ НАВЧАННЯ У НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Бартюк Т. І.

офіцер відділу забезпечення якості освіти

*Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького (військова частина 9960)*

м. Хмельницький, Україна

Якісна сучасна освіта орієнтується не тільки на засвоєнні знань, але і на їхнє довготривале збереження. Тому, особливої уваги у закладах вищої освіти набуває питання забезпечення міцності знань, умінь, навичок та інших особистих якостей, здобутих здобувачами вищої освіти під час навчання.

Традиційна організація підсумкового контролю та «зрізів знань» полягає у проведенні перевірки знань з конкретної навчальної дисципліни після завершення її вивчення. Формою такої перевірки є іспити, заліки, ректорські та комплексні контрольні роботи тощо, що відповідають змісту окремої дисципліни, та спрямовані на виявлення рівня опанування матеріалом.

Однак, при цьому важко встановити стан досягнення конкретних результатів навчання, визначених освітньою програмою. Тому традиційний підхід не відображає комплексний рівень сформованості компетентностей на основі досягнення результатів навчання.

Один програмний результат, як правило, досягається здобувачами у процесі вивчення декількох навчальних дисциплін. Тому, доцільно переходити до нової концепції оцінювання, у якій акцент робиться на інтеграцію міждисциплінарних знань і комплексне оцінювання рівня їх опанування.

Зважаючи на зазначене, на наш погляд, діагностичним інструментом, що дозволяє виміряти міцність знань здобувачів через певний період часу після завершення вивчення певних курсів є відтермінований контроль, що проводиться не у традиційно прийнятому форматі зрізів знань за окремими освітніми компонентами, а саме – за результатами навчання.

У такому розумінні відтермінований контроль результатів навчання (ВКРН) сприяє формуванню більш об'єктивної картини освітніх досягнень здобувачів і дозволяє коригувати навчальні стратегії реалізації освітніх програм на засадах студентоцентрованого навчання.

Така система ВКРН ґрунтується на психологічних дослідженнях пам'яті, зокрема вмінні здобувачів відновлювати в пам'яті інформацію через деякий час після її опанування. Отже, результати ВКРН є важливим (навіть, необхідним) показником оцінювання якості навчання.

Крім того, підготовка здобувачів до ВКРН створює умови для повторення пройденого матеріалу та використання його у нових ситуаціях.

З метою адаптації до сучасних вимог у Національній академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (НАДПСУ) розроблено Положення про систему відтермінованого контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти.

У Положенні визначено, що ВКРН – це вид контрольних заходів, який проводиться з метою інституційного моніторингу рівня досягнення здобувачами вищої освіти програмних результатів навчання за освітньою програмою через певний період після вивчення відповідних освітніх компонентів, виявлення проблемних питань, закріплення й подальшого розвитку професійних компетентностей та, у разі потреби, своєчасного коригування освітнього процесу. ВКРН проводиться шляхом перевірки залишкових знань, умінь та навичок здобувачів вищої освіти: з обов'язкових освітніх компонентів, які забезпечують програмний результат навчання відповідно до матриці забезпечення програмних результатів навчання освітньої програми.

Плановий ВКРН проводиться до встановленого «Графіку проведення відтермінованих контролів результатів навчання у НАДПСУ у поточному навчальному році». Розробляється цей графік начальником підрозділу забезпечення якості освіти та затверджується ректором Національної академії.

Доцільні терміни проведення планового ВКРН: на I (бакалаврському) рівні вищої освіти – у VII семестрі; на II (магістерському) та III (освітньо-науковому) рівнях вищої освіти – у III семестрі.

Рекомендовано такі методи проведення ВКРН: тестові, письмові, практичні та комбіновані.

Для проведення позапланового ВКРН застосовуються питання семестрового (модульного) контролю або типові питання з конкретного освітнього компонента.

У разі, якщо результати планового ВКРН виявлено низький рівень досягнення відповідного ПРН, начальником підрозділу забезпечення якості освіти надаються методичні вказівки (поради) начальникам відповідних факультетів та кафедр з метою підвищення успішності з визначених обов'язкових освітніх компонентів.

Отримані результати ВКРН повідомляються відповідним посадовим особам і здобувачам вищої освіти, залученим до процесу, та обговорюються на засіданнях НАДПСУ.

Висновок: запропонована в НАДПСУ система відтермінованого контролю результатів навчання забезпечує комплексну оцінку сформованості програмних результатів, сприяє підвищенню якості освітнього процесу, виявленню проблемних аспектів у підготовці здобувачів вищої освіти та дозволяє оперативно коригувати навчальні підходи, а отже, є доцільною для впровадження в практику інших закладів вищої освіти України.

Література:

1. Положення про систему відтермінованого контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Наказ ректора НАДПСУ від 22.04.2024 № 154-ОД. URL: <https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/05/polozhennya-pro-systemu-vidterminovanogo-kontrolyu-rezultativ-navchannya-zdobuvachiv-vyshhoyi-osvity-nadpsu.pdf>

СТАНДАРТИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРІ

Батюк О. В.

*доктор юридичних наук, професор,
начальник відділу внутрішнього забезпечення якості освіти
Національна академія національної гвардії України
м. Харків, Україна*

Актуальність теми обумовлена тим, що Україна традиційно орієнтувалася на європейську інтеграцію, що знайшло відображення у підписанні Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейським Союзом у 1994 році. Важливим етапом подальшого зближення стало укладення у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що закріпило стратегічний напрямок розвитку країни.

Незважаючи на складні умови воєнного стану в яких перебуває Україна з 2022 року все ж таки можемо констатувати, що зберігся вектор європейської інтеграції, що підтверджується офіційно поданою заявкою на вступ до Європейського Союзу. 23 червня 2022 року Європейська комісія

ухвалила позитивне рішення щодо цієї заявки, що стало важливим кроком на шляху України до повноправного членства в ЄС.

Однією з ключових сфер, що підлягає адаптації до європейських стандартів, є система освіти. Інтеграція української освіти в єдиний європейський освітній простір розглядається як один із пріоритетних напрямів державної політики. Цей процес передбачає гармонізацію освітніх стандартів, розширення академічної мобільності студентів і викладачів, поглиблення співпраці з європейськими університетами та забезпечення взаємного визнання кваліфікацій, що сприятиме підвищенню якості освіти та її конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

Важливо зауважити що вища освіта, наукові дослідження та інноваційна діяльність в ЄС відіграють ключову роль у забезпеченні соціальної згуртованості, стимулюванні економічного зростання та підвищенні глобальної конкурентоспроможності. З огляду на прагнення європейських суспільств до трансформації у суспільства знань, вища освіта набуває стратегічного значення для соціально-економічного та культурного розвитку.

Зростання вимог до професійних навичок і компетентностей обумовлює необхідність адаптації вищої освіти до нових викликів. Розширення доступу до вищої освіти сприяє залученню осіб із різним освітнім і професійним досвідом, що, у свою чергу, потребує розроблення гнучких освітніх підходів. Відповідь на різноманітність студентської аудиторії та зростаючі суспільні очікування вимагає комплексних змін у процесах навчання та викладання, орієнтованих на студенто-центрований підхід. Це передбачає впровадження індивідуалізованих освітніх траєкторій і визнання компетентностей, здобутих у неформальному та інформальному середовищах.

Заклади вищої освіти також зазнають трансформацій, урізноманітнюючи свої місії, моделі освітнього процесу та форми міжнародної співпраці. Серед ключових тенденцій відзначаються зростання рівня інтернаціоналізації, активне впровадження цифрових технологій у навчальний процес і розвиток нових форматів надання освітніх послуг. У цьому контексті забезпечення якості освіти набуває особливого значення, сприяючи підвищенню ефективності функціонування системи вищої освіти та підтримуючи її здатність адаптуватися до змін. Водночас воно гарантує високий рівень здобутих студентами кваліфікацій та збереження освітніх стандартів як пріоритету діяльності закладів вищої освіти.

Стандарти відіграють і надалі відіграватимуть ключову роль у розвитку національних та інституційних систем забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти, а також у зміцненні

транскордонного співробітництва. Ефективне регулювання процесів забезпечення якості, зокрема зовнішніх механізмів контролю, сприяє підвищенню рівня якості європейських систем вищої освіти та забезпеченню їхньої прозорості. Це, своєю чергою, сприяє формуванню взаємної довіри між освітніми інституціями, а також покращенню визнання кваліфікацій, освітніх програм та інших елементів вищої освіти на міжнародному рівні.

Доцільно зауважити, що на Міністерською конференцією в Єрвані 14–15 травня 2015 року було ухвалено Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG).

Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти разом із Європейським союзом студентів, Європейською асоціацією університетів та Європейською асоціацією закладів вищої освіти ухвалили Стандарти щодо забезпечення якості поділяються на три частини:

- Внутрішнє забезпечення якості
- Зовнішнє забезпечення якості
- Агентства забезпечення якості.

Слід пам'ятати, проте, що ці три частини взаємопов'язані за своєю сутністю і разом формують основу Європейської рамки забезпечення якості вищої освіти.

Зовнішнє забезпечення якості у Частині 2 визнає стандарти внутрішнього забезпечення якості у Частині 1, таким чином гарантуючи, що внутрішня робота, виконувана закладами, безпосередньо відповідає будь-якому зовнішньому забезпеченню якості, яке вони проходять. Так само Частина 3 відноситься до Частини 2. Тобто ці три частини взаємодоповнюються у закладах вищої освіти та агентствах, а також передбачають розуміння того, що інші стейкхолдери також роблять внесок до цієї рамки. Як наслідок, ці три частини слід розглядати як єдине ціле.

Стандарти встановлюють погоджену та прийняту практику для забезпечення якості у вищій освіті, а отже, їх повинні враховувати всі, хто надає вищу освіту будь-якого типу [1, с. 9].

Стандарти та рекомендації щодо внутрішнього забезпечення якості освіти в ЄС передбачає наступні складові:

По-перше політика щодо забезпечення якості, в якій заклади вищої освіти, на далі ЗВО, повинні виробити політику щодо забезпечення якості, яка є публічною і складає частину їх стратегічного менеджменту. Внутрішні стейкхолдери повинні розробляти і втілювати цю політику через відповідні структури і процеси, залучаючи до цього зовнішніх стейкхолдерів (усіх зацікавлених осіб щодо реалізації освітньої програми). Рекомендації передбачають, що політики і процеси складають основу узгодженої інституційної системи забезпечення

якості, що формує цикл безперервного вдосконалення та сприяє підзвітності ЗВО. Вона підтримує розвиток культури якості, в якій усі внутрішні стейкхолдери беруть на себе відповідальність за якість і залучені до забезпечення якості на всіх рівнях закладу. Щоб сприяти цьому, політика має офіційний статус і є загальнодоступною.

Політики щодо забезпечення якості найефективніші, коли вони відображають взаємозв'язок між дослідженнями з одного боку та навчанням і викладанням з іншого, а також враховують національний контекст, в якому працює заклад, інституційний контекст і стратегічний підхід закладу вищої освіти.

Така політика підтримує:

- організацію системи забезпечення якості;
- факультети, школи, кафедри та інші організаційні одиниці, а також керівництво закладу, окремих працівників і студентів у прийнятті на себе обов'язків із забезпечення якості;
- академічну доброчесність і свободу та застерігає проти академічного шахрайства (плагіату);
- запобігання нетолерантності будь-якого типу або дискримінації щодо студентів чи працівників; • залучення зовнішніх стейкхолдерів до забезпечення якості.

Політика реалізується на практиці завдяки різним внутрішнім процесам забезпечення якості, які уможливають широку участь усіх представників закладу. Заклад сам вирішує, як запроваджувати, контролювати та переглядати цю політику.

Політика щодо забезпечення якості також охоплює будь-які елементи діяльності ЗВО, які виконуються на умовах контракту або повністю доручаються іншим сторонам.

По-друге, розроблення і затвердження програм. Стандарт передбачає, що ЗВО повинні реалізовувати процеси розроблення і затвердження своїх програм. Програми слід розробляти таким чином, щоб вони відповідали визначеним для них цілям, включаючи мані внаслідок навчання за програмою; вони повинні відповідати певному рівню національної рамки кваліфікацій вищої освіти, а отже й Рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти.

Рекомендації передбачають що освітні програми, на далі ОП, знаходяться у центрі місії закладів вищої освіти, пов'язаної з викладанням. Вони забезпечують студентів академічними знаннями й навичками, включаючи ті, що є загальними, які можуть вплинути на особистий розвиток та можуть бути застосовані студентами у майбутній кар'єрі. ОП розробляються відповідно до загальних цілей галузі, що відповідають інституційній стратегії та мають визначені очікувані результати навчання; розробляються із залученням у цей

процес студентів та інших стейкхолдерів; використовують зовнішню експертизу та орієнтири; відображають чотири цілі вищої освіти Ради Європи; розроблені таким чином, щоб уможливити поступовий прогрес студентів; визначають очікуване навантаження студентів, наприклад, у ECTS; містять чітко визначені можливості проходження практики (стажування), якщо це доречно; підлягають офіційному процесу затвердження у закладі.

По-третє, це студентоцентроване навчання, викладання та оцінювання. Стандарт визначає, що ЗВО повинні забезпечити реалізацію програм таким чином, щоб заохотити студентів брати активну роль у розвитку освітнього процесу, а оцінювання студентів відображало цей підхід.

Рекомендації передбачають, що студентоцентроване навчання і викладання відіграють важливу роль у стимулюванні мотивації студентів, їх самоаналізі та залученні до освітнього процесу. Це означає ретельне обговорення процесів розроблення та реалізації освітніх програм та оцінювання результатів навчання.

Запровадження студентоцентрованого навчання і викладання є таким, що: поважає і враховує різноманітність студентів та їх потреби, уможливлюючи гнучкі навчальні траєкторії; враховує та використовує різні способи надання освітніх послуг, якщо це доцільно; гнучко використовує різноманітні педагогічні методи; регулярно оцінює та коригує способи надання освітніх послуг і педагогічні методи; підтримує відчуття автономності у того, хто навчається, водночас забезпечуючи йому відповідний супровід і підтримку з боку викладача; сприяє взаємній повазі у стосунках «студент-викладач»; має належні процедури для розгляду скарг студентів.

Визнаючи важливість оцінювання для прогресу студентів та їх майбутньої кар'єри, процедури забезпечення якості для оцінювання передбачають таке: оцінювачі ознайомлені з існуючими методами проведення тестування та екзаменування і отримують підтримку для розвитку власних навичок у цій сфері; критерії та методи оцінювання, а також критерії виставлення оцінок оприлюднюються заздалегідь; оцінювання дозволяє студентам продемонструвати міру, в якій було досягнуто запланованих результатів навчання. Студенти отримують відгук, який, за необхідності, супроводжується порадами щодо освітнього процесу; де можливо, оцінювання проводиться більше як одним екзаменатором; інструкції з оцінювання враховують пом'якшувальні обставини; оцінювання є послідовним і чесно застосовується до всіх студентів та проводиться відповідно до встановлених процедур; визначено офіційну процедуру розгляду звернень студентів.

По-четверте, це зарахування, досягнення, визнання та атестація студентів. Стандарт визначає, що ЗВО повинні послідовно застосовувати визначені наперед та опубліковані інструкції, що охоплюють усі стадії «життєвого циклу» студента, наприклад, зарахування, досягнення, визнання та атестацію.

Рекомендації передбачають, що забезпечення умов і підтримки, необхідних для досягнення студентами прогресу у своїй академічній кар'єрі, відповідає інтересам кожного студента, програм, закладів і систем. Необхідно мати доцільні процедури зарахування, визнання кваліфікацій та завершення освіти, особливо коли студенти є мобільними як у межах, так і між системами вищої освіти.

Важливо, щоб політики доступу, процеси та критерії зарахування втілювалися послідовно та прозоро. Забезпечується ознайомлення із закладом і програмою.

Зклади повинні запровадити процеси та інструменти для збору і моніторингу інформації щодо прогресу студентів і вжити відповідних дій на основі цієї інформації.

Чесне визнання кваліфікацій вищої освіти, періодів навчання та попереднього навчання, включаючи визнання неформального та інформального навчання, є важливими складовими забезпечення прогресу студентів у навчанні, водночас сприяючи їх мобільності. Належні процедури визнання спираються на: відповідність інституційної практики визнання кваліфікацій принципам Лісабонської конвенції про визнання кваліфікацій; співпрацю з іншими закладами, агентствами забезпечення якості та національним центром ENIC/NARIC з метою забезпечення визнання в усій країні.

По-п'яте, це викладацький персонал. Стандарт визначає, що ЗВО повинні переконатись у компетентності своїх викладачів. Вони повинні застосовувати чесні і прозорі процеси щодо прийняття на роботу та розвитку персоналу.

Рекомендації передбачають, що роль викладача є вирішальною у створенні високоякісного досвіду студентів та уможливленні набуття знань, компетентностей і навичок. Контингент студентів, який стає все різноманітнішим і зорієнтованим на результатах навчання вимагає студентоцентрованого навчання і викладання, а отже, роль викладача також змінюється.

Зклади вищої освіти несуть первинну відповідальність за якість свого персоналу та забезпечення його сприятливим середовищем, що дозволяє ефективно виконувати власну роботу. Таке середовище: встановлює та слідує зрозумілим, прозорим і чесним процесам щодо зарахування на роботу та умов зайнятості, що базуються на важливості викладання, та слідує цим процесам і умовам; пропонує та сприяє

можливостям для професійного розвитку викладачів; заохочує наукову діяльність для зміцнення зв'язків між освітою та дослідженнями; заохочує інновації у методах викладання та використання нових технологій.

По-шосте, це навчальні ресурси і підтримка студентів. Стандарт визначає, що ЗВО повинні мати відповідне фінансування для навчальної та викладацької діяльності, забезпечуючи адекватні та легкодоступні навчальні ресурси і підтримку студентів.

Рекомендації передбачають, що для забезпечення гарного досвіду вищої освіти, ЗВО надають різноманітні ресурси, щоб допомогти студентам у навчанні. Ці ресурси варіюються від фізичних ресурсів, таких як бібліотеки, навчальне устаткування та ІТ-інфраструктура, до людської підтримки у формі наставників, радників та інших консультантів. Роль послуг підтримки має особливе значення у сприянні мобільності студентів у межах та між системами вищої освіти.

Потреби різноманітного студентського контингенту (такого як студенти: з досвідом, заочної форми навчання, працюючі, іноземні, з особливими потребами), а також перехід до студентоцентрованого навчання і гнучких методів навчання і викладання, враховуються при розподілі, плануванні та наданні навчальних ресурсів і підтримки студентам.

Підтримка студентів і ресурсне забезпечення можуть бути організовані у різний спосіб залежно від умов у закладі. Поряд із цим, внутрішнє забезпечення якості гарантує, що всі ресурси відповідають цілям, є загальнодоступними, а студенти поінформовані про наявність відповідних послуг.

У наданні послуг підтримки вирішальною є роль допоміжного й адміністративного персоналу, а тому, він повинен бути кваліфікованим і мати можливості для розвитку своїх компетентностей.

По-сьоме, інформаційний менеджмент. Стандарт визначає, що ЗВО повинні забезпечити збір, аналіз і використання відповідної інформації для ефективного управління своїми програмами та іншою діяльністю.

Рекомендації передбачають, що надійні дані є життєво важливими для інформованого прийняття рішень та усвідомлення того, що працює гарно, а що потребує уваги. Ефективні процеси збору та аналізу інформації про освітні програми та іншу діяльність підтримують систему внутрішнього забезпечення якості.

Зібрана інформація залежить, у певній мірі, від типу та місії закладу. Представляють інтерес такі параметри: ключові індикатори діяльності; профіль студентського контингенту; рівні досягнень, успішності та відрахування студентів; задоволеність студентів освітніми

програмами; наявні навчальні ресурси та підтримка студентів; кар'єрні траєкторії випускників.

Можуть використовуватися різні методи збору інформації. Важливо, щоб до надання й аналізу інформації та планування подальших відповідних заходів були залучені студенти і персонал.

По-восьме Публічна інформація. Стандарт визначає, що ЗВО повинні публікувати зрозумілу, точну, об'єктивну, своєчасну та легкодоступну інформацію про свою діяльність, включаючи програми.

Рекомендації передбачають, що інформація про діяльність закладів корисна як для майбутніх, так і теперішніх студентів, випускників, інших стейкхолдерів і громадськості.

А отже, заклади надають інформацію про свою діяльність, включаючи – програми, які вони пропонують та критерії відбору на навчання; заплановані результати навчання за цими програмами; кваліфікації, які вони надають; процедури навчання викладання та оцінювання, що використовуються; прохідні бали та навчальні можливості, доступні для студентів; а також інформацію щодо працевлаштування випускників.

По-дев'яте, поточний моніторинг і періодичний перегляд програм. Стандарт визначає, що ЗВО повинні проводити моніторинг і періодичний перегляд програм, щоб гарантувати, що вони досягають встановлених для них цілей і відповідають потребам студентів і суспільства. Ці перегляди повинні вести до безперервного вдосконалення програми. Про будь-які дії, заплановані або вжиті як результат перегляду, слід інформувати всі зацікавлені сторони.

Рекомендації передбачають, що регулярний моніторинг, перегляд і оновлення освітніх програм мають на меті гарантувати, що надання освітніх послуг залишається на відповідному рівні, а також створює сприятливе й ефективне навчальне середовище для студентів. Вони включають оцінювання: змісту програми у світлі останніх досліджень у даній галузі знань, гарантуючи, що програма відповідає сучасним вимогам; потреб суспільства, що змінюються; навчального навантаження студентів, їх досягнень і завершення освітньої програми; ефективності процедур оцінювання студентів; очікувань, потреб і задоволення студентів стосовно програми; навчального середовища і послуг з підтримки студентів, а також їх відповідність меті програми. Програми регулярно переглядають і оновлюють, залучаючи до цього процесу студентів та інших стейкхолдерів. Зібрану інформацію аналізують і на її основі адаптують програму, щоб забезпечити її відповідність сучасним вимогам. Характеристики оновленої програми публікують.

По-десяте, циклічне зовнішнє забезпечення якості. Стандарт визначає, що ЗВО повинні проходити зовнішнє забезпечення якості відповідно до ESG на циклічній основі.

Рекомендації передбачають, що зовнішнє забезпечення якості у його різноманітних формах може підтверджувати ефективність внутрішнього забезпечення якості закладу, діяти як каталізатор для вдосконалення і пропонувати нові перспективи закладу. Воно також надає інформацію, що засвідчує заклад і громадськість у якості діяльності закладу. Заклади беруть участь у циклічному зовнішньому забезпеченні якості, що враховує, де це доречно, вимоги законодавчої бази, в якій функціонують заклади.

Таким чином, залежно від законодавства, це зовнішнє забезпечення якості може набувати різних форм і зосереджуватися на різних організаційних рівнях (таких як рівень програми, факультету або закладу). Забезпечення якості – це безперервний процес, який не завершується зовнішнім відгуком або звітом, або подальшими діями з боку закладу. Таким чином, заклади гарантують, що прогрес, досягнутий після попередньої фази зовнішнього забезпечення якості, враховано при підготовці до наступної [1, с. 9].

Проведений аналіз стандартів та рекомендацій внутрішнього забезпечення якості освіти дозволяє зробити висновок, що основними завданнями системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти у Європейському просторі є: формування стійкої довіри до присвоєних ступенів вищої освіти за всіма освітніми програмами; забезпечення та постійне підвищення якості вищої освіти шляхом дотримання національних ліцензійних вимог щодо надання освітніх послуг, а також відповідності європейським і міжнародним освітнім стандартам; урахування, узгодження та задоволення потреб усіх зацікавлених сторін (стейкхолдерів) у сфері освітніх послуг, включаючи їхні цілі, вимоги та очікування; формування культури якості в університеті як ключового чинника його конкурентоспроможності та професійної затребуваності випускників; запровадження механізму самоаналізу як інтегрального елемента сталого розвитку університету. Вважаємо, що перераховані вище завдання повинні бути імplementовані у норми чинного законодавства України які регулюють діяльність у сфері вищої освіти.

Література:

1. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). К. : ТОВ “ЦС”, 2015. 32 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА ЯК СКЛАДОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ДО СКЛАДАННЯ ОБ'ЄКТИВНОГО СТРУКТУРОВАНОГО КЛІНІЧНОГО ІСПИТУ НА КЛІНІЧНІЙ КАФЕДРІ ПЕДІАТРИЧНОГО ПРОФІЛЮ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Безрук В. В.

*доктор медичних наук, професор,
професор кафедри педіатрії, неонатології та перинатальної медицини
Буковинський державний медичний університет
м. Чернівці, Україна*

На сьогодні медицина є високоспеціалізованою і глибоко диференційованою галуззю наукової та практичної діяльності. Сучасний лікар повинен володіти системним мисленням, вміти аналізувати, узагальнювати отриману інформацію під час роботи з пацієнтом на різних етапах його обстеження та лікування [1].

Об'єктивний структурований клінічний іспит (ОСКІ) (Objective Structured Clinical Examination (OSCE)) – сучасний тип оцінки знань, який використовується у медичному закладі вищої освіти (ЗВО) [2]. Тому, в системі вищої медичної освіти на додипломному етапі, питання щодо організації самостійної роботи студента (СРС) під час вивчення клінічних дисциплін та підготовки до атестації студента – успішного складання ОСКІ є актуальними щодо якості освіти ЗВО, а в умовах військової агресії проти України, коли роль ЗВО, як соціально відповідальних структур суспільства, стає однією з головних [3].

У процесі навчання на кафедрі педіатрії, неонатології та перинатальної медицини Буковинського державного медичного університету студенти вчатьсЯ самостійно працювати, науково мислити, аналізувати, узагальнювати.

Паспорт екзаменаційної станції ОСКІ – І «Антропометрія та оцінка фізичного розвитку дитини» розроблений кафедрою для складання об'єктивного структурованого клінічного іспиту студентами 4 курсу медичного факультету спеціальність «Медицина», розроблений на основі освітньо-професійної програми вищої освіти підготовки фахівців у Буковинському державному медичному університеті та робочої програми навчальної дисципліни «Пропедевтична педіатрія» (галузь знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальність 222 «Медицина», рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень, ступінь «Магістр», професійна кваліфікація – лікар) [4].

Організація СРС переслідує ціль не вивчення надпрограмного матеріалу, а поглиблене розуміння ключових питань дисципліни, які мають прикладне або фундаментальне значення в підготовці лікаря. Роль СРС у навчальному процесі згідно основних положень Болонської декларації є суттєвою. Включення її до робочих навчальних програм допомагає студенту не тільки відточувати клінічне мислення, але і стає базисом для засвоєння знань у процесі здобування вищої медичної освіти.

На практичних заняттях з дисципліни «Пропедевтична педіатрія», при вивченні теми практичного заняття та станції ОСКІ – І «Антропометрія та оцінка фізичного розвитку дитини» студенту пропонують наступні завдання: 1. Провести антропометричні виміри тіла (визначити: масу тіла, довжину тіла, обвід голови, обвід грудної клітки). 2. Провести розрахунок індексу маси тіла (ІМТ). 3. Оцінити отриманий показник індексу маси тіла (ІМТ) за центильними номограмами антропометричних показників. 4. Дати заключення щодо рівня фізичного розвитку дитини. Компетентності, що перевіряються під час заняття: СКІ – Навички опитування та клінічного обстеження пацієнта. Під час виконання завдань, який відповідає тривалості роботи студента на станції при складанні ОСКІ, викладач спостерігає за його діями, аналізують їх та максимально об'єктивно оцінюють його виконання. В кінці практичного заняття проводиться аналіз вміння студентами академічної групи самостійно провести антропометричне обстеження та оцінити фізичний розвиток дитини. Таким чином, елемент СРС вводиться в кожне практичне заняття. Це сприяє, в одних випадках, відпрацюванню практичних навиків, а в інших, вчить етапності і послідовності обстеження пацієнта, розвитку клінічного мислення серед студентів.

Усі, вище зазначені складові відповідають матриці відповідності програмних результатів навчання, освітніх компонентів, методів навчання та оцінювання освітньо-професійної програми (ОП), зокрема ОК 22 Пропедевтична педіатрія – цикл обов'язкового компоненту (ОК) професійної підготовки у галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальність 222 «Медицина», рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень, ступінь «Магістр», професійна кваліфікація – лікар [4].

Отже, самостійна робота студента дозволяє оптимально використовувати його можливості, виробляє в нього мотивацію до навчання. Організація такої методики засвоєння учбового матеріалу сприяє поглибленню знань, вмінь, розвиває практичні навички, клінічне мислення, орієнтує на систематичну самоосвіту.

Література:

1. Franchuk VV. Місце, роль і значення лікарської професії в умовах сучасного українського суспільства. ВСГООЗ [інтернет]. 11, Січень 2018 [cited 03, Березень 2025];(3). Available at: <https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/visnyk-gigieny/article/view/8269>
2. Korda MM, Shulhai AH, Pasyaka NV, Petrenko NV, Haliyash NV, Bilkevich NA. Об'єктивний структурований клінічний іспит як вимір практичної підготовки майбутнього лікаря. МО [інтернет]. 12, Травень 2019 [cited 03, Березень 2025];(3):19–24. Available at: https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/article/view/10116
3. Макуріна О. А. Соціальна відповідальність університету в умовах війни в Україні. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2024;3:29–34. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.4.5>
4. Робоча програма навчальної дисципліни «Пропедевтична педіатрія» (галузь знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальність 222 «Медицина», рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень, ступінь «Магістр», професійна кваліфікація – лікар. URL: https://propped.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/12/ok-22_propedevtichna-pediatriciia-robocha-navchalna-programa-mediczina-2024-2025.pdf

ОСНОВНІ ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ

Бобровник С. В.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії права та держави
Навчально-науковий інститут права*

*Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Важливим напрямком розвитку сучасної вищої юридичної освіти є її реформування. Його метою є підвищення ефективності підготовки правників. Однак, процес реформування і обумовлюється, і породжує ряд негативних тенденцій, які ми можемо класифікувати на нормативні, організаційні та кваліфікаційні.

Нормативні пов'язуються з недоліками правового регулювання процесу підготовки правників. Його нормативну основу складають

Закон України «Про вищу освіту», проекти Закону України «Про юридичну (правничу) освіту і загальний доступ до правничої професії (28.09.2017 р.) [1], проект Закону України «Про юридичну освіту та «юридичну (правничу) професію» (17.10.2017 р.) [1], які у подальшому були відкликані у 2019 році, Стандарт вищої освіти зі спеціальності 081 Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, Стандарт вищої освіти зі спеціальності 081 Право для другого (магістерського) рівня освіти [3], Концепція розвитку юридичної освіти (06.11.2020 р. та 29.03.2021 р.) та Концепція реформування юридичної освіти [4]. 11 вересня 2024 року було затверджено концепцію проекту Закону України «Про вищу юридичну освіту та первинний доступ до правничої професії».

Аналіз цих документів визначає правомірність висновку про те, що не дивлячись на те, що ще у 2016 р. було створено робочу групу з розроблення Концепції розвитку юридичної освіти в Україні, прийняті у 2020 та 2021 р. р. Концепції мають протирічний характер. При чому ці концепції були розміщені на сайтах МОН України та Мініюсту України та мали суттєво протирічний зміст, що засвідчує відсутність єдиної державно виваженої програми розвитку вищої юридичної освіти, адже одна з концепцій передбачала ступеневу освіту через бакалаврат до магістратури, інша – наскрізну магістратуру; різним був визначений статус спеціальності «Міжнародне право».

Не стали кращими справи із прийняттям магістерського стандарту, адже у ЗВО був час лише з кінця липня до початку вересня (не забуваємо, що це був відпускний період) для впровадження цього стандарту, а це було нелегко. Був потрібен час на розробку проекту опису освітньої програми, її обговорення, врахування думки стейкхолдерів та їх зауважень, розробки робочих навчальних планів та програм. Основним шляхом реформування юридичної освіти, на нашу думку, стало б прийняття спеціального закону, що забезпечив би єдність правового регулювання на законодавчому рівні.

Організаційні тенденції розвитку вищої юридичної освіти пов'язуються з чіткою організацією освітнього процесу, закріпленням механізму реалізації підготовки правників, врахування інтересів стейкхолдерів у процесі навчання забезпечення реального поєднання освітньої і наукової діяльності здобувачів освіти та викладачів, доступність вищої юридичної освіти, неупереджене проведення процесу акредитації освітньої програми.

Звичайно, підготовка правників повинна бути узгодженою з вимогами Болонського процесу, який пов'язує здобуття вищої освіти зі ступеневою підготовкою. При цьому потрібно зазначити, що іноземні держави здійснюють підготовку правників як за наскрізною, так і за

ступеневою системою. Слід погодитися із думкою М. Мочульської про те, що сліпо копіювати систему освіти якоїсь з держав є не виправданим, оскільки в Україні вона повинна базуватися на національних особливостях та враховувати інтереси стейкхолдерів [5, с. 83]. Однак, саме врахування інтересів стейкхолдерів є досить складним процесом, оскільки вони є досить різноманітними і навіть протилежними. Адже студенти прагнуть набуття знань та формування навичок наукової діяльності, роботодавці ж прагнуть підготовки практико-орієнтованого випускника (тому їх пропозиції до опису освітньої програми, як правило, зводяться до збільшення годин на практику студентів), ЗВО прагне реалізувати потенціал викладачів та практично втілити їх наукові надбання, а здобувачі освіти мають на меті отримати різнобічні навички, реалізувати їх на практиці у престижних компаніях та бути витребуваними і на європейському ринку праці. Не зовсім зрозумілим є і державний «подарунок» студентам-бюджетникам, який не потрібно повертати державі роботою за розподілом. В результаті місцеві суди та правоохоронні органи потерпають від недокомплектованості кадрами вищої кваліфікації, а ми говоримо все частіше про перевищення попиту в юристах.

Ще одна важлива проблема, яка не сприяє якісному рівню підготовки юристів – значна кількість закладів, які мають відповідні ліцензії. Звичайно ж вони були неймовірно «розплоджені» державою як результат невиваженої політики, що надала можливість «готувати» юристів і технічним, і сільськогосподарським, і медичним, і транспортним закладам, де відсутні професійні викладацькі кадри і де або ж одним викладачем забезпечується читання 5-6 дисциплін, або ж викладання забезпечується погодинниками, які не зацікавлені в якісному забезпеченні навчального процесу. Великі надії у забезпеченні якості освіти покладаються на акредитаційні процеси, які забезпечуються досить серйозними експертами.

Нарешті, *кваліфікаційні проблеми* пов'язуються з формуванням правничих шкіл, ступеневою підготовкою юристів та особливостями сучасного навчального процесу. Як викладач із значним досвідом підготовки правників зазначу, що суттєве зменшення аудиторного навантаження та збільшення часу самостійної підготовки здобувачів освіти не сприяють підвищенню якості освітньої діяльності. Адже для викладача в процесі навчання важливе спілкування із здобувачами освіти, та і для них є важливим спілкування та набуття навичок soft-skills, що є досить складним в процесі самостійної роботи.

Ще однією важливою проблемою у сфері підготовки правників є *доступ до правничої професії*, особливо в умовах воєнного стану. Вважаємо, що важливим є запровадження наскрізної магістратури

у сфері підготовки правників. Вона не повинна залежати ні від обраної правничої професії (адже ми готуємо окремо суддів, прокурорських працівників, юрисконсультів і т. п., а випускників спеціальності 081 «Право»), ні від місця перебування студента (в Україні чи за її межами), ні від закладу освіти, що надає освітні послуги. Завдяки запровадженню наскрізної магістерської підготовки ми могли б подолати множинність існуючих закладів освіти, де студенти здобувають в основному бакалаврську освіту, а до магістратури вступають до провідних вузів.

Реформування вищої юридичної освіти потребує врахування інтересів не лише держави, а і інших стейкхолдерів. Освітня реформа потребує вираженої державної політики, відпрацювання єдиного плану дій та визначення покрокової їх реалізації, нормативного регулювання на законодавчому

Література:

1. Про юридичну (правничу) освіту і загальний доступ до правничої професії: проєкт Закону № 7147 від 28.09.2017. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/p/s/zweb2/webproc4_1?pt3511=62613
2. Про юридичну освіту та юридичну (правничу) професію: проєкт Закону № 7147 від 17.10.2017. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/p/s/zweb2/webproc4_1?pt3511=62728
3. Наказ Міністерства освіти та науки України № 643 від 20.07.2022 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishaosvita/ztverdzeni%20standarty/2022/07/21/081-pravo-magistr-zizminami-643-20032023.pdf>
4. Концепція реформування юридичної освіти. URL: <https://minyust.gov.ua/m/proekt-kontseptsii-reformuvannya-yuridichnoi-osviti>
5. Марта Мочульська Реформа вищої правничої освіти в Україні: куди далі? *Український часопис конституційного права*. 2023. № 3. С. 79–87.

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА ПАРАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Богачевська Л. О.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології*

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

Інтеграція України в Болонський процес є важливим кроком для модернізації національної системи вищої освіти. Це дозволяє забезпечити відповідність українських освітніх програм європейським стандартам, підвищити якість освіти та створити єдину платформу для порівняння дипломів і кваліфікацій у міжнародному контексті. Участь у Болонському процесі відкриває нові можливості для студентів і викладачів, зокрема через участь у міжнародних програмах обміну, стажуваннях та навчанні в університетах інших країн, що сприяє розвитку міжнародних зв'язків та культурного обміну. «Як свідомий суспільний вибір перспектива європейської інтеграції – це вагомий стимул успіху економічної та політичної трансформації, що означає перехід до відкритого демократичного суспільства» [1].

Інтеграція в Болонський процес також сприяє підвищенню конкурентоспроможності українських випускників на міжнародному ринку праці. Система вищої освіти, що відповідає європейським стандартам, дозволяє створити більш відкриту, прозору та інклюзивну освітню структуру. Це дозволяє залучати іноземних студентів та науковців, підвищувати рівень наукових досліджень і інновацій, що є важливим для соціально-економічного розвитку країни та її інтеграції в європейські та світові процеси.

«Методологічними засадами організації компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов слугують Рекомендації Європейського Парламенту та Європейської Ради Європейської довідкової рамки ключових компетентностей для навчання упродовж життя, а також «Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання». Навчальний процес побудовано на підґрунті комунікативного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та культурологічного підходів, які своєю сутністю зумовлюють дидактично і методично доцільне визначення цілей та змісту навчання іноземної мови як важливого засобу міжкультурного спілкування та порозуміння в сучасному глобалізованому, мультимедіальному та полікультурному світовому соціумі» [2].

Розвиток критичного мислення та креативності в ЗВО на парах англійської мови є важливим аспектом сучасного навчального процесу. Ці навички не лише підвищують рівень володіння мовою, а й сприяють формуванню універсальних компетенцій, необхідних для успіху в професійному та особистісному розвитку студентів. Використання різноманітних методів навчання дозволяє студентам не лише вдосконалювати свої мовні навички, а й активно розвивати здатність до критичного мислення та творчого підходу до вирішення завдань.

Одним із найефективніших способів розвитку критичного мислення є організація дискусій та дебатів на різноманітні теми. Студенти мають не лише аргументувати свою точку зору, а й аналізувати контраргументи, що допомагає їм розвивати здатність до критичної оцінки інформації. Це сприяє розвитку вміння висловлювати обґрунтовані думки, сприймати різні погляди та вести конструктивний діалог. Наприклад, можна обговорювати актуальні соціальні, економічні чи культурні питання, що стимулюватиме студентів мислити нестандартно. «Ефективність педагогічного спілкування полягає у вмінні викладача займати різну позицію залежно від освітніх та виховних цілей: співробітника, наставника, консультанта, інформатора тощо. Основне завдання викладача – створити необхідні умови, які дозволяють розкрити творчий потенціал та індивідуальність студентів» [3, 32].

Проектна діяльність є чудовим способом стимулювання креативності. Студенти можуть працювати над індивідуальними чи груповими проектами, що включають дослідження, написання статей, створення презентацій або відео. Під час таких проектів студенти можуть вирішувати реальні проблеми або генерувати ідеї для вигаданих ситуацій, що сприяє розвитку інноваційного підходу до навчання.

Ще одним методом розвитку критичного мислення є аналіз різних джерел інформації, таких як статті, відео, новини чи художні твори. Студенти повинні не тільки виділяти головні ідеї, порівнювати різні підходи до одного і того ж питання, а й шукати ускладнення в аргументації. Це дозволяє їм більш глибоко усвідомлювати предмет і працювати з ним більш критично. Для розвитку креативності можна запропонувати студентам створювати власний контент, наприклад, писати есе, вірші, короткі історії чи навіть вести блог на актуальні теми.

Ігри та інтерактивні завдання також є потужними інструментами для розвитку як критичного мислення, так і креативності. Рольові ігри, в яких студенти виконують ролі різних персонажів і обговорюють певну ситуацію, або мозкові штурми, під час яких генеруються ідеї на задану тему, допомагають студентам швидко аналізувати ситуації

та знаходити оригінальні рішення. Ці методи не тільки покращують мовні навички, а й сприяють розвитку нестандартного мислення.

Аналіз фільмів і літератури англійською мовою дає можливість студентам розвивати навички критичного мислення, оскільки вони повинні зрозуміти глибокий зміст твору, порівняти різні точки зору, виявити мотиви персонажів і передбачити розвиток подій. Студенти можуть створювати власні інтерпретації того, що вони побачили або прочитали, що сприяє розвитку творчого підходу до навчання.

Метод «студент – учитель» допомагає студентам глибше засвоїти матеріал, а також розвивати креативність у поданні інформації. Вони можуть готувати міні-лекції, презентації або створювати навчальні матеріали для своїх однокласників. Цей підхід дозволяє студентам самостійно вирішувати проблеми та генерувати нові ідеї для навчання.

Кейс-метод є ще одним ефективним інструментом для розвитку критичного мислення. Студенти отримують конкретну ситуацію, яку мають вирішити, використовуючи свої знання та навички. Це можуть бути бізнес-кейси, соціальні проблеми чи сценарії, що вимагають прийняття рішень. Обговорення кейсів на англійській мові дає можливість студентам розвивати логічне мислення та вміння працювати з інформацією, генеруючи інноваційні рішення.

Методика «mind mapping» (мозкові карти) є потужним інструментом для розвитку креативності. Вона дозволяє студентам візуально організовувати свої думки та ідеї, що допомагає розв'язувати проблеми, структурувати інформацію або генерувати нові ідеї на задані теми.

Таким чином, розвиток критичного мислення та креативності на парах англійської мови в ЗВО передбачає використання різноманітних методів та підходів, що стимулюють студентів до активної діяльності, самостійного мислення та творчого підходу до вирішення завдань. Це дозволяє не лише покращити мовні навички, але й розвинути компетенції, необхідні для успішного функціонування в сучасному суспільстві.

Література:

1. Болонський процес: інтеграція та демократизація. <https://osvita.ua/school/method/629/>
2. Струк Н. В. Авторський проект на тему: «Використання онлайн ресурсів на уроках англійської мови». <https://naurok.com.ua/vikoristannya-onlayn-resursiv-na-urokakh-angliysko-movi-385057.html>
3. Бешлей О. В., Батринчук З. Р Створення креативного навчального середовища для розвитку критичного мислення студентів. Теорія та методика навчання. http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/52/part_1/5.pdf

СУЧАСНІ ІНТЕГРАЦІЙНІ ПІДХОДИ І ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ВИБІРКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ «НАЦІОНАЛЬНІ І РЕГІОНАЛЬНІ ВАРІАНТИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ»

Василенко Д. В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри фонетики і практики англійської мови
Київський національний лінгвістичний університет
м. Київ, Україна*

Дотримання світових стандартів освіти, стрімкість появи нових технологій та інновацій зумовлює сучасну переорієнтацію цілей та змісту освіти сьогодення, і таким чином мотивує формування «наскрізних умінь XXI століття». Закон України про освіту від 06.04.2022, визначає викладацьку діяльність – як діяльність, яка спрямована на формування інтегративних знань, компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей здобувачів освіти, а також інкорпорує індивідуальну освітню траєкторію – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання. Управління сучасним закладом освіти повинно здійснюватися на засадах інноваційних стратегій відповідно до принципів сталого розвитку. Інноваційний менеджмент являє собою стійку сукупність дій з визначення цілей розвитку закладу, обґрунтування та прийняття рішень щодо впровадження новацій, організації інноваційної діяльності, мотивації та стимулювання суб'єктів інноваційного процесу. Щоб освітні зміни були успішними, сучасному керівнику закладу освіти необхідно мати чітку позицію щодо впровадження змін, далекоглядно сформулювати мету закладу, пояснити її усім учасникам освітнього процесу, викликати у педагогічних працівників готовність до змін та почуття партнерства, перетворити ці якості в організаційні завдання, структури та програми [1, с. 63]. Метою модернізації вищої освіти в Україні є створення такої моделі освітнього процесу, в якій би оптимально поєдналися кращі вітчизняні й зарубіжні традиції. Поєднання гуманістичних традицій української педагогіки та зарубіжного досвіду виховання особистості, здатної до активних самостійних дій, дозволить створити динамічну, мобільну, конкурентоспроможну модель освітньої

системи. На думку освітян, ніколи ще проблема якості освіти в Україні не мала такого важливого ідеологічного, соціального, економічного і технічного значення, як у теперішній час. Сьогодні потрібна освіта, що постійно оновлюється – знаннями, технологіями, засобами навчання, організаційними та управлінськими підходами. Саме таку освіту прийнято називати «інноваційною». Суть інноваційної освіти можна передати словами: «не наздоганяти минуле, а створювати майбутнє» [2, с. 290]. Передбачених навчальним планом з певної спеціальності, змінюється концепцією *вільної траєкторії студента*, яка передбачає наявність вибору певної частини дисциплін. У зв'язку з цим постає необхідність створення нових вибіркового навчальних курсів й надання вже існуючим дисциплінам інноваційного імпульсу, оновлюючи їхній зміст, впроваджуючи прогресивні освітні технології й сучасні інструменти організації навчальної діяльності студентів. Сучасна вибіркова дисципліна повинна бути корисною і практично ефективною студентам в плані отримання ними актуальних знань і компетентностей, які підвищують конкурентноспроможність молодих спеціалістів на ринку праці. Наочним прикладом може слугувати заняття вибіркової дисципліни «Національні і регіональні варіанти англійської мови». Займаючись науково-дослідницькою роботою студенти спираються на результати отриманих даних під час занять, а саме вивчають артикуляційні, просодичні, темпоральні дивергентні та конвергентні маркери, виявляють ступінь стабільності та варіативності диференційних ознак голосних і приголосних фонем, алофонічної варіативності, аналізують характеристики екзоглотних відношень у процесі мовних контактів шляхом дослідження словникового складу національних варіантів англійської, (AmE) як мови донора і його вплив на регіональні варіанти реципієнти, аналізують специфіку просодичної організації англійського мовленнєвого потоку у різних фоностілях з урахуванням лексико-семантичних, фразеологічних, морфологосинтаксичних розрізнявальних елементів вищезазначених варіантів мовлення. В проблемних наукових гуртках студенти I–III курсу КНЛУ особисто обирають теми наукових розвідок і проводять аналітичні мікродослідження у царині фонетики, фонетистики, лексикології, що будуються на фонових знаннях отриманих з курсу практичної фонетики та лінгвокраїнознавства, що створює міжпредметний зв'язок *інтеграційної технології*. Результати досліджень студентів публікуються в матеріалах міжнародних конференцій філологічного спрямування. Набуті теоретичні, та практичні знання забезпечують сталий розвиток мовної, комунікативної, соціолінгвальної, етичної та культурологічної складової компетентностей студентів II–III курсу у володінні англійською мовою, зокрема вдосконалення студентами навичок

вимови, контролю над інтонацією, коректну сегментацією мовленнєвого потоку, фонетично коректне читання текстів різних жанрів, аудіювання і розпізнавання географічного ареалу того чи іншого варіанту англійської мови, та практичного застосування набутих навичок у процесі мовлення до рівня C1-C2 відповідно до загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти; вдосконаленні умінь студентів застосовувати різні комунікативні стратегії та тактики правил спілкування, що визначені інформативним, науковим, публіцистичним, декламаційним, та розмовним фоностілями; розвитку когнітивних здібностей та умінь в майбутньому самостійно удосконалювати набуті знання іноземних мов в освітніх та професійних цілях; отримання фонових знань студентами про різноманітність варіантів англійської мови у світі. Складовими професійно-креативного навчально-виховного освітнього середовища можуть виступати також такі сучасні засоби навчання як аудіовізуальні, що мають чітку професійну спрямованість; активні методи навчання («*мозковий штурм*», «*метод кейсів*», «*метод проєктів*», тощо); сучасні технології навчання, такі як «*Дебати*», «*Диспут*», «*Колаж*», ігри-тренінги тощо; науково-дослідна робота студентів різного рівня складності стосовно проблем майбутньої професії [4, с. 145]. Використання *інтерактивних технологій* і забезпечує взаємодію між викладачем та студентами, де викладач стає активним не лише консультантом, а і членом цієї команди, який методично скеровує студентів на вирішення певних завдань, та розв'язування певних протиріч. На сучасному етапі вивчення іноземних мов значну увагу необхідно приділяти застосуванню мультимедійних технологій, в яких одночасно використовуються тексти, графіка, відеоматеріали, звукові ефекти, анімація – все це є сукупністю аудіо-та візуальних ефектів разом з інтерактивним програмним забезпеченням, які впливають на емоційні та понятійні сфери, сприяють більш ефективному засвоєнню мовного матеріалу. Поєднання візуального зображення, тексту і звукового супроводження надає можливість комплексного розвитку навичок мовної діяльності студента. [2, с. 427]. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій *штучного інтелекту* (ШІ) при вивченні іноземних мов створює можливості покращити практичне володіння мови з урахуванням національної і регіональної складової ареалу мовлення. Застосування ресурсу *youtube*, а також чат-ботів, нейромереж і інтерактивних платформ ШІ значно поліпшують створення текстів, діаграм, презентацій, інших допоміжних тематичних текстів, інших методичних матеріалів (*Babbel, Busuu, Canva, Carnegie Speech, Duolingo, Edvibe, GigaChat, Knowble, Lingodeer, Lingualeo, Memrise, Miro, Notion, Perplexity, Plusdocs, Presentsimple, Quizlet, Rosetta Stone, Slide AI Synthesia, Tome, Trello*,

Twee та ін.). Такі додатки вимірюють данні для персоналізації інформації, надають індивідуальні можливості кожному студенту у вигляді матеріалів, що відповідають їх рівню. Іншими прикладами використання ШІ є такі платформи та додатки як *PREZI, KAHNOT, Google Classroom, SWAY, X-Mind, POWTOON*. [3, с. 217–218]. Застосування *діалогово-комунікаційної технології*, що допомагає студентам краще опановувати лексичний матеріал у конструюванні текстів діалогічного і монологічного висловлювання за допомогою ШІ.

Узагальнюючи вищевикладене, можна дійти висновку, що сьогодні використання *інтерактивних технологій* є прогресивним і відповідає вимогам сучасної іноваційної освіти, інкорпорує прогресивні світоглядні позиції найкращих ідей професійної діяльності викладача вищої освіти. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у удосконаленні і застосуванні сучасних інтерактивних методів у вищих навчальних закладах.

Література:

1. Брик, Р. С. Керівник закладу освіти як провідник освітніх змін. *Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 15–16 квітня 2021 року). Тернопіль, 2021. С. 60–63.
2. Ващук Ф. Г. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи : монографія / за ред. Ф. Г. Ващука. Ужгород : ЗакДУ, 2011. 560 с. (Серія «Євроінтеграція: український вимір». Вип. 16).
3. Єфімова О. М., Жицька С. А. Штучний інтелект у іншомовній підготовці студентів закладів вищої освіти. Том 84, № (II). С. 217–218. retrieved from <https://osvita.eeipsy.org/index.php/eeip/article/view/550>
4. Кравченко Г. Ю. Проектний підхід у системі підвищення кваліфікації керівників навчальних закладів. Модернізація післядипломної педагогічної освіти. *Імідж сучасного педагога*. Полтава, 2012. № 10(129) С. 13–16.

СУЧАСНИЙ СТАН ВИКЛАДАННЯ КОРЕЙСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНІ

Вишинський Д. О.

*старший викладач кафедри східної культури і літератури
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Рівень популярності корейської мови серед здобувачів освіти в Україні стабільно зростає впродовж останніх 10–15 років. Це було спричинено, здебільшого, культурним феноменом під назвою Халлю (кор. 한류), який дослівно перекладається як “корейська хвиля” і описує явище стрімкої популяризації корейської музики, фільмів і культури в цілому по всьому світу. Подібні тенденції простежуються і в інших країнах; наприклад, у США з 2009 по 2016 рік кількість студентів, які вивчають корейську мову, зросла на 78% [1]. Однак, вагомою причиною для вивчення корейської є ще також неабияка перспективність знання цієї мови, адже Південна Корея належить до передових країн світу, з високорозвиненою технологічною індустрією, медициною та і загалом порівняно високим рівнем життя та економіки, що мотивує молодь їхати на навчання до Кореї з перспективою подальшого працевлаштування і життя там.

Для прикладу, за останні 10 років в українських університетах, де викладається корейська мова, стрімко зросла кількість студентів і, відповідно, штат викладачів. Корейська мова почала з'являтися в списках дисциплін приватних шкіл та курсів, а на сайтах для репетиторів в рази збільшалося анкет викладачів корейської мови. В 2017 році було відкрито Корейський освітній центр у Києві, діяльність якого спрямована на подальшу популяризацію корейської освіти та вивчення корейської мови в Україні. В 2023 році в Київському університеті імені Бориса Грінченка відкрили Центр корєєзнавства, де у 2024 році провели перший набір студентів на програму “Мова і література (корейська)” [2].

На жаль, більш детальна статистика по вивченню корейської мови в Україні відсутня, однак вищенаведені приклади говорять про те, що ця тенденція до популяризації корейської мови та культури в Україні не має ознак сповільнення.

Однак, говорячи про вивчення корейської мови, на сьогоднішній день в Україні є 2 відчутних проблеми: нестача кваліфікованих кадрів у вигляді науково-педагогічних працівників та сильно обмежена матеріальна база для викладання та вивчення корейської мови.

Першу проблему можна пов'язати з внутрішніми особливостями системи української освіти, такими як невисока грошова компенсація праці робітників сфери освіти та наявність більш перспективних кар'єрних можливостей для спеціалістів з корейської мови як в Україні, так і поза її межами. Більшість випускників вищих навчальних закладів не залишаються там для продовження кар'єри в науковому напрямку, а часто обирають роботу в приватному секторі, нерідко не за фахом.

Друга ж проблема полягає в дуже обмеженій кількості навчальних матеріалів українською мовою. За останні 10 років відбулися певні зрушення в цьому питанні, але станом на сьогодні в навчальних закладах продовжують використовувати матеріали надруковані корейською чи англійською мовами. В особливо прикрих випадках, деякі викладачі використовують навчальні матеріали російського походження, оскільки їх кількість значно перевищує наявні ресурси українською мовою. Подібна ситуація спостерігається і онлайн, де при спробі знайти будь-який контент, пов'язаний з корейською мовою чи культурою, користувач буде отримувати результати якщо не англійською, то, здебільшого, російською мовою.

Якщо говорити про можливі варіанти вирішення цих проблем, то, в першу чергу, необхідно подбати про кадрове питання. Для цього потрібно вдаватись до заходів як на рівні окремих освітніх закладів, так і на загальнодержавному рівні, аби заохочувати молодих спеціалістів з корейської мови як до викладання, так і до наукової праці. Що в свою чергу дозволить з часом вирішити проблему нестачі україномовних коресизнавчих матеріалів. Активне проведення різноманітних заходів на коресизнавчу тематику теж зможе позитивно вплинути на посилення інтересу освітньої та наукової спільноти до корейської мови та культури.

Література:

1. MacDonald, J. Interest In Learning Korean Grows With The Popularity Of The Hallyu [Електронний ресурс] / Joan MacDonald // Forbes. 11.12.2023. Режим доступу: <https://www.forbes.com/sites/joanmacdonald/2023/12/11/interest-in-learning-korean-grows-with-the-popularity-of-the-hallyu/>

2. Відзначення Дня Факультету східних мов і відкриття Центру коресизнавства [Електронний ресурс] / Київський університет імені Бориса Грінченка. 21.12.2023. Режим доступу: <https://kubg.edu.ua/prouniversitet/news/podiji/8380-vidznachennia-dnia-fakultetu-skhidnykh-mov-i-vidkryttia-tsentru-koreieznavstva.html>

ОЦІНКА ЯКОСТІ НАДАННЯ ПЕРВИННОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ: АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ

Вознюк В. Ю.

*PhD, асистент кафедри менеджменту охорони здоров'я
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця
м. Київ, Україна*

Вступ. Якість надання первинної медичної допомоги є ключовим показником ефективності системи охорони здоров'я. Доступність медичних послуг, зручність організації прийому та ставлення лікаря до пацієнта впливають на рівень задоволеності та довіру до медичних установ. Дане дослідження спрямоване на визначення основних факторів, що впливають на формування задоволеності пацієнтів якістю медичної допомоги в центрах первинної медичної допомоги м. Києва.

Мета дослідження полягала у оцінці задоволеності пацієнтів якістю надання первинної медичної допомоги в центрах первинної медичної допомоги м. Києва та визначити ключові фактори, що впливають на формування незадоволеності пацієнтів.

Матеріали та методи дослідження. Було проведено опитування 510 пацієнтів з метою оцінки їхньої задоволеності якістю надання первинної медичної допомоги в центрах первинної медичної допомоги м. Києва та визначення ключових факторів, що впливають на формування незадоволеності пацієнтів. Анкета, розроблена на кафедрі менеджменту охорони здоров'я Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, містила 8 запитань, які охоплювали організацію запису на прийом до сімейного лікаря (питання № 1), якість надання медичної допомоги (питання № 2), доступність отримання лабораторних досліджень (питання № 3), діагностичних обстежень (ЕКГ, УЗД, рентген) (питання №4), доступність отримання направлення до лікарів-спеціалістів (питання №5) та на стаціонарне лікування (питання № 6), можливість отримання рецептів на ліки (питання № 7), а також ставлення лікаря до пацієнта під час прийому (питання № 8). Для аналізу отриманих даних використано однофакторний та багатофакторний логістичний регресивний аналіз. Обробка результатів здійснювалася за допомогою ліцензійного програмного пакету MedCalc v.19.4.1 (MedCalc Software Inc, Broekstraat, Belgium, 1993–2020). Для оцінки ступеня впливу кожного фактора в логістичній регресійній моделі було розраховано показник відношення шансів (ВШ) та його 95% довірчий інтервал (ДІ). Якість логістичної регресійної моделі оцінювали

за допомогою аналізу Receiver Operating Characteristic (ROC curve analysis).

Результати дослідження. Для оцінки впливу факторних ознак на рівень незадоволеності пацієнтів доступністю та якістю медичної допомоги, що надається лікарями загальної практики – сімейними лікарями (ЗПСЛ) у центрах первинної медичної допомоги м. Києва, застосовано метод побудови та аналізу багатофакторних логістичних регресійних моделей. На початковому етапі проведено однофакторний аналіз для визначення впливу кожної окремої змінної на ризик незадоволеності якістю медичних послуг (відповіді на питання № 1, № 3–8). Отримані результати підтвердили адекватність побудованих логістичних однофакторних моделей регресії ($p < 0,001$ за критерієм χ^2), що свідчить про достовірний негативний зв'язок у респондентів.

На думку респондентів, на якість надання медичної допомоги впливають такі фактори: організація запису на прийом до сімейного лікаря (питання № 1) та ставлення лікаря до пацієнта під час прийому (питання № 8).

Коефіцієнти двофакторної моделі прогнозування ризику негативної оцінки якості надання медичної допомоги (питання № 2)

Факторна ознака	Значення коефіцієнту моделі, $b \pm m$	P (Рівень значущості відмінності коефіцієнту від 0)	ВШ (95 % ДІ)
№ 1 «Оцініть організацією запису на прийом до свого сімейного лікаря»	-0,82±0,36	<0,001	0,44 (0,22–0,89)
№ 8 «Оцініть ставлення до Вас лікаря під час прийому»	-2,51±0,54	<0,001	0,08 (0,03–0,23)
AUC = 0,95 (95% ДІ: 0,90 – 0,99)			

Оцінка якості побудованої логістичної моделі регресії то площа під ROC кривою складає AUC=0,95 (95% ДІ: 0,90 – 0,99), що вказує про відмінний зв'язок з двофакторної моделі прогнозування ризику негативної оцінки рівня задоволеності якістю отримання медичної допомоги лікарями ЗПСЛ.

При виборі оптимального порогу чутливість моделі складає 91,7% (95% ДІ: 61,5% – 99,8%), специфічність 82% (95% ДІ: 78,3% – 85,2%), діагностична точність 82,2% (ДІ: 78,6% – 85,4%).

На основі багатофакторного логістичного аналізу, після покрокового включення/виключення змінних, до прогностичної моделі ризику незадоволеності якістю медичних послуг увійшли два ключові фактори: організація запису на прийом та ставлення лікаря до пацієнта під час прийому.

Аналіз отриманих даних продемонстрував, що рівень задоволеності пацієнтів медичними послугами суттєво залежить не лише від професійних компетенцій лікаря, а й від організаційних аспектів функціонування закладу охорони здоров'я. Таким чином, покращення механізмів запису на прийом та підвищення якості комунікації між лікарем і пацієнтом сприятиме зниженню рівня незадоволеності та підвищенню довіри до системи первинної медичної допомоги.

Встановлено, що рівень задоволеності пацієнтів якістю надання медичної допомоги значною мірою залежить від організаційних аспектів роботи закладів охорони здоров'я. Визначено два ключові фактори, що впливають на формування незадоволеності пацієнтів первинною медичною допомогою: організація запису на прийом та ставлення лікаря до пацієнта під час прийому. Покращення цих аспектів сприятиме зменшенню рівня незадоволеності пацієнтів і підвищенню загального рівня довіри до первинної медичної допомоги. Отримані результати можуть бути використані для оптимізації ресурсного забезпечення закладів охорони здоров'я та розробки ефективних стратегій підвищення якості медичних послуг.

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Воронов О. І.

*доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри соціально-гуманітарних наук
Інститут публічної служби та управління
Національного університету «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна*

Сучасні виклики, які постали перед системою охорони здоров'я України, потребують переосмислення підходів до підготовки управлінських кадрів, зокрема у контексті вищої освіти за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» [2]. У період глибоких трансформацій, воєнного стану, медичної реформи та цифровізації загострюється нагальна потреба у формуванні висококваліфікованих фахівців, які здатні ефективно керувати закладами охорони здоров'я, формувати політики, забезпечувати сталий розвиток і клієнтоорієнтованість медичної системи [1]. Підвищення якості вищої освіти у цій сфері має базуватися на системному підході, який включає своєчасне оновлення змісту освітніх програм, запровадження інноваційних методик викладання, розвиток міждисциплінарних компетентностей та зміцнення практичної складової підготовки. Специфіку впровадження перспективної парадигми освіти фахівців з публічного управління сферою охорони здоров'я, які відповідали б суспільним потребам в умовах трансформаційних та кризових процесів, висвітлено в публікаціях: М. Банчука, М. Білинської, В. Майбороди, Я. Радиша, І. Рожкової [9].

Головними аспектами підвищення якості сучасної системи підготовки публічних службовців, що керують сферою охорони здоров'я слід вважати наступні. По-перше, це компетентнісний підхід. Він передбачає розвиток професійних навичок, ціннісних орієнтацій та здатності до критичного мислення. До переліку специфічних компетентностей, які мають бути сформовані у майбутніх управлінців, належать: стратегічне бачення, антикризове управління, розробка та реалізація політик, управління людськими ресурсами, навички комунікації з громадськістю.

По-друге, важливим чинником виступає мультидисциплінарність підготовки. Здобувач другого рівня закладу вищої освіти має розуміти особливості медичної галузі, медичного права, етики, безпекові

політики, бути обізнаним у питаннях публічного управління, прогнозування, нейтралізації ризиків, бюджетування, фінансового аналізу та інформаційної безпеки. Такий підхід сприяє формуванню фахівця здатного до ефективного прийняття управлінських рішень в органах публічного управління охороною здоров'я [6].

По-третє, цифровізація освіти та управління відкриває нові горизонти. В умовах стрімкого розвитку технологій важливо, як це робиться в Інституті публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка», інтегрувати у навчальні програми курси з електронного врядування (e-Governance), використання електронних медичних систем (eHealth), аналітики даних, основ застосування штучного інтелекту в процесах прийняття управлінських рішень. Ці знання стають критично важливими для керівника у сфері охорони здоров'я відносно Стратегії розвитку системи охорони здоров'я на період до 2030 року [7].

По-четверте, необхідно забезпечити посилення практичної складової навчання. Це можливо завдяки розвитку дуальної освіти, співпраці з медичними закладами, стажуванням у державних та муніципальних органах управління, участі здобувачів у проєктній діяльності та освітньо-наукових хабах. Практика дозволяє більш ефективно адаптуватися до сучасних реалій та перспектив професійної діяльності.

По-п'яте, важливою умовою є формування лідерства та управлінської культури. Увага має приділятися розвитку таких особистісних якостей майбутніх управлінців, як: відповідальність, здатність працювати в команді, управляти змінами, враховувати перспективні вимоги до лідерства в сфері охорони здоров'я. Вища освіта повинна створювати інтелектуальний простір для розвитку управлінського мислення [5].

По-шосте, в умовах воєнного часу та поствоєнного відновлення актуальним стає включення до навчальних програм тем з кризового менеджменту, психологічної та соціальної стійкості, безпеки медичного простору, гуманітарного врядування у надзвичайних ситуаціях. Це дозволяє готувати фахівців, спроможних діяти ефективно у періоди нестабільності та надзвичайних викликів. Набирає обертів вимога до зростання інтернаціоналізації освітнього процесу. Це обов'язкова участь у програмах академічної мобільності, адаптація до стандартів ЄС, залучення міжнародного досвіду в сферу публічного управління та інтеграція в глобальні освітні, управлінські та соціальні мережі [4].

Перспективна концепція публічного управління у сфері охорони здоров'я передбачає формування такої системи підготовки фахівців, яка здатна забезпечити розвиток управлінців нового покоління – компетентних, вмотивованих і орієнтованих на результат. Основними

характеристиками, які має формувати така система, є: здатність ефективно вирішувати тактичні завдання управління у межах посадових обов'язків; висока професійна мотивація та натхнення до управлінської діяльності; формування внутрішнього відчуття задоволеності результатами своєї роботи; вміння встановлювати чіткі управлінські орієнтири та обирати оптимальні шляхи їх досягнення; володіння сучасними інноваційними методами комунікації з працівниками медичних закладів та громадськістю; здатність виконувати професійні обов'язки на основі особистісного зростання, самореалізації та високого рівня знань, умінь і професійних здібностей; прагнення до постійного професійного самовдосконалення, участі в систематичному навчанні та здобуття практичного управлінського досвіду [3].

Європейські та американські дослідники акцентують увагу на важливості інноваційної складової в системі підготовки професійних управлінців у сфері охорони здоров'я. Сучасна реформа публічного управління відкриває нові можливості для ефективного перерозподілу інтелектуальних, соціальних і фінансових ресурсів, спрямованих на впровадження новітніх освітніх технологій і методик підготовки керівних кадрів у медичній галузі. Одним із перспективних напрямів є поєднання формальних та неформальних підходів до навчання. Зокрема, йдеться про: застосування штучного інтелекту в освітніх процесах з метою адаптації теоретичних знань майбутніх управлінців до цифровізованих систем управління (Головко Д., 2024; Гуревич Р., 2024; Мельник А., 2023; Науменко М., 2024; Папач О., 2024; Топузов О., 2024); організацію системи перепідготовки фахівців через відкриті інформаційні платформи, бази даних і цифрові освітні ресурси, що сприяє розвитку навичок самонавчання та підвищує ефективність особистісного і професійного зростання управлінських кадрів. Отже, використання інноваційних технологій, зокрема інтелектуальних цифрових рішень, є ключовим чинником модернізації підготовки управлінців у сфері охорони здоров'я [8].

Таким чином, можна зробити висновки, що підвищення якості вищої освіти з публічного управління у сфері охорони здоров'я є необхідною умовою для розвитку ефективної системи управління медициною в Україні. Системні зміни у змісті, структурі, методах та цінностях освіти дозволять підготувати нове покоління лідерів, здатних забезпечити сталий розвиток медичної галузі, відповідати на виклики сьогодення та відновлювати суспільство після кризових подій. Виходячи із сказаного вище, основними складовими освітньо-професійної моделі сучасного публічного управління в сфері охорони здоров'я повинні бути професіоналізм, культура управління та управлінська відповідальність.

Література:

1. Бочерикова Є. Система охорони здоров'я потребує кваліфікованих управлінців. Газета «Аптека». 11 квітня 2016 року. URL: <https://www.apteka.ua/article/367210>
2. Криничко Л.Р. Розробка кадрового механізму державного управління системою охорони здоров'я. Державне управління: удосконалення та розвиток. №3.2020. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/42.pdf
3. Кошова С. (2020). Підготовка фахівців управління сферою охорони здоров'я в умовах реформи державного управління. *Аспекти публічного управління*, 8(3), 119-128. <https://doi.org/10.15421/152075>
4. Колісніченко Н. (2023). Сучасні зарубіжні практики управління розвитком кадрового потенціалу сфери охорони здоров'я. *Науковий вісник: державне управління*, (1 (13), 42–53. [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-1\(13\)-42-53](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-1(13)-42-53)
5. Петрашик Ю.М., Трущенко Л.В., Повражек І.В. Особливості формування лідерських якостей фахівців у сфері охорони здоров'я та менеджерів охорони здоров'я. Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. № 2 (100). 2024. С.82-89.
6. Про схвалення Стратегії розвитку медичної освіти в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2019 року №95-р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/KR190095?an=1&q=медичні%20заклади>
7. Про схвалення Стратегії розвитку системи охорони здоров'я на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2025 року №34-р. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=114371
8. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року №835. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-п#Text>
9. Рожкова І.В., Радиш Я.Ф., Васюк Н.О. Система підготовки управлінських кадрів для галузі охорони здоров'я (пошук моделі). *Інвестиції: практика та досвід*. № 23. 2011. С.96-99.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТА – ОСНОВНИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Гамарник А. М.

*кандидат фізико-математичних наук,
доцент кафедри медичної інформатики, медичної і біологічної фізики
Івано-Франківський національний медичний університет,
віце-академік
ГО «Академія технічних наук України»
м. Івано-Франківськ, Україна*

Із введенням кредитно-модульної системи навчання у закладах вищої освіти України, самостійна робота студентів стала одним із основних засобів оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних завдань і, є невід'ємною складовою процесу вивчення конкретної навчальної дисципліни. Отже, самостійність (здатність до самостійного вирішення різних навчальних проблем) та самостійна активність студента стає однією із найважливіших якостей особистості у процесі підготовки майбутнього фахівця. Сьогодні в педагогіці існують різні розуміння поняття «самостійна робота» здобувача освіти. Не вдаючись до детального аналізу змісту цього вкрай важливого в педагогіці і методиці вищої школи поняття зауважимо, що на основі теоретичного аналізу та досвіду організації і проведення самостійної роботи студентів у вищій школі, ми дійшли висновку, що під самостійною роботою студента слід розуміти будь-яку його діяльність, направлену на набуття знань, умінь і навичок, необхідних йому в майбутній професійній діяльності [1]. Тому немає потреби поділяти самостійну роботу на аудиторну і позааудиторну, на обов'язкову і додаткову, як це дехто вважає. Студент самостійно вчиться і в аудиторії, коли він слухає і конспектує лекцію, і на практичних, семінарських і лабораторних заняттях, і в читальному залі бібліотеки, коли він опрацьовує лекцію або тему по якій йому лекції не були прочитані, і в інтернет-кафе де він тестується про засвоєння пройденого матеріалу тощо. В поділі самостійної роботи студентів на обов'язкову і додаткову взагалі не прослідковується ніякої логіки.

Разом з тим, хто б як не визначав самостійну роботу студентів, вона залишається сьогодні безальтернативним основним засобом отримання глибоких фундаментальних знань студентами та вироблення в них прагнення (внутрішньої потреби) до неперервного набуття нових знань, умінь і навичок.

Однак, щоб самостійна робота виконала зазначене завдання їй потрібне якісне і потужне навчально-методичне і матеріально-технічне забезпечення та правильне планування. Під навчально-методичним забезпеченням (НМЗ) слід розуміти в першу чергу електронні навчально-методичні комплекси дисциплін, які містять в електронному вигляді підручники, навчальні і навчально-методичні посібники, академічний план самостійної роботи, завдання для самостійної роботи, методичні рекомендації і вказівки щодо їх виконання. Засоби контролю, необхідні для якісного здійснення навчального процесу в межах часу, відведеного навчальними планами на вивчення дисципліни, в тому числі і контролю за виконання самостійних робіт, тобто всі види методичних елементів супроводу вивчення дисципліни. Процес створення НМЗ є серйозною творчою роботою, тому зрозуміло, що якість НМЗ залежить від рівня професійно-педагогічної компетентності педагогічних кадрів, тобто від викладача, а його ефективність і від рівня навченості та навчання студентів.

Під матеріально-технічним забезпеченням потрібно розуміти забезпечення навчальних і наукових лабораторій необхідними сучасними приладами і установками, вільний доступ студентів до сучасних інформаційних технологій, забезпечення їх сучасними лекційними аудиторіями тощо.

Слід мати на увазі, що самостійна робота повинна бути контрольована на всіх етапах навчального процесу і в певні строки, для цього повинні бути підготовлені всі необхідні навчально-методичні матеріали (тести, різні види контрольних робіт, питання до колоквиумів, модулів, теми рефератів тощо і, зрозуміло, методичні рекомендації і вказівки щодо їх виконання).

Однак, завдання, які покладаються на самостійну роботу студента самі по собі не можуть реалізуватися тільки за наявності внутрішньої потреби у майбутнього фахівця у знаннях, уміннях, навичках, розвитку його пізнавальних інтересів. Внутрішня потреба у знаннях також виникає і розвивається в процесі самостійної роботи. Отже, основною метою самостійної роботи студентів з вивчення будь-якої дисципліни є розвиток у студентів необхідності систематично вчитися, що є ключовою компетентністю освіти у закладах вищої освіти і, тут слід зазначити, що досягнення цієї мети є дуже складною задачею. Сьогодні добре відома думка, що ніякі знання, що не стали об'єктом власної діяльності, не можуть вважатися справжнім надбанням людини.

Спираючись на вище наведене стає зрозумілим, що одним із основних завдань викладача закладу вищої освіти є допомогти студентам в організації їх самостійної роботи, оскільки тільки самостійна робота прищеплює смак до самоосвіти і самовдосконалення. Отже, сьогодні,

коли на першому плані в навчально-виховному процесі в закладах вищої освіти постає самостійна робота студента, роль викладача принципово змінюється. Навчальний процес в сучасному закладі повинен бути налагоджений на основі так званого принципу співробітництва старшого колеги – викладача і молодшого колеги – студента, коли одні хочуть вчитися, а інші їм допомагають в цьому.

Сьогодні у закладах вищої світи відомі і, успішно використовуються, цілий ряд вже апробованих форм самостійної роботи. Поряд з ними ми пропонуємо нову форму самостійної роботи для студентів – ведення студентом словника наукових понять (термінів), який започатковано нами в останні роки. Досвід свідчить, що словник міг би стати важливою складовою навчально-виховного процесу.

Не зупиняючись на детальній технології підготовки словника, вона викладена в [2], у даній роботі ми тільки нагадаємо окремі її положення.

Будь-яка наука представляє собою величезний набір понять, які по різному наповнені знаннями про оточуючий нас світ. Тому зрозуміло, що знання ми черпаємо із величезної кількості понять, які наповнюють дисципліну. Тому можна зробити висновок: якщо людина знає і розуміє зміст понять певної науки, то вона у великій мірі знає цю науку. Це підтверджується і висловами геніальних наших предків давньогрецького філософа-мислителя Сократа (469–399 до н.е.): «Точне логічне визначення понять – найголовніша умова істинного знання» і Р. Декарта (1596–1650 рр.): «Визначайте значення слів і ви позбавите світ від половини його помилок».

Спираючись на наведене вище, можна вважати що, одним із завдань при вивченні певної дисципліни, є засвоєння студентами основних її понять (явищ, об'єктів, величин, законів, приладів тощо) які утворюють термінологічно-теоретичну основу дисципліни. Володіння понятійним апаратом – необхідна умова засвоєння будь-якої навчальної дисципліни. Словник наукових понять може представляти собою окремий зошит (або окремі аркуші стандартного паперу), в якому студент при опрацюванні лекції, чи друкованого видання, занотовує визначення тих понять, які аналізувалися на лекції і будуть вивчатися на практичних, лабораторних, семінарських заняттях та в процесі самостійної роботи. Словник наукових понять можна вести і в електронному вигляді. Цей метод ведення словника має свої переваги: можна легко виправляти допущені раніше помилки та неточності і доповнювати зміст понять. Ведення словника в зошиті або на аркушах паперу корисне тим, що при запису від руки краще запам'ятовується записане, окрім того при роботі на комп'ютері студент в якійсь мірі відволікається від того, що він занотовує.

Ведення словника наукових понять є корисним в багатьох відношеннях:

- сприяє засвоєнню змісту основних понять;
- сприяє кращому засвоєнню та систематизації знань;
- сприяє кращій підготовці до різного роду видів контролю знань;
- є постійним елементом самостійної роботи студента.

Тематичний словник наукових понять не може замінити студентського конспекту, він може служити добрим доповненням до нього.

Насамкінець зазначимо, що запропонована форма самостійної роботи студентів вищої школи разом з іншими формами і методами самостійної роботи утворюють певну систему самостійного навчання, яка допоможе розкривати творчі здібності студентів, готувати їх до активного пошуку, викликати потребу вдосконалювати свою майстерність.

Із наведеного вище видно, що ведення тематичного словника може бути корисним для студентів, які вивчають будь-яку дисципліну, зрозуміло, з певними методичними застереженнями.

Отже, самостійна робота студента, під якою слід розуміти будь-яку його діяльність, направлену на набуття знань, умінь і навичок, необхідних йому в майбутній професійній діяльності, сьогодні є безальтернативним основним засобом отримання глибоких фундаментальних знань студентами та вироблення в них прагнення (внутрішньої потреби, мотивації) до неперервного набуття нових знань, умінь і навичок.

Література:

1. Яцура М. М., Гамарник А. М., Рачій Б. І., Тадеуш О. Х. Організація самостійної роботи студентів при вивченні загального курсу фізики на фізичних спеціальностях закладів вищої освіти. *Гірська школа Українських Карпат*. 2020. № 23. С. 90–95.

2. Яцура М. М., Гамарник А. М., Рачій Б. І. Нова форма самостійної роботи студентів фізичних спеціальностей закладів вищої освіти. *Освітні обрії*. 2022, Т. 54, № 1. С. 49–54.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ ГІСТОЛОГІЇ, ЦИТОЛОГІЇ ТА ЕМБРІОЛОГІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ МЕДИЧНОГО ПРОФІЛЮ

Гніда Н. І.

*асистент кафедри гістології, цитології, ембріології
та патологічної морфології з курсом судової медицини
Одеський національний медичний університет
м. Одеса, Україна*

Гістологія, цитологія та ембріологія забезпечують можливість вивчення теоретичної та клінічної патології. Якість викладання цього курсу безпосередньо впливатиме на рівень підготовки майбутніх лікарів.

Сучасне викладання курсу гістології, цитології та ембріології спрямоване на опанування здобувачами вищої освіти сукупності досягнень науки, що необхідні як для подальшого навчання на клінічних дисциплінах, так і для формування у них системних уявлень про мікроскопічну функціональну морфологію організму здорової людини, шляхи та характер розвитку його клітинних, тканинних і органних систем [1]. Тому шляхи вдосконалення якості викладання полягають у впровадженні інноваційних методів навчання, що відповідають стандартам доказової педагогіки, використанні сучасних технологій та активного залучення здобувачів вищої освіти.

Поєднання традиційних методів з інноваційними підходами, такими як мультимедійні системи, сприяє покращенню якості викладання та залученню здобувачів вищої освіти, підвищує їх ентузіазм, здатність до критичного мислення та засвоєння теоретичних знань. Використання мультимедійних систем для візуалізації тканинних і клітинних структур, а також для проведення тестування, покращує якість навчання та розширює кругозір студентів [2]. Пандемія COVID-19 пришвидшила впровадження цифрових технологій у медичну освіту. Особливо ефективними виявилися віртуальні мікроскопи, які дають змогу вивчати гістологічні препарати з високою роздільною здатністю в інтерактивному режимі і дозволяють здобувачам вищої освіти досліджувати гістологічні препарати у зручний час [3].

Також для наочної демонстрації в аудиторії чи при самостійній підготовці як викладачами, так і здобувачами вищої освіти можуть використовуватись онлайн-платформи (наприклад, digitalhistology.org, [Virtual Microscopy Database](https://www.virtualmicroscopydatabase.org)), які містять велику базу зображень високої

якості та відеоматеріалів гістологічних зрізів усіх структурних компонентів органів.

Важливою складовою покращення якості викладання є міжпредметна інтеграція. Паралельне викладання гістології з анатомією, біохімією та патологічною анатомією дозволяє студентам краще розуміти значення мікроструктур у контексті функціонування організму [4]. Такий підхід дозволяє здобувачам вищої освіти розвивати свої навички критичного мислення та краще готує їх до передачі базових анатомічних знань у їх майбутній клінічній практиці [5, 6].

Для кращого сприйняття та запам'ятовування варто між іншим акцентувати увагу на клінічному значенні гістологічних структур та ембріологічних змін. Наприклад, гістологічна будова фільтраційного бар'єру та каналців нефрону нирок дозволяє зрозуміти механізм дії та цільове призначення діуретиків, а також патогенез розвитку різних хвороб сечовидільної системи.

Залучення здобувачів вищої освіти до активного навчання через групові обговорення та участь у наукових дослідженнях підвищує їхню мотивацію та якість навчання. А саме змішане навчання, яке поєднує онлайн та офлайн компоненти, сприяє кращій взаємодії між викладачами та здобувачами вищої освіти, підвищуючи якість викладання [7]. Сучасна парадигма педагогіки передбачає активну участь здобувача у навчальному процесі. До таких підходів належать: Фліп-клас – студенти попередньо опрацьовують матеріал, а заняття присвячене обговоренню та практичному застосуванню знань [8]; Team-based learning (TBL) – робота в малих групах, яка підвищує рівень критичного мислення та професійної комунікації [9].

Крім того, доцільно використовувати об'єктивні методи оцінювання [10], зокрема тестування на платформі moodle, які дозволяють комплексно перевірити знання, вміння аналізувати препарати та встановлювати діагнози.

Отже, покращення якості викладання гістології, цитології та ембріології може бути досягнуто шляхом інтеграції інноваційних методів навчання, використання сучасних технологій та активного залучення здобувачів вищої освіти. Це сприяє не лише кращому засвоєнню матеріалу, але й розвитку критичного мислення та самостійності здобувачів вищої освіти.

Література:

1. Shepitko V., Stetsuk E., Boruta N., Levchenko O., Rud M. Modern approaches to mastering and improving practical skills at the Department of Histology, Cytology and Embryology. *Актуальні проблеми сучасної*

медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії. 2023. DOI: <https://doi.org/10.31718/2077-1096.23.3.169>.

2. Lysachenko O., Shepitko V., Boruta N., Pelypenko L., Vilkhova O. Multimedia systems in teaching and learning at the Department of Histology, Cytology and Embryology. *Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.31718/2077-1096.23.1.126>.

3. Krippendorf B. et al. Virtual Microscopy in Histology Education during the COVID-19 Pandemic. *Anatomical Sciences Education*. 2021. Vol. 14, № 2. P. 210–219. DOI: <https://doi.org/10.1002/ase.2034>.

4. Burk D.T., Lee L.M., Lambert H.W. Embryology and histology education in North American dental schools: the Basic Science Survey Series. *Journal of Dental Education*. 2013. Vol. 77, № 6. P. 744–756.

5. Yang G., Daley W., Cui D. Integration of Gross Anatomy, Histology, and Pathology in a Pre-matriculation Curriculum: A Triple-Discipline Approach. *Advances in Experimental Medicine and Biology*. 2023. Vol. 1431. P. 95–106. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-36727-4_5.

6. Cholack G., Lisk K., Venuti J., Attardi S. Is integration within anatomical sciences important? Assessing medical student learning of histology and embryology via interdisciplinary causal mechanisms. *The FASEB Journal*. 2020. Vol. 34. DOI: <https://doi.org/10.1096/fasebj.2020.34.s1.02803>.

7. Yuan H., Qin L., Zhu Y., Ding Y., Zhao W., Li C., Zhang H., Wang J., Sun X., Liu S. The application of student-centered online and offline blended teaching model in histology and embryology. *Medical Research*. 2022. DOI: <https://doi.org/10.6913/mrhk.040311>.

8. Street S.E. et al. Flipped classroom pedagogy enhances student performance. *CBE—Life Sciences Education*. 2020. Vol. 19, № 4. Article ar51. DOI: <https://doi.org/10.1187/cbe.19-12-0276>.

9. Burgess A., Mellis C. Team-based learning in medical education: Review of evidence and best practices. *Medical Teacher*. 2021. Vol. 43, № 2. P. 124–131. DOI: <https://doi.org/10.1080/0142159X.2020.1795105>.

10. Ifenthaler D., Yau J.Y.K. Utilising learning analytics for study success: Evidence from health education. *Educational Technology & Society*. 2021. Vol. 24, № 3. P. 154–167.

ВЗАЄМОДІЯ АКАДЕМІЧНОЇ СПІЛЬНОТИ В УПРАВЛІННІ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Голик О. П.

кандидат технічних наук, доцент,

керівник навчального відділу,

доцент кафедри автоматизації виробничих процесів

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

Кожний заклад вищої освіти має систему внутрішнього забезпечення якості освіти (СВЗЯО), до складу якої можуть входити певні структурні підрозділи або Центри. До штату цих структурних відділів можуть входити спеціальні фахівці, які виконують дії координації процесів із забезпечення якості освіти в навчальному закладі. Таким чином цим штатним працівникам необхідно володіти широким набором інформаційних даних, як за окремими освітніми програмами, так і закладу освіти в цілому. Діяльність таких підрозділів базується, як правило, на принципах науковості, поваги, співробітництва та системного підходу до впровадження в освітній процес сучасних наукових досягнень, інноваційних педагогічних технологій та технологій моніторингу якості освіти. Крім того, це все повинно відповідати чинним нормативним документам та рекомендаціям, відповідно до сучасних міжнародних практик.

В результаті такі працівники повинні мати певну кваліфікацію та володіти сучасною нормативною базою з усіх освітніх програм, які реалізуються у закладі вищої освіти. Тобто, такий підрозділ повинен мати значну кількість співробітників, кожен з яких координує певний етап освітнього процесу. Однак навіть за таких умов забезпечити всебічний моніторинг якості освітнього процесу досить складно.

Тому пропонується щоб до складу відділів, які координують процеси, пов'язані із забезпеченням якості вищої освіти, входили й інші співробітники закладу освіти, які відповідають за здійснення процедур та заходів СВЗЯО, тобто майже вся академічна спільнота. Взаємодію академічної спільноти зі структурним підрозділом, що відповідає за якість освіти в закладі освіти представлено у вигляді на рис. 1.

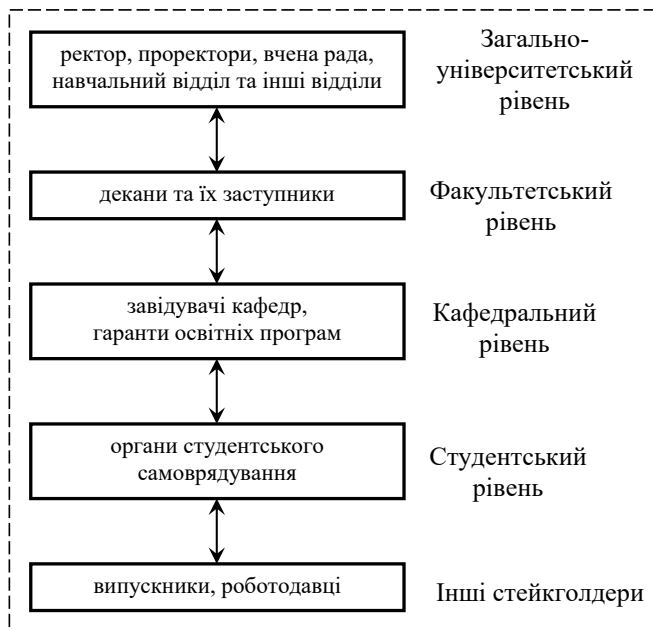

Рис. 1. Рівні взаємодії структурних підрозділів закладу вищої освіти в системі внутрішнього забезпечення якості освіти

Окреслимо основні аспекти взаємодії академічної спільноти закладу вищої освіти на кожному з рівнів. Таким чином з метою належного виконання завдань, покладених на підвищення якості освіти, структурний підрозділ повинен взаємодіяти наступним чином:

- стосовно питань моніторингу та координації з метою забезпечення якості освітньої діяльності – з органами студентського самоврядування, навчально-методичним відділом, кафедрами, організаційними відділами, вченими радами факультетів;
- щодо питань, пов'язаних з організацією освітнього процесу та моніторингом якості освіти – з кафедрами та факультетами;
- стосовно аналізу стану методичного забезпечення, навчального процесу та періодичного перегляду освітніх програм – з кафедрами, методично-організаційним відділом, навчальним відділом, органами студентського самоврядування;
- щодо забезпечення необхідних інформаційних ресурсів для організації навчального процесу, самостійної роботи здобувачів вищої освіти – з відповідальним за освітні платформи для дистанційного навчання та працівниками бібліотек;

- стосовно оприлюднення та розміщення на офіційному сайті закладу освіти інформації про діяльність структурних підрозділів – інформаційним відділом або відділом, що відповідає за інформаційно-ресурсне та програмне забезпечення закладу освіти;
- з іншими відділами та підрозділами стосовно питань, що входять до їх компетенції.

Відділ, що відповідає та координує процеси, пов'язані із забезпеченням якості освіти у закладі вищої освіти, взаємодіє з академічною спільнотою шляхом розробки та впровадження спільних проєктів, надання усних і письмових рекомендацій, а також відповідей на запити.

СУЧАСНА ПРАВОВА ОСВІТА В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПРАВОСВІДОМІСТЬ МОЛОДІ

Грабар Н. М.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Навчально-науковий інститут права та правоохоронної діяльності

Львівського державного університету внутрішніх справ

м. Львів, Україна

Сьогодні правова освіта є напряму пов'язана із можливістю громадян набувати знання про власні права, свободи і обов'язки. Правові знання надають можливість молоді забезпечити ефективний захист своїх порушених, невизнаних чи оспорюваних прав на всіх їх рівнях суспільного життя. Саме це і є підтвердженням необхідності здобуття правової освіти для сучасної молоді, та й для суспільства загалом.

На думку В. Чужикової, правова освіта представляє собою комплексну систему навчальних та виховних заходів, спрямованих на формування різних аспектів, що характеризують поняття правової освіти [1, с. 14].

Своєю чергою, І. Огороднійчук конкретизує дефініцію правової освіти через її культурологічний (або виховний) аспект, зазначаючи, що правова освіта і правове виховання – це процес засвоєння знань про основи держави і права, а також виховання у громадян поваги до закону, прав людини, небайдужого ставлення до порушень законності і верховенства права [2, с. 67].

Звичайно що, правова освіта є головним важелем забезпечення майбутнього для сучасної молоді, особливо, зважаючи, що в країні

війна. Отримані знання та розуміння своїх прав і обов'язків, дають молодому поколінню робити правильний вибір своїх дій, створюють можливість ефективно брати участь у правовій системі та робити внесок у демократичне суспільство. Правова освіта є необхідною умовою для ефективного діалогу між владою та населенням, ефективного виконання правових норм та розвитку могутньої правової держави.

З огляду на обрання українським суспільством європейського шляху розвитку особливого значення набувають формування нового юридичного мислення, виховання загальної правової культури, вироблення почуття відповідальності, справедливості, поваги до закону [3, с. 157].

Сучасна українська правова освіта є продуктом тривалого й неоднозначного процесу розвитку. Її формування в суспільстві не відбувалось і не може відбуватись стихійно, а може бути результатом активної діяльності суспільства та всіх його громадян [4, с. 14].

Сьогодні завданням сучасної правової освіти в першу чергу є вдале поєднання різних підходів для навчання, які включають як теоретичну, так і практичну складові.

Останнім часом, українській правовій освіті вдалося досягнути серйозних успіхів на шляху стандартизації юридичної освіти та її індивідуалізації. Так, цілісність освітнього процесу забезпечується прийнятими Стандартами вищої освіти зі спеціальності 081 «Право» першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти. У стандартах визначений загальний обсяг знань про доктрини, принципи та інститути, загальні та спеціальні компетентності, які повинен сформулювати здобувач, і програмні результати навчання, яких він повинен досягти [5, с. 46].

У сучасній Україні висуваються суворі вимоги до рівня якості професійної підготовки юристів, оскільки відсутність якості та сумлінності виконання посадових обов'язків неминуче призведе до негативних соціально-економічних наслідків. Якість юридичної освіти є соціальним показником та визначається як відповідність системи юридичної освіти актуальним потребам громадянського суспільства та особи, яка здобуває юридичну освіту. Ефективність юридичної освіти в інтегральній формі знаходить висвітлення у високих показниках професійної компетентності юриста, тобто, сукупності необхідних знань, умінь та навичок, інтелектуального та морального розвитку, які досягаються випускниками вищої школи відповідно до освітніх цілей [6, с. 33].

Погоджуємося із Н. Іваницькою, котра влучно зазначила, що на сучасному етапі спостерігається зростання критичного інтересу у суспільстві до проблем юридичної професійної освіти, що посилюються,

пов'язаних безпосередньо зі значними змінами соціально-економічних умов в Україні та інших країнах [6, с. 32].

Свою чергою, І. Огороднійчук зауважив, що основними результатами сучасної правової освіти є правова компетентність, правова свідомість і правова культура. Правова компетентність розглядається як система правових знань, переконань, навичок, досвіду, які дозволяють особистості орієнтуватись у правовому полі, юридично грамотно знаходити в ньому вирішення завдань, що виникають, а також впливати на наявну в суспільстві юридично-правову та законодавчу системи, стимулювати дію механізму соціального захисту особистості [7, с. 216].

Правова освіта має важливе значення для розвитку правосвідомості усіх громадян, включаючи молодь, іноземців та апатридів (осіб без громадянства), тобто, для сучасної молоді, правова освіта стає основою для формування їхнього правового ставлення до світу і правопорядку. Вона сьогодні дає можливість ефективно використовувати закріплені у законах права реалізуючи знання на практиці та в особистих цілях та виступає базисом підвищення якості життя громадян нашої країни, особливо в час війни.

Не менш важливою складовою правової освіти є самоосвіта громадян із питань держави і права. Для кваліфікованої правової освіти населення в засобах масової інформації створюють спеціальні правові теле- та радіо передачі, через які громадян систематично інформують про прийняті законодавчі й інші нормативно-правові акти, діяльність органів влади, стан правопорядку, боротьбу з правопорушенням, їх профілактику тощо [8, с. 44].

Отже, для досягнення всебічного захисту в правовому полі, сучасна молодь повинна мати чітко сформовану громадянську позицію, тобто, бути правосвідомою, через те, що саме вона є і буде головним учасником у розбудові європейської держави. Правова освіта є життєво необхідною для того, щоб не лише молодь а й усі громадяни знали про свої права та обов'язки, засоби їх захисту, а також виховували у собі та завдяки поширенню цих знань у інших особах правову свідомість, відповідальне ставлення до виконання законів. Правова освіта є інструментом для участі в суспільному житті, вирішенні конфліктів та зміцнення правової держави. Все це в сукупності є необхідною умовою для ефективного діалогу між владою та населенням, ефективного виконання правових норм та розвитку могутньої правової держави.

Література:

1. Чужикова В. Методика викладання права : навч. посіб. К. : КНЕУ. 2009. 425 с.

2. Огороднійчук І. А. Розвиток правової свідомості і правової культури майбутніх інженерів. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. педагогіка і психологія*. Вип. 39(4). С. 67–74. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&_2_S21P03=FILA=&_2_S21STR=pspo_2013_39\(4\)_12](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&_2_S21P03=FILA=&_2_S21STR=pspo_2013_39(4)_12)

3. Уханова Н.С. Правова культура молоді в Україні. *Інформація і право*. 2019. № 2. (29). С. 156–166. URL: https://ippi.org.ua/sites/default/files/19_5.pdf

4. Заєць А. С. Правова освіта як структурний компонент освіти в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2017. С. 13–16. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/33279/1/%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E%D0%92%D0%90%20%D0%9E%D0%A1%D0%92%D0%86%D0%A2%D0%90%20%D0%AF%D0%9A%20%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%A3%D0%9A%D0%A2%D0%A3%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%99%20%D0%9A%D0%9E%D0%9C%D0%9F%D0%9E%D0%9D%D0%95%D0%9D%D0%A2%20%D0%9E%D0%A1%D0%92%D0%86%D0%A2%D0%98%20%D0%92%20%D0%A3%D0%9A%D0%A0%D0%90%D0%87%D0%9D%D0%86.pdf>

5. Боднар Н. А. Юридична освіта в Україні в умовах глобалізації: історико-правове дослідження : дис. ... доктора філософії : 081 «Право». Львів, 2021. 276 с. URL: https://science.snau.edu.ua/wp-content/uploads/2022/01/B_Diss_.pdf

6. Іваницька Н. Аналіз ефективності сучасної системи юридичної освіти в Україні: ідентифікація та вивчення ключових проблем. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Юридичні науки*. 2024. Вип. 2 (70). С. 32–37. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/law/article/view/3357/3767>

7. Огороднійчук І. А. Новітні підходи щодо формування правової компетентності майбутніх інженерів. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія. Педагогічні науки*. 2019. № 2 (18). С. 215–219. URL: <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2019-2-18-27>

8. Іваній О. М. Правова освіта як засіб формування громадянського суспільства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2016. № 22, С. 42–45. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/479968>

НОВІ ПІДХОДИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Гут Л. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Чернівецький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету
м. Чернівці, Україна*

Якість освіти – це багатовимірне поняття, яке охоплює всі аспекти діяльності закладу вищої освіти: навчальні та академічні програми, наукову і дослідницьку роботу, професорсько-викладацький персонал і студентів, навчальну та матеріально-технічну базу, працю на благо суспільства, академічне середовище і ресурси.

Процесний підхід системи управління якістю (далі СУЯ) полягає у тому, що заклад вищої освіти (далі ЗВО) визначає необхідні результати, конкретизує діяльність для досягнення цих результатів та характеризує фактори, які впливають на ці результати.

Стандартами ISO серії 9000 передбачено формування Концепції процесного підходу, однак вона не має чітко вираженого методологічного викладу щодо застосування цього принципу в практичних умовах діяльності організації. ДСТУ ISO 9000:2015 обмежується рекомендаціями, які сформульовані таким чином: «визначення цілей системи та процесів, потрібних для їх досягнення» (п. 2.3.4.4), «керування процесами та їх взаємозв'язками як системою» (п. 2.3.4.4), «процеси взаємодіють, щоб давати результати, узгоджені з цілями організації» (п. 2.4.1.3) [1].

У Чернівецькому торговельно-економічному інституті Державного торговельно-економічного інституту (надалі ЧТЕІ ДТЕУ) у 2012 році здійснене впровадження СУЯ на основі міжнародного стандарту ISO 9001:2008, яка побудована з застосуванням процесного підходу. На основі затвердженої програми впровадження СУЯ робочою групою було розроблено 16 Методик процесів та Настанова з якості. У зв'язку з запровадженням ДСТУ ISO 9000:2015 були актуалізовані і діють на даний час 19 Методик процесів. Кожна Методика процесу передбачає функціонал структурних підрозділів та працівників, задіяних у виконанні процесу, їх повноваження, основні напрямки роботи кожного спеціаліста відділу/підрозділу в алгоритмах процесів/підпроцесів, входи і виходи з процесу, ресурсне забезпечення

функціонування процесу, алгоритм здійсненні процесу, перелік управляючих та внутрішніх документів, управління ризиками, показники ефективності і результативності процесу, перелік записів, що використовуються у процесі.

Процесна модель СУЯ ЧТЕІ ДТЕУ представлена у Настанові з якості за рівнями управління, підпорядкованістю та матрицею відповідальності у розрізі кожного процесу (на рівні управління, співпраці та виконання), визначення входів, необхідних для досягнення цілей реалізації процесу у сфері якості, які мають бути зіставлені з одержуваними на виході результатами. Діяльність ЧТЕІ ДТЕУ базується на об'єднанні функцій та участі всіх структурних підрозділів у формуванні результатів, які мають забезпечити задоволеність вимог замовників освітньої послуги або наукової продукції.

Функціонування всіх процесів СУЯ пов'язана, в першу чергу, з здійсненням діловодства. Важливим процесом, який пронизує всі Методики процесів є здійснення внутрішнього та зовнішнього документообігу у паперовому/ електронному вигляді у процесі діяльності інституту, починаючи від актуальної інформації на сайті до достовірної документації, яка передається у Міністерство освіти України та інші державні установи та на зберігання в архів інституту (мінімум 3 роки, максимум 75 років).

Щорічно згідно з затвердженим планом-графіком проводяться внутрішні аудити по СУЯ, які дозволяють:

- співробітникам інституту зрозуміти системний підхід у функціонуванні процесів, пов'язаних з процесами управлінської діяльності вищого керівництва, з процесами життєвого циклу та процесами, що забезпечують діяльність інституту;

- внутрішнім аудиторам виявити певні невідповідності, які погіршують функціонування процесів та обґрунтувати рекомендації, спрямовані на прийняття керівниками структурних підрозділів та вищим керівництвом запобіжних та коригувальних дій з метою вдосконалення діяльності ЧТЕІ ДТЕУ;

- директору ЧТЕІ ДТЕУ на основі звіту за результатами проведення внутрішніх аудитів СУЯ здійснити моніторинг поточної діяльності та врахувати рекомендації внутрішніх аудиторів та керівників структурних підрозділів при розробці плану роботи ЧТЕІ ДТЕУ на наступний календарний рік та при здійсненні стратегічного планування діяльності інституту;

- зовнішнім аудиторам оцінити функціонування Методик процесів і визначити невідповідності, які зазначаються ними у звіті наглядового або сертифікаційного аудиту.

Результативність діяльності структурних підрозділів залежить від показників оцінки їх роботи, які мають дозволяти оцінювати якість кінцевого результату освітнього процесу, тобто як особистісні характеристики випускників (студентів), так і рівень задоволеності освітніх послуг. Щорічно у ЧТЕІ КНТЕУ проводиться соціологічне опитування щодо вивчення задоволеності вимог споживачів-студентів, споживачів-роботодавців та споживачів наукової продукції. Одним з критеріїв задоволеності студентів у наданні освітніх послуг є результати соціологічного анкетування «Викладач очима студентів», які використовуються при підведенні рейтингу діяльності викладачів за навчальний рік та розміщені у публічній інформації на сайті ЧТЕІ ДТЕУ.

У процесі функціонування СУЯ ЧТЕІ ДТЕУ по кожному процесу функціонує система кількісних та якісних показників. На нашу думку, найважливішими серед них є показники результативності процесів «Навчальний процес», «Методичне забезпечення», «Науково-дослідна робота». У кожному процесі деталізується методика визначення показника, відповідальна особа, яка здійснює його вимірювання, періодичність вимірювання, особа (структурний підрозділ), яка аналізує розраховані показники та форма реєстрації показників.

Вважаємо, що з метою вдосконалення СУЯ ЗВО в сучасних умовах керівники процесів, зав. кафедр, керівники структурних підрозділів вище керівництво повинні здійснювати цілісну оцінку системи показників результативності та ефективності діяльності інституту за такими напрямками:

- постійно здійснювати моніторинг значимості показників виміру якості освіти з метою удосконалення та розширення кількісних та якісних показників;
- оцінку якості «кінцевого продукту» на основі соціологічної інформації про випускників та їхні ділові, творчі і суспільні кар'єри;
- якісну оцінку випускників після закінчення навчального закладу;
- виявлення вимог ринку праці і прогнозу його стану на короткострокову та довгострокову перспективу;
- виявлення задоволеності випускників отриманою професійною підготовкою (анкетування випускників);
- об'єктивне обґрунтування необхідності ліцензування й відкриття нових напрямків підготовки фахівців [2, с. 426].

На нашу думку, з метою покращення функціонування Методик процесів СУЯ доцільно ЗВО врахувати такі пропозиції:

- посилення моніторингу освітніх програм: моніторингу якості освітніх програм за спеціальностями, моніторингу підготовки до акредитаційних експертиз; врахування рекомендацій ЕГ/ГЕР за резуль-

татами акредитаційних експертиз; підготовки документів для пост-акредитаційного моніторингу;

- забезпечити у «Положенні про порядок конкурсний відбору науково-педагогічних працівників» та при розгляді документів конкурсною комісією відповідність науково-педагогічного персоналу освітнім компонентам, які вони забезпечують, та відповідність ліцензійним умовам;

- дотримання графіків проведення соціологічних опитувань, проведення аналізу результатів опитувань на відповідність якості освітнього процесу та їх публічне висвітлення;

- включення у всі Методики процесів розділу «Цілі сталого розвитку», де обґрунтовуються напрямки їх реалізації у процесі:

- передбачити при управлінні інфраструктурою розробку «Положення про організацію заходів цивільного захисту у ЗВО» та «Положення про комісію з питань надзвичайних ситуацій у ЗВО».

Отже, функціонування СУЯ у ЗВО спрямовані на поліпшення якості надання освітніх послуг, підвищення стабільності діяльності та скорочення непродуктивних втрат на основі результатів проведених соціологічних досліджень, анкетування студентів, пропозицій співробітників, рекомендацій внутрішніх аудиторів щодо систематизації, підпорядкованості та відповідальності за функціонування процесів, налагодження співпраці із структурними підрозділами, вдосконалення документообігу. Вище керівництво ЗВО за результативними динамічними показниками функціонування СУЯ мають можливість визначати тенденції у реалізації процесів та передбачати заходи щодо вдосконалення діяльності, спрямованої на підготовку конкурентоспроможного фахівця.

Література:

1. Впровадження процесного підходу в управління діяльністю організації: що і для чого потрібно? Офіс сталих рішень. URL: uraine-oss.com/vprovadzhennya-proczesnogo-pidhodu-v-upravlinnya-diyalnistyu-organizacziyi-shho-i-dlya-chogo-potribno/

2. Полянко В. В., Гут Л. В. Впровадження системи управління якістю освіти у вищій школі в контексті вдосконалення системи показників її виміру. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка», Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2013. № 769. С. 419–428.

ПРОБЛЕМА ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ЛІКАРЯ У МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Гюльмамедова М. Ф.

*кандидат медичних наук, доцент,
доцент кафедри внутрішньої медицини № 2
Донецький національний медичний університет
м. Кривницький, Україна*

Сучасні умови розвитку системи охорони здоров'я визначають перспективи розвитку медичної освіти, що, в свою чергу, проявляється в готовності сучасного лікаря до надання якісної медичної допомоги, здатності задовольняти потреби суспільства, а також сприянні підвищенню якості та доступності медичної допомоги. Постійний прогресивний зріст та розвиток технологій, що використовуються в сучасній медицині, передбачають необхідність у забезпеченні медичних установ кваліфікованими кадрами, які готові ефективно використовувати ресурси галузі у повному обсязі.

Основна роль у підготовці кваліфікованих кадрів для системи охорони здоров'я відводиться медичним університетам. Підготовка лікаря на сучасному етапі розвитку суспільства та технологій представляє складний, комплексний, багаторівневий та безперервний процес формування спеціаліста, невід'ємною складовою якого є взаємодія медичного університету з потенційними роботодавцями, якими виступають заклади охорони здоров'я.

Якість освіти в медичному університеті слід розглядати не тільки з позиції університету. Особливу увагу слід приділити тому факту, що система освіти у даному випадку повинна розвиватися не тільки паралельно с системою охорони здоров'я, а й випереджувати її. Це пов'язано з тим, що система освіти готує кадри не тільки для сьогодення, а й для майбутнього. Від того, наскільки якісні знання надасть університет, наскільки розвиненими стануть вміння та навички майбутнього лікаря, залежатиме рівень розвитку медичної галузі. За відсутності постійно діючих механізмів оцінювання, аналізу та прогнозу показників якості підготовки спеціаліста, а також та їхнього використання під час вивчення як клінічних дисциплін, так і під час проектування інформаційних технологій, можливим є запізнення системи підготовки та порушення принципу випереджувального навчання.

Актуальність підвищених вимог сучасної системи охорони здоров'я до системи вищої медичної освіти з позиції підготовки висококваліфі-

кованих кадрів зумовлена наявністю невідповідності між рівнем вимог, що висуваються до випускників сучасних медичних вишів з боку практичності системи охорони здоров'я та реальною якістю підготовки лікарів у медичних вишах. При цьому основні претензії з боку роботодавців пов'язані з недостатністю у випускників практичних знань та вмінь, а також з відсутністю навичок практичної діяльності у професійній сфері. Серед найпоширеніших зауважень – нездатність випускників до самостійної практичної діяльності, низька професійна активність молодих фахівців, хороша теоретична підготовка при недостатньому рівні володіння практичними професійними навичками.

Отже ми бачимо, що в педагогічній системі медичних вишів недостатньо розробленим залишається важливий розділ – практична підготовка студентів, що безпосередньо пов'язане з формуванням в них клінічного мислення. Разом із недосконалістю методичних аспектів даної проблеми, суттєвим гальмом у надбанні практичних професійних навичок є відсутність власних клінічних баз у більшості медичних вишів України. Таким чином, клінічні кафедри втрачають можливість ефективно здійснювати педагогічний процес, планувати стратегії розвитку кафедри, тому що не мають повноцінної можливості використовувати відповідне обладнання, тощо.

Для того, щоб подолати розрив між знаннями, які майбутній лікар отримує в університеті, та вимогами, які висуваються до нього у лікарні, доцільно дослідити сучасну модель лікаря, яка є своєрідним еталоном майбутнього фахівця. Необхідною складовою моделі є структура професійної діяльності лікаря. Якщо зміст навчальних дисциплін представляти лише у вигляді сукупності результатів пізнавальної діяльності попередніх поколінь, то сама діяльність, опанування якою і є основною задачею навчання в університеті, зникає. Діяльнісний підхід у даному випадку передбачає розгляд навчальної дисципліни як певної навчальної діяльності. Таким чином визначення змісту навчальної діяльності лікаря починається з кінця, що передбачає виявлення змісту та структури професійної діяльності майбутнього лікаря, і завершуючи тими формами діяльності, з яких повинна починатися професійна підготовка. Саме тут можна визначити ті умови та засоби навчання, завдяки яким можна управляти процесом підготовки та формування спеціаліста.

В сучасних умовах підготовки лікарів проблема якості цієї підготовки стає особливо актуальною. А перехід від простих знань до моделі компетентнісної підготовки потребує нових індикаторів та критеріїв оцінки якості підготовки лікарів, а також визначення особливостей змісту відповідних навчальних програм підготовки та відповідність цього змісту вимогам кваліфікаційної характеристики

майбутнього лікаря. Процес оцінки якості освітнього процесу в медичному університеті, критерії якісної підготовки випускників – складні питання сучасної вищої медичної освіти.

Аналіз робіт з теми дослідження якості освіти показує, що існують різні тлумачення даного поняття. З урахуванням особливостей професійної освіти, якість освіти – це інтегральна характеристика освітнього процесу та його результати, що виражає ступінь їхньої відповідності поширеним у суспільстві уявленням про те, яким повинен бути цей процес. Вимоги до освітнього процесу віддзеркалюються в соціальному замовленні суспільства, у законодавстві, професійних та освітніх стандартах.

Якість освіти включає якість підготовки фахівців та якість умов реалізації освітніх програм. З точки зору компетентнісного підходу, якість освіти проявляється в здатності вирішувати професійні проблеми та типові професійні задачі, які виникають у реальних ситуаціях професійної діяльності лікаря. Педагогічний аспект підвищення якості професійної підготовки лікарів повинен бути спрямований на розгляд його, як результату освітнього процесу, який відповідає потребам особистості випускника медичного університету та соціальному запиту.

Для оцінки якості підготовки лікаря необхідно систематично контролювати освітні досягнення студентів безпосередньо в період навчання. Не менше значення має моніторинг кінцевих результатів підготовки лікарів, який, в свою чергу, виражається у сформованості компетенцій. Фундаментальними властивостями компетенцій виступають наступні:

- професійну компетентність розуміють, як здатність вирішувати типові професійні задачі, які виникають в реальних ситуаціях професійної діяльності з використанням знань, вмінь та професійного досвіду;

- компетенції проявляються лише під час професійної діяльності лікаря;

- зміст поняття «компетентність» ширший не тільки, ніж знання, навички та вміння, а й навіть ширший зі їхню суму;

- системоутворючою умовою формування компетенцій є ціннісно-мотиваційна характеристика студента, тобто його потреба в безпосередньому вдосконаленні компетенцій, які він вже має;

- компетентність має кумулятивний характер, що означає, що розвиток одного типу компетенцій сприяє розвитку та вдосконаленню інших;

- компетенції характеризуються принциповою незавершеністю.

Сукупність сформованих компетенцій дозволяють говорити про компетентність фахівця.

Основними критеріями якісної освіти на рівні вишу є:

- наявність освітніх програм, зміст яких забезпечує підготовку фахівців відповідно до потреб та соціального замовлення;
- рівень засвоєння студентами обраних ними освітніх програм;
- рівень задоволення студентів результатами навчання у виші.

Вивчення літератури з теми дослідження свідчить, що процес оцінювання представляє складну за структурою та змістом процедуру і є одночасно складовою частиною цілісного педагогічного процесу вишу, що має певні загальні закономірності. Для оцінки якості підготовки необхідно визначити методи та процедури, на основі яких вона буде здійснюватися. На сьогоднішній день використовуються, як правило, різноманітні системи тестів. Однією з таких баз для тестування, на нашу думку, може стати банк комплексних кваліфікаційних завдань, експертна оцінка дипломних або курсових проєктів, інформація про результати навчальної діяльності (рейтинг студентів), а також системи визначення особистісних якостей студентів, тощо.

Одним з важливих критеріїв оцінки якості програми підготовки лікаря виступає можливість змісту навчання формувати професійні вміння, необхідні під час виконання трудових функцій, відповідних до професійного стандарту лікаря, а також заохочення майбутнього лікаря до здійснення повного спектру його трудових функцій. Очевидним є той факт, що професійні компетенції лікаря орієнтуються на його трудові функції, але не слід ототожнювати ці два поняття. Зауважимо, що професійні компетенції характеризують такі поняття, як знання та вміння, необхідні для вирішення професійних задач, а трудові функції – це набір таких задач, які необхідно виконати лікарю. Професійні компетенції не ототожнюють трудові функції, тому що професійні компетенції – це освітні досягнення студентів, які дозволяють здійснювати трудові функції. Враховуючи те, що вміння представляють собою володіння засобами використовувати знання на практиці, то визначити рівень сформованості компетенцій стає можливим в процесі вирішення задач з використанням вмінь у вирішенні конкретної проблемної ситуації. Отже, показником сформованості професійних компетенцій виступають необхідні вміння, які регламентуються професійним стандартом.

Враховуючи все вищевикладене, ми можемо стверджувати, що проблема якості підготовки сучасних лікарів безпосередньо пов'язана із змістом освітніх програм. Конкурентоздатний лікар може досягати поставлених цілей в різних ситуаціях завдяки володінню методами рішення великого спектру професійних завдань, який він опанував під час навчання в медичному університеті. Особливого значення у даному контексті набуває оцінка якості такого конкурентоздатного фахівця –

процедура, яка за допомогою системи різноманітних методів визначає стан підготовки спеціаліста та дозволяє визначити параметри та критерії особистісно професійних властивостей та характеристик лікаря, які відповідають потребам суспільства та різних соціальних груп, ринку освітніх послуг та ринку праці.

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЧЕРЕЗ СИТУАЦІЙНЕ НАВЧАННЯ

Деділова Т. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки і підприємництва*

*Харківський національний автомобільно-дорожній університет
м. Харків, Україна*

Сучасні економічні умови вимагають від фахівців не лише знань теоретичних аспектів економіки, а й умінь ефективно застосовувати ці знання на практиці. Тому одним із ключових завдань вищої освіти є формування економічних компетентностей у студентів. Досягти цього можна через інтеграцію інноваційних методів навчання, які дозволяють поєднати теорію з реальними практичними завданнями.

Одним із таких методів є ситуаційне навчання, що сприяє розвитку аналітичних навичок, вміння працювати в умовах невизначеності та приймати зважені рішення. Завдяки цьому підходу студенти не тільки засвоюють матеріал, а й отримують можливість його безпосереднього застосування через аналіз реальних або змодельованих економічних ситуацій.

Ситуаційне навчання базується на принципах інтерактивності, практичного підходу та проблемного аналізу. Головними його характеристиками є:

- активне залучення студентів у процес навчання через роботу з конкретними кейсами;
- формування практичних навичок, що дозволяє адаптувати знання до реальних ринкових умов;
- орієнтація на вирішення проблем – студенти вчаться аналізувати економічні ситуації та знаходити оптимальні рішення.

У цьому контексті кейс-метод є одним із найефективніших інструментів ситуаційного навчання, який широко застосовується

в економічній освіті та передбачає аналіз конкретних економічних ситуацій, що потребують ухвалення зважених рішень.

Робота з кейсами включає кілька основних етапів:

- 1) аналіз ситуації – студенти отримують детальний опис кейсу та аналізують його економічні, фінансові та управлінські аспекти;
- 2) розробка варіантів вирішення проблеми – використовуючи набуті знання, студенти пропонують можливі рішення;
- 3) презентація результатів – учасники представляють свої висновки, аргументуючи вибір стратегії чи конкретного рішення;
- 4) обговорення та критичний аналіз – спільний розгляд кейсів дозволяє оцінити різні підходи та вибрати найбільш ефективний варіант.

Переваги застосування кейс-методу розвитку економічних компетентностей можна узагальнити в наступних напрямках (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги застосування кейс-методу для розвитку економічних компетентностей (адаптована авторська розробка за [1, 2])

Напрями формування компетентностей	Способи реалізації
Розвиток критичного мислення	Аналіз реальних економічних ситуацій, порівняння альтернативних підходів і вибір оптимального рішення.
Посилення практичної складової освіти	Робота з кейсами дозволяє студентам стикатися з реальними викликами бізнесу та економіки.
Розвиток навичок комунікації та співпраці	Груповою роботою сприяє ефективному командному прийняттю рішень і навичкам аргументованого обґрунтування позиції.
Зануреність до економічних процесів	Дослідження кейсів дозволяє студентам усвідомити взаємозв'язок економічних теорій і реальних ринкових механізмів.
Адаптація до ринкових умов	Навчання на основі ситуаційної моделі допомагає студентам розвинути гнучкість мислення та навички ухвалення рішень у нестабільному середовищі.

Особливу роль у підготовці майбутніх економістів відіграє участь студентів у кейс-чемпіонатах, які організовуються за підтримки бізнес-партнерів. Такі змагання створюють реальну можливість для студентів

застосувати свої знання на практиці, розв'язуючи реальні бізнес-проблеми та презентуючи рішення перед експертами.

Основні переваги кейс-чемпіонатів у підготовці економічних фахівців полягають у можливості роботи з реальними бізнес-кейсами, зокрема, компанії-партнери надають завдання, засновані на актуальних викликах бізнесу, що дозволяє студентам зрозуміти специфіку ринкових процесів. Крім того, важливою є менторська підтримка, яку отримують учасники під час консультації від досвідчених фахівців, що сприяє розвитку професійних навичок та критичного мислення – студенти навчаються аналізувати ринок, розробляти стратегії та приймати зважені управлінські рішення. Також участь у кейс-чемпіонатах формує у здобувачів вищої освіти такі *soft skills*, як:

- командна робота через стимулювання розвитку навичок співпраці, лідерства та ефективної комунікації;
- критичне та аналітичне мислення, завдяки усесторонньому аналізу проблеми, оцінці ризиків і можливостей, а також прийняття зважених рішень на основі даних;
- комунікаційні навички шляхом чіткого формулювання думок, розвитку вміння ефективно презентувати ідеї та аргументувати захист своєї позиції;
- лідерство через оптимізацію процесу управління роботою над кейсом, прийняття відповідальності за командні рішення, мотивацію членів команди;
- креативність та інноваційне мислення як підґрунтя пошуку нестандартних рішень, генерування нових ідей для бізнесу, використання сучасних підходів до вирішення проблем;
- ефективний тайм-менеджмент, завдяки раціональному розподіленню часу, вмінню працювати в умовах обмежених дедлайнів, пріоритизації завдань;
- адаптивність та гнучкість як прояв реагування на зміни та коригування стратегії, швидкого засвоєння нової інформації, здатності працювати в умовах невизначеності;
- нетворкінг та побудова професійних зв'язків, що спирається на взаємодію з представниками бізнесу, налагодження корисних знайомств, побудову особистого бренду [3].

Крім того, участь у таких заходах сприяє кар'єрним перспективам – найуспішніші учасники отримують можливість стажування або працевлаштування в компаніях-партнерах.

Отже, інтеграція кейс-чемпіонатів у процес навчання студентів економічних спеціальностей сприяє підвищенню їхньої конкурентоспроможності на ринку праці, розширює можливості для професійного

зростання та формує покоління економістів, здатних адаптуватися до викликів сучасного бізнес-середовища. Використання таких інноваційних освітніх технологій у поєднанні з традиційними методами навчання є запорукою якісної підготовки майбутніх фахівців.

Загалом, ситуаційне навчання, зокрема кейс-метод, є ефективним способом формування економічних компетентностей у студентів. Завдяки інтерактивним методикам, студенти не лише отримують теоретичні знання, а й розвивають аналітичні, комунікаційні та управлінські навички, що сприяє підготовці висококваліфікованих спеціалістів, здатних адаптуватися до змін економічного середовища та ефективно вирішувати реальні проблеми. Таким чином, інтеграція ситуаційного навчання у вищу освіту дозволяє створити міцний зв'язок між теорією та практикою, що є ключовим фактором у підготовці конкурентоспроможних фахівців у сфері економіки.

Література:

1. Алексєєнко Т. Розвивальний потенціал case-study (кейс-технології) у формуванні ключових компетентностей здобувачів освіти: до методичного інструментарію сучасного підручника. *Проблеми сучасного підручника*. 2022. Вип. 29. С. 5–13. DOI: <http://dx.doi.org/10.32405/24п-1309-2022-29-5-13>.
2. Інноваційні методи викладання економічних дисциплін та їх використання в процесі підготовки бакалаврів і магістрів з економіки. Навчально-методичний посібник для студентів галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 051 «Економіка» (Економічна теорія). Х. : Видавництво Іванченка І. С., 2019. 162 с.
3. Морозова М. Розвиток soft skills у майбутніх фахівців економічних спеціальностей. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 42. Т. 2. С. 185–189. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/42-2-31>.

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ ПСИХОЛОГА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Джежик О. В.

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри психології

Національний університет «Одеська юридична академія»

м. Одеса, Україна

В Україні підготовка практичних психологів здійснюється на основі ступеневої освіти, де виокремлюються такі рівні, як бакалаврський, магістерський та освітньо-науковий.

Кожна освітньо-професійна програма розробляється на основі Стандарту вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки [1; 2]. Кожна освітньо-професійна програма має свій основний фокус та особливості[3].

Приєднання України до Болонського процесу виявило низку правових проблем, зокрема, залишилось непоміченим питання впливу правосвідомості майбутніх фахівців на якість та результати їхньої професійної діяльності.

Правосвідомість є складним філософсько-правовим феноменом, що формується під впливом низки взаємопов'язаних факторів, таких як національні, морально-етичні, культурні, соціальні, духовні, економічні, правові, політичні та інші. Врахування цих чинників має стати основою для реалізації комплексу заходів, спрямованих на структурне реформування національної системи освіти.

Формування правосвідомості особистості має відбуватися безперервно в процесі дошкільної, початкової, середньої та спеціальної освіти, закладаючи основу для подальшого розвитку людини як суб'єкта суспільних відносин. Професія психолога, яка передбачає взаємодію в системі «Людина – Людина», вимагає від фахівців розуміння не лише онтологічних та аксіологічних аспектів особистості, а й, перш за все, формування власної правової свідомості.

За певних умов об'єктивний та професійний обов'язок трансформується у внутрішній моральний обов'язок психолога, як особистості та представника своєї професії. Моральний обов'язок – це глибоко усвідомлена потреба у визначеній поведінковій стратегії, що зумовлена прагненням досягнення блага в системі «людина-середовище», і є продовженням професійного обов'язку та невід'ємною частиною професійної діяльності психолога.

Для психолога вимоги професійного обов'язку значною мірою збігаються з його особистими переконаннями та інтересами, тому він сприймає їх як необхідність, внутрішню потребу і моральне зобов'язання. Ті вимоги професійного обов'язку, які стали його внутрішніми переконаннями, слугують основним духовним стимулом для його діяльності та шляхом до розвитку правосвідомості. Моральні зобов'язання спонукають психолога розглядати свої обов'язки більш широко, ніж це визначає лише професійний обов'язок.

Тому формування правової свідомості майбутніх психологів має розпочинатися з самого початку їх професійної підготовки в закладах вищої освіти. Усвідомлення психологом свого професійного обов'язку відображає його об'єктивні зобов'язання через ідеї, переконання, почуття, звички, а також у внутрішніх мотивах його діяльності і реалізації цих мотивів у практиці. Таким чином, виконання професійного обов'язку залежить від поєднання об'єктивних і суб'єктивних факторів, які визначають поведінку фахівця. Свідоме виконання свого обов'язку є необхідною умовою для високої ефективності як самого психолога, так і психологічної служби в цілому.

Таким чином, ми вважаємо, що професійна підготовка психологів не обмежується лише детально розробленою освітньо-професійною програмою, її ефективною реалізацією в процесі навчання, організації практики на відповідних базах, залученням висококваліфікованих викладачів тощо.

Професійна підготовка майбутніх психологів у вищих навчальних закладах повинна спрямовуватися не тільки на формування у здобувачів необхідних компетентностей та досягнення відповідних результатів навчання, але й на створення умов для професійної самоідентифікації, розвитку навичок творчого пошуку та постійного самовдосконалення.

В першу чергу це стосується засвоєння складових професійного обов'язку та відповідальності фахівців у галузі психології, який виступає як засіб формування правової свідомості майбутніх психологів, їх професійної моралі через чітке розуміння норм належної поведінки. Це забезпечує моральний характер взаємин між людьми, які виникають на основі вимог до професійної діяльності та професійної компетентності.

Література:

1. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» для другого (магістерського) рівня вищої освіти» від 24.04.2019 № 564. [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: <https://mon.gov.ua/storage/>

app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/053-psikhologiya-mag.pdf (дата звернення 26.03.2025).

2. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» від 24.04.2019 № 565. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/053-Psykholohiya-bakalavr.28.07-1.pdf> (дата звернення 26.03.2025).

3. Освітньо-професійна програма «Юридична психологія» зі спеціальності 053 «Психологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затверджена Вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» / Протокол № 9 від 05.07.2024 р. Введена в дію наказом ректора від 18 липня 2024 р. № 2076-06. <https://onua.edu.ua/ua/studentu-ua/osvitni-programy/perelik-osvitnikh-program?view=article&id=8578:yurydychna-psykholohiia-opp-bakalavr-053-psykholohiia&catid=615> (дата звернення 24.03.2025).

ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК КЛЮЧОВИЙ ТРЕНД ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Джерелейко С. Д.

кандидат економічних наук, доцент,

декан факультету

*Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут
м. Хмельницький, Україна*

Система вищої освіти України перебуває у фокусі глибоких трансформацій, пов'язаних із цифровізацією, інтеграційними процесами на міжнародному рівні, демографічними викликами та зміною очікувань сучасного студентства. У цьому контексті покращення якості освітнього процесу стало ключовим вектором розвитку закладів вищої освіти. Це не лише політична чи нормативна вимога – це відповідь на реальні виклики: як утримати абітурієнта, як зберегти академічну доброчесність, як підготувати конкурентоспроможного фахівця в умовах швидкоплинного світу.

З кожним роком усе більше закладів освіти зосереджуються не на кількості випускників, а на якості освітнього продукту, що формується

на стику педагогічної майстерності, технологічних інновацій, інституційної гнучкості та зворотного зв'язку зі студентами.

У минулому оцінка якості вищої освіти в Україні переважно базувалася на формальній відповідності нормативним вимогам та контролюючим заходам. Проте сучасні підходи фокусуються на реальному змісті та результатах навчання. На перший план виходить:

- формування soft skills (критичне мислення, комунікація, емоційний інтелект),
- практична спрямованість програм,
- активне залучення студентів до проєктної діяльності,
- орієнтація на потреби ринку праці.

У соціальних мережах все частіше можна побачити обговорення досвіду з модернізації навчальних планів, запровадження навчання на основі кейсів (case-based learning) та дуальної освіти. Наприклад, чимало українських закладів освіти активно діляться у Facebook прикладами співпраці з бізнесом, де студенти працюють над реальними кейсами ще під час навчання.

Цифрова трансформація освіти – не новинка, але пандемія COVID-19 надала цьому процесу небувалого поштовху. І хоча дистанційне навчання стало вимушеним заходом, воно відкриває широкі можливості для індивідуалізації освітнього процесу, інтеграції міжнародного контенту та розширення доступу до знань.

Однак якість дистанційної освіти напряму залежить від цифрової компетентності викладачів і студентів, технічного забезпечення закладу освіти та методичної підтримки.

Університети активно створюють цифрові екосистеми: від LMS-платформ до електронних кабінетів, сервісів зворотного зв'язку, електронних журналів та віртуальних лабораторій. Заклади освіти поширюються приклади застосування ChatGPT, інтерактивних панелей, VR/AR для моделювання ситуацій. Проте водночас піднімаються питання перевантаженості, нестачі цифрової культури та академічної доброчесності в онлайн-середовищі.

Сьогодні у світі вже не обговорюють, **чи потрібен** студентоцентризм. Йдеться про те, **як його реалізувати**. Якісний освітній процес будується навколо інтересів студента, його особистої траєкторії, мотивації, потреб і стилю навчання.

У багатьох українських вишах впроваджуються індивідуальні освітні траєкторії, дозволяється вільний вибір освітніх компонент, створюються мікро-програми, сертифікаційні курси.

У соціальних мережах, зокрема TikTok та Instagram, студенти все активніше діляться враженнями від освітнього процесу, демонструючи прозорість та рефлексію щодо навчання. Це формує тиск на заклад

освіти знизу – студенти стають не просто споживачами, а й активними учасниками змін.

Викладач у сучасному закладі вищої освіти більше не є «джерелом істини», він має бути:

- **ментором**, який підтримує академічну і професійну траєкторію студента;
- **фасилітатором**, який організовує дискусії, роботу в групах, проектну діяльність;
- **медіатором**, який будує довіру, вирішує конфлікти, формує академічну доброчесність;
- **дослідником**, що постійно оновлює власні знання, впроваджує evidence-based підходи;
- **інноватором**, який не боїться пробувати нові методики, технології, експериментувати.

Це вимагає нових навичок організації навчального простору, володіння сучасними методами активного навчання, емоційного лідерства.

Курси підвищення кваліфікації, онлайн-платформи типу Prometheus чи Coursera, міжнародні освітні програми, EdCamp, менторські ініціативи – усе це сьогодні активно використовується для професійного зростання викладачів.

Покращення якості неможливе без сталих внутрішніх систем забезпечення якості. Це не лише документи – це культура. Кожен заклад освіти повинен мати чіткі механізми моніторингу, аналізу та вдосконалення процесів.

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) у своїх аналітичних звітах неодноразово підкреслює важливість регулярної участі студентів, стейкхолдерів і випускників у формуванні змісту освітніх програм. Внутрішні опитування, анкетування, самоаналізи – це інструменти, які дозволяють закладам оперативно виявляти слабкі місця.

Процес підвищення якості освіти є безперервним і передбачає систематичне вдосконалення усіх компонентів навчання – від змісту програм до зворотного зв'язку зі студентами та стейкхолдерами. Високоякісна освіта сьогодні означає актуальний зміст, ефективну педагогіку, цифрові рішення та участь усіх зацікавлених сторін.

І найважливіше: якість – це про довіру. До викладача, до закладу освіти, до держави. Саме через підвищення якості освітнього процесу вища освіта України може не лише зберегти свою позицію, а й утвердитися як сильний гравець на європейському і глобальному освітньому ринку.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ 100 БАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Доценко Л. В.

*кандидатка біологічних наук, доцентка,
доцентка кафедри екології
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
м. Дніпро, Україна*

Ворошилова Н. В.

*кандидатка біологічних наук, доцентка,
доцентка кафедри екології
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
м. Дніпро, Україна*

Перехід на 100 бальну систему оцінювання, у порівнянні з традиційною 5 бальною, виявив достатньо багато позитивних сторін. В першу чергу це можливість більш диференційовано оцінювати рівень засвоєння матеріалу в одній групі оцінок.

Однак, в різних навчальних закладах проявилися свої особливості застосування даної системи, які мали як позитивні, так і негативні сторони.

У Дніпровському державному аграрно-економічному університеті 100 бальна система застосовується при кожному оцінюванні результатів навчальної діяльності. Якщо, у відповідності до навчального плану, дисципліна закінчується диференційованим заліком, то підсумкова оцінка виводиться як середнє арифметичне за всіма виконаними завданнями. При цьому, за здобувачем вищої освіти протягом вивчення дисципліни, зберігається право підвищити отримані бали шляхом виправлення отриманих зауважень по виконаних практичних роботах.

Якщо навчальна дисципліна завершується екзаменом, то 60 балів, які здобувач отримав в процесі вивчення дисципліни, є допуском до складання екзамену. Екзаменаційна робота оцінюється за 100 бальною системою. Такий підхід дещо знецінював роботу протягом семестра для отримання підсумкової оцінки.

Особливо ясно це виявилось при дистанційному навчанні, коли екзамени приймаються у вигляді тестів он-лайн. Тому з часом, для розрахунку підсумкової екзаменаційної оцінки був введений коефіцієнт, що враховує кількість балів, які здобувач отримав в процесі вивчення дисципліни [1].

Дещо інший підхід застосовувався Дніпровським державним університетом імені Олеся Гончара. При використанні 100 бальної системи оцінювання весь курс оцінювався 100 балами. Якщо дисципліна закінчувалася заліком, то 100 балів пропорційно розподілялися між кількістю видів діяльності, які потрібно було оцінювати. Якщо завершення дисципліни передбачає екзамен, то бали розподілялися у співвідношенні 60:40, де 60 – кількість балів, які можна отримати, виконуючи завдання, що передбачені робочою програмою при вивченні дисципліни, а 40 балів – максимальна оцінка екзаменаційної роботи.

Очевидна, що обидва підходи мають як свої переваги, так і недоліки. В першому випадку буде недооціненою систематична робота протягом семестра, так як навіть мінімальні бали, які забезпечать допуск до екзамену дають можливість отримати високі підсумкові бали. Особливо яскраво цей перекис може проявлятися при дистанційній здачі екзаменів у вигляді тестів. Неможливість контакту викладача зі здобувачем вищої освіти змушує його проводити оцінювання за формальними признаками і практично, не залишає можливості оцінити наскільки здобувач вищої освіти здатен до осмислювання і аналізу матеріалу, що вивчався.

У другому випадку екзаменаційна оцінка має суттєво меншу вагу, чим бали, отримані протягом семестру. Формально, отримавши 60 балів зі 100, здобувач може взагалі не здавати екзамен, хоча при такому підході процес вивчення дисципліни буде більш послідовним.

Таким чином, не викликає сумнівів перевага 100 бальної системи перед 5 бальною. Апробація різних підходів, вивчення досвіду використання системи у вітчизняних та закордонних вишах, буде сприяти зменшенню негативних аспектів та її оптимізації [2, 3].

Література:

1. Онопрієнко Д. М., Гончаренко О. В., Гапіч Г. В., Курбацька Л. М., Карамушка О. М., Алексєєва Н. В., Дмитрієва В. А., Нужна С. А. ПОЛОЖЕННЯ про організацію контролю рівня знань здобувачів вищої освіти в Дніпровському державному аграрно-економічному університеті. Дніпро. 2022. 18 с.

2. Особливості ефективної системи оцінювання якості освіти студентів коледжу. <https://vseosvita.ua/library/embed/010086kn-d278.doc.html>

3. Рейтингові системи оцінювання результатів навчання: Рекомендації до розроблення і застосування [Електронний ресурс] / КПП ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: В. П. Головенкін. Електронні текстові дані (1 файл: X,XX Мбайт). Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2018. 20 с.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ТА НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДНИЧИХ НАУК

Дубова О. А.

*кандидат ветеринарних наук, доцент
Поліський національний університет
м. Житомир, Україна*

Швидкі зміни сучасного світу вимагають змін в освіті. Невід'ємною частин освітнього процесу стають інноваційні технології. Викладання природничих наук не є винятком. Новітні технології та їх використання дозволяють зробити навчання інтерактивним, цікавим, а, отже, ефективним [1, 2].

Одна з ключових технологій – віртуальна реальність (ВР) дозволяє проводити навчальний процес з дотриманням максимальної безпеки, а також не використовувати для вивчення біології живих тваринних організмів. Деякі експерименти неможливо провести в житті, але за допомогою віртуальної лабораторії вони стають можливими. Наприклад, вивчення хімічних реакцій або дослідження далекого Всесвіту завдяки віртуальній реальності стають набагато доступними [3, 5].

Створення віртуальних лабораторій є однією з переваг ВР. Вони дозволяють проводити, наприклад, за вивчення хімії, експерименти з різними речовинами та умовами, що значно розширює можливості для навчання [2].

Широке застосування ВР знаходить і за вивчення біології. Студенти мають можливості досліджувати анатомію людини, вивчаючи тривимірні моделі органів та систем організму. За таких умов розуміння складних біологічних процесів та структур стає кращим, і це сприяє глибшому засвоєнню матеріалу [2, 4].

Завдяки ВР більш захопливим стає вивчення географії та екології. Завдяки цій технології можливі «подорожі» до різних куточків світу. Можливо проводити дослідження екосистем та природних явищ. Це допомагає краще зрозуміти глобальні екологічні проблеми та їх вплив на навколишнє середовище [1, 2].

ВР сприяє розвитку критичного мислення та творчих здібностей здобувачів вищої освіти. За допомогою ВР викладач може створювати проблемно-орієнтовані завдання, за яких студенти повинні самостійно винаходити рішення для різних наукових проблем. Такий підхід може сприяти розвитку аналітичних навичок та креативності [1].

Завдяки інтерактивності ВР здобувачі освіти можуть активно взаємодіяти з навчальним матеріалом. Вони можуть маніпулювати

віртуальними об'єктами, проводити експерименти та спостерігати за результатами в режимі реального часу. Завдяки цьому навчання стає цікавішим та захоплюючим [2, 5].

Використання ВР у навчанні також сприяє підвищенню мотивації здобувачів освіти. Імерсивні технології дозволяють створити захоплюючі навчальні середовища, що стимулює студентів до активного вивчення матеріалу. Вони можуть винагороджуватися та досягати нових рівнів, що сприяє підвищенню їхньої зацікавленості у навчанні.

Слід відмітити важливу складову використання ВР у можливості індивідуалізації навчання. Викладачі можуть адаптувати навчальні програми під потреби кожного студенту, надаючи їм можливість вивчати матеріал у зручному для них темпі. Це сприяє кращому засвоєнню знань та розвитку навичок.

ВР також дозволяє викладачам постійно вдосконалювати свої методи викладання. Вони можуть брати участь у вебінарах, онлайн-курсах та професійних спільнотах, де обмінюються досвідом і отримують нові знання. Це сприяє підвищенню якості освіти та розвитку професійних навичок викладачів [2].

У підсумку, технологія ВР відкриває нові можливості для викладання природничих наук. Вона робить навчання більш цікавим, інтерактивним та ефективним, сприяє розвитку критичного мислення та творчих здібностей студентів. Використання ВР у навчанні допомагає краще зрозуміти складні наукові концепції та підвищує мотивацію до навчання.

Література:

1. Задерей Н. М., Мельник І. Ю., Нефьодова Г. Д. Сучасні підходи до STEM-навчання в університетській освіті. *Scientific Journal "Virtus" Issue* . 2016. С. 152–155.
2. Маятіна Н., Ханикіна Маятіна Н., Ханикіна Н. Віртуальна та доповнена реальність у сучасному освітньому процесі: нові можливості для якості освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 36, том 2. С. 241–247.
3. Мельник І., Задерей Н., Нефьодова Г. Доповнена та віртуальна реальність як ресурс навчальної діяльності студентів. *Інформаційні технології та комп'ютерне моделювання* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. 22 грудня 2018 р. Івано-Франківськ, 2018. С. 61–64.
4. Сорокіна С. І., Колодій В. А., Абрамчук О. М. Використання віртуальної реальності в навчанні біології: можливості та переваги. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 13(31). С. 338–344.

5. Тимчина В. Нові перспективи освітнього процесу: віртуальна та доповнена реальність. *Нова педагогічна думка*. 2020. № 1 (101). С. 42–46.

**РОЛЬ МУЗЕЮ ПРИ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
У ПОКРАЩЕННІ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
(НА ПРИКЛАДІ МУЗЕЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО ЦЕНТРУ
ВІННИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО)**

Жмуд Н. В.

*кандидат історичних наук,
доцент кафедри культури, методики навчання історії
та спеціальних історичних дисциплін
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

Войнаровський А. В.

*кандидат історичних наук,
доцент кафедри культури, методики навчання історії
та спеціальних історичних дисциплін
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

Сучасні виклики перед українською вищою освітою вимагають якісного перезавантаження освітньої парадигми. Вищі навчальні заклади мають стати інтерактивними платформами, що потребує в організації освітнього процесу синергетичного методологічного підходу, який базується на принципах системного мислення і передбачає глибоку взаємодію суб'єктів та об'єктів цього процесу.

Тобто сьогодинішній український університет повинен не лише надавати освітні послуги, а бути культурно-просвітницьким та науково-дослідницьким майданчиком міста/регіону, задаючи вектор соціокультурного розвитку місцевої громади та об'єднуючи навколо себе громадянське суспільство.

Це, в свою чергу, потребує концептуального переосмислення в освітньому процесі ролі складових освітнього простору. Однією із таких важливих структур є музей при вищому навчальному закладі, що виконує роль ефективного медіатора між суспільством та університетом. Світова тенденція перетворення музеїв на інтерактивні платформи цілком співпадає із концепцією університетів. Тобто йдеться про те, що кожен відвідувач є потенційним співтворцем як концепції музею, так і освітнього процесу.

Окрім накопичення та збереження артефактів і проведення екскурсій як основних функцій, музеї при вищих навчальних закладах повинні бути гнучкими, адаптованими до постійних суспільних змін, інтегруючими як для університетського колективу зокрема, так і для міської та регіональної спільноти загалом.

Саме з такою метою у 2012 р. до 100-річчя Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (далі – ВДПУ) було створено Музейно-просвітницький центр (далі – МПЦ).

До структури МПЦ входять музей історії університету, музей Михайла Коцюбинського, музей етнографії Поділля, виставкові площі та конференц-зала, де систематично проводяться різнопрофільні культурно-просвітницькі, наукові та навчально-виховні заходи університетського, міського, регіонального, всеукраїнського та міжнародного рівнів (форуми, конференції, семінари, літературні читання тощо).

Організація на базі МПЦ навчальних занять різних типів (лекції, практичні, лабораторні, воркшопи, майстер-класи, інсценізації, реконструкції, гуртки, студії, факультативи тощо) значно мотивує здобувачів вищої освіти, що суттєво впливає на підвищення якості освітнього процесу.

Так, традиційно щороку для всіх першокурсників у музеї історії університету читають лекцію з теми «Історія ВДПУ», відразу залучаючи здобувачів до активної науково-дослідницької роботи. Саме на основі архівних і польових матеріалів, які впродовж навчання збирають і досліджують майбутні педагоги, проводяться тематичні виставки, присвячені видатним освітянам в історії педуніверситету, Вінниччини та Поділля.

Фонди та виставкова зала музею етнографії Поділля систематично поповнюються новими автентичними зразками матеріальної та духовної культури різних періодів. Накопичення артефактів ведеться шляхом проведення щорічних етнографічних експедицій в рамках науково-дослідної практики на факультеті історії і міжнародних відносин та виконання індивідуально-дослідних завдань з українознавства на всіх факультетах. Під час занять з музейної, архівної і туристично-краєзнавчої роботи у здобувачів формують знання, уміння та навички щодо

систематизації і атрибутації експонатів; організації виставок; методики відтворення елементів звичаєво-обрядової культури; методики проведення екскурсій як безпосередньо в музеях МПЦ, так і в міських музеях та культурному просторі міста й області.

Уже традиційними стали тематичні виставки речей та світлин із родинних колекцій викладачів, здобувачів вищої освіти та мешканців Вінниці, Вінниччини та Східного Поділля. Проведення таких заходів у інтерактивних формах (інсталяція, флешмоб, перформанс, реконструкція тощо) значно поживляють комунікацію на різних рівнях і мотивують до навчання та самоосвіти.

У етнографічному музеї для всіх бажаючих постійно організуються безкоштовні майстер-класи з різних подільських народних ремесел та художніх промислів (гончарство, писанкарство, вишивка, витинанка, розпис на склі, лозоплетіння, соломоплетіння, бісероплетіння тощо), що проводять як співробітники педуніверситету та здобувачі, так і запрошені майстри. Активно до такої роботи залучаються також випускники ВДПУ, які часто є спонсорами та стейкхолдерами, що відіграє важливу роль в гідній презентації ВДПУ на освітньому ринку та сприяє успішному працевлаштуванню наших випускників.

Для активізації діалогу з абітурієнтами у контексті профорієнтаційної роботи до різноманітних культурно-просвітницьких та науково-дослідницьких заходів постійно залучаються вчителі та учні міських та обласних закладів загальної середньої освіти.

Музейно-просвітницький центр також підтримує тісні зв'язки з громадськими організаціями, культурно-освітніми закладами та установами міського, обласного і регіонального рівнів. Так, багаторічним проєктом МПЦ, навчально-наукової лабораторії з історії та етнології Східного Поділля факультету історії і міжнародних відносин ВДПУ та Державного архіву вінницької області є накопичення відомостей про історію та культуру Поділля шляхом комплектування фонду електронних копій світлин «Старе подільське фото». На сьогодні фотоколекція нараховує близько 15 тис. зразків та активно використовується в навчальних, науково-дослідницьких, культурно-просвітницьких проєктах.

На базі музею Михайла Коцюбинського, окрім екскурсій, традиційно проходить засідання літературно-мистецької студії «Вітрила», яка неодноразово була відзначена вагомими нагородами, зокрема, листами-відзнаками Національної спілки письменників України.

Експонати та архівні матеріали музеїв історії університету, Михайла Коцюбинського та етнографії Поділля знаходять відображення у наукових студіях, зокрема, міжнародних. Наприклад, на основі багаторічного українсько-польського експедиційного обстеження культурного

ландшафту Східного Поділля (в результаті якого суттєво поповнилися фонди музею етнографії Поділля) було підготовлено і захищено дві докторські дисертації викладачів Інституту етнології та культурної антропології Варшавського університету Івони Калішевської та Івони Колодейської-Дегурської і 12 магістерських робіт польських студентів. За матеріалами цих експедицій також було підготовлено інтерактивну фотовиставку з теми «Повсякденне життя і звичаєва культура жителів сіл Мурафа та Клекотина Шаргородського району Вінницької області: міжкультурні контакти українців, поляків та євреїв» (2014 р.).

Співробітники МПЦ надають фахові консультації, виступають у ролі експертів, співorganizаторів та учасників проєктів міського, обласного, всеукраїнського та міжнародного рівнів. Зокрема, вивчення історії та культури етнічних та релігійно-конфесійних спільнот України (Всеукраїнський освітньо-культурний проєкт «Кримські татари: коли ми повернемось», 2019 р. – співпраця з кримськотатарською ГО «Ветан» та Українським культурним фондом); формування туристичної привабливості сучасної Вінниці («Школа вінницького гіда», 2019 р., 2020 р.; «Школа вінницького гіда-амбасадора», 2024 – співпраця з Департаментом маркетингу міста та туризму і Департаментом культури Вінницької міської ради); дослідження спільнот, соціальних процесів та механізмів культурних трансформацій (міжнародний воркшоп з урбаністичної антропології для молодих учених «Зрозуміти місто: антропологія постсоціалістичних трансформацій», 2019 р.); культурно-просвітницький лекторій ««Свій/чужий/інший». Міжнаціональні відносини: український вимір та регіональні контексти» (українці, євреї, поляки, чехи, кримли), 2019 р. – співпраця з кримськотатарською ГО «Ветан»); участь у зйомках науково-просвітницьких фільмів ГО «Подільська спадщина» – «1939 рік: історичні міфи та реалії на теренах Вінниччини», «1940 рік: історичні міфи та реалії на теренах Вінниччини», «1941 рік: історичні міфи та реалії на теренах Вінниччини», «Регіональна історія 20 століття. Важливі сторінки (до 100-річчя Української революції 1917-1921 рр.). Поділля у 1919–1921 рр.» – співпраця з Департаментом молодіжної та соціальної політики Вінницької ОДА) тощо.

Російсько-українська війна дещо пригальмувала, але не зупинила різновекторну діяльність Музейно-просвітницького центру, ключовим завданням якого є покращення якості освітнього процесу. Попри складні умови він продовжує відігравати важливу об'єднуючу роль у житті міста, області, регіону, України та близького зарубіжжя.

Література:

1. Музейно-просвітницький центр Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. URL: <https://vspu.edu.ua/index.php?p=museum>

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ АГРАРНОГО СПРЯМУВАННЯ

Зубцова І. В.

*кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри екології та ботаніки
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

Все більшу увагу в умовах загострення екологічних проблем в усьому світі приділяють екологічній освіті та вихованню молоді. Розробляються концепції розвитку екологічної освіти та реформування систем освіти з урахуванням екологічної компоненти. У найважливіших міжнародних документах останнього десятиріччя велика увага приділяється екологічній освіті, культурі й свідомості, інформованості людей про екологічну ситуацію у світі, їхній обізнаності з можливими шляхами вирішення різних екологічних проблем, з концептуальними підходами до збереження біосфери і цивілізації. Шлях до високої екологічної культури лежить через ефективну екологічну освіту. На сьогодні екологічна освіта є пріоритетним напрямом у гармонізації відношень суспільства і природи, але стан екологічної освіти в Україні та за кордоном викликає занепокоєння [2].

Підготовка студентів із високим рівнем екологічних знань, екологічної свідомості та культури на основі нових критеріїв оцінки взаємовідносин людського суспільства й природи, повинна стати одним із головних важелів у вирішенні надзвичайно гострих екологічних і соціально – економічних проблем сучасної України. Необхідність на сучасному етапі інноваційної спрямованості педагогічної діяльності зумовлена, передусім, входженням України у Європейський простір, конкурентноздатністю закладів вищої освіти в умовах ринкової економіки та здатністю їх випускників жити й творити в інформаційному просторі. Без змін та постійного пошуку нового немає прогресу. Результатом творчого пошуку викладача нестандартних рішень різноманітних методичних проблем є інноваційні технології навчання [1].

Не зважаючи на те, що проблемою займалися і займаються багато вчених, питання педагогічних інновацій під час викладання природничих дисциплін викладачами ЗВО є недостатньо висвітленим.

Виникає суперечність між нагальною потребою суспільства у вихованні студентів ЗВО з новим екоцентричним типом екологічної свідомості і недостатньою теоретико – методичною розробкою цієї проблеми в педагогічній теорії та практиці [4].

Екологічна освіта розглядається як сукупність таких компонентів: екологічні знання, екологічне мислення, екологічний світогляд, екологічна етика, екологічна культура. Кожному компоненту відповідає певний ступінь екологічної освіти: від елементарних знань до глибокого усвідомлення. Розвиток вищої екологічної освіти повинен базуватися на комплексному збалансованому поєднанні природничого, технологічного, економічного, юридичного і соціокультурного підходів [3].

Першочерговим завданням розвитку вищої екологічної освіти є розроблення програм навчальних курсів з екології згідно з вимогами часу, міжнародними принципами, можливостями ЗВО, потребами регіонів та відповідними стандартами [5].

Ми пропонуємо на лекційних, практичних та лабораторних заняттях природничого циклу запроваджувати педагогічні інновації, зокрема: комп'ютерні навчальні програми, електронні видання навчального призначення, аудіо- та відео-навчальних матеріалів, комп'ютерні мережі, мережі Internet, мотиваційно-стимулюючі методи (бесіди, дискусії, вивчення першоджерел); оцінно-регулюючі методи, які сприяють: формуванню основ екологічного мислення та екологічної культури; оволодінню знаннями, вміннями та навичками раціонального природокористування; вихованню почуття відповідальності за природу як національне багатство; готовності до активної екологічної та природоохоронної діяльності.

Використання інтерактивних методів у процесі навчання професійних і спеціальних дисциплін із включенням екологічних знань дозволяє вирішити задачу формування екологічного навчального середовища. Це дозволяє вирішити багато дидактичних та виховних задач: засвоєння екологічних знань, самостійний пошук проблеми та шляхів її вирішення, пробудження зацікавленості студентів до екологічних знань, формування екологічної освіченості, активної життєвої позиції, екологічної культури, вихід студентів на рівень свідомого відношення та особистої відповідальності за навколишнє середовище.

Переконані, заміна традиційної системи підготовки майбутніх спеціалістів аграрного сектору на інноваційну є нагальною потребою часу, що оновлює та модернізує її сутність та структуру, готує учасників навчального процесу до розв'язання проблем завтрашнього

дня, ставить за основну мету індивідуальний підхід до кожного студента, враховує його здібності та уподобання.

Література:

1. Андрущенко В. П. Екологічна політика і освіта: проблеми становлення. Роздуми про освіту : статті, нариси, інтерв'ю. Київ, 2004. С. 253–258.

2. Атаманчук Н. М. Запровадження інноваційних освітніх технологій у вищій школі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. № 5 (59). С.50–57.

3. Курняк Л. М. Екологічне виховання студентів ВНЗ. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2012. № 5. С. 109–114.

4. Радіонова Г. О., Кретова А. В. Напрямки виховання екологічної культури в молоді шляхом підвищення рівня екологічної освіти. URL: http://www.rusnauka.com/1_NIO_2008/Ecologia/25453.doc.htm

5. Шумілова А. В. Формування екологічної свідомості еколого-освітніми заходами. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Екологія»*. 2015. № 13. URL: http://journals.urau.ua/visnukkhnu_ecology/article/viewFile/58410/54308

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА УРОКАХ КОРЕЙСЬКОЇ МОВИ

Кан Д. С.

*доктор політичних наук, професор,
професор кафедри східної культури і літератури
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Соціально-економічні умови у сучасному світі пред'являє нові вимоги до професійної підготовки викладача іноземної мови, в якій, з огляду на зміст, пріоритет надається навчанню міжкультурному спілкуванню. Таким чином стратегічна ціль навчання іноземним мовам полягає у формуванні вторинної мовної особи.

Міжкультурна комунікація відіграє значну роль при спілкуванні з людьми з іншої країни, особливу увагу слід приділяти їй при спілкуванні з тими, хто належить до кардинально іншої культури.

Мовна особа визначається як сукупність здібностей людини до іншомовного спілкування на міжкультурному рівні, під яким розуміється адекватна взаємодія з представниками інших культур. Для здійснення продуктивного міжкультурного спілкування мовна особа (студент) має володіти міжкультурною компетенцією. Формування даної компетенції є необхідним для студентів, які вивчають корейську мову. Тому що корейська та українська культура практично знаходяться на різних полюсах. На думку Сен Н. практика викладання корейської мови для українських студентів показує, що незнання та нерозуміння ними багатьох корейських культурних явищ призводить до численних мовних помилок. Це можна пояснити особливостями корейської мови і культури, які мають великі розбіжності з українською мовою та культурою, порівняно з європейськими мовами, що традиційно вивчаються.

Сьогодні багато вчених з різних країн займаються розкриттям суті міжкультурної комунікації. У своїх роботах вчені сформулювали теоретико-практичні аспекти вивчення міжкультурної комунікації для викладачів корейської мови, враховуючи особливості корейської культури, відмінні від українських соціальні традиції, суспільний устрій, менталітет та мовну культуру [1, 116–121].

Опанування міжкультурної комунікативної компетенції, що представляє собою функціональне вміння розуміти погляди та думки представників іншої культури, коригувати свою поведінку, долати конфлікти у процесі комунікації, визнавати право на існування різних цінностей, норм поведінки, має шалений попит для сучасного педагога [2, 1–2].

Одним з сучасних методів є комунікативно-проектний метод. Основна ціль методу полягає у наданні студентам можливості самостійного набуття знань у процесі рішення практичних завдань або проблем, вимагає інтеграції знань з різних предметних областей. Крім того цей метод припускає сукупність дослідних, пошукових, проблемних методів.

Досвід викладання корейської мови в Україні чітко диктує необхідність нових підходів до навчання корейської мови. Старі методи йдуть у минуле, тоді як на їхнє місце приходять інноваційні методи та прийоми викладання. Все частіше широкого застосування в навчальному процесі набувають нетрадиційні форми навчання та контролю. Сьогодні на перший план виходить необхідність закласти в студентах основи мовних знань, пробудити інтерес до їх накопичення, а також до постійної самоосвіти. Найважливіша мета, яку ставить перед собою викладач – сформувати студента, як особистість здатну до саморегуляції в умовах безперервної освіти. Так само слід зазначити, що

людини протягом своєї професійної діяльності стикається з різними завданнями та проблемами. Тому за час навчання перед студентами ставиться мета, яка полягає в оволодінні вмінням правильно реагувати і самостійно вирішувати проблеми, що виникли.

Викладач в свою чергу повинен намагатися максимально активізувати розумову діяльність студентів, підбираючи правильні методи і технології для досягнення поставленої мети. Зараз дуже популярним сучасним методом є метод проєктів. Метод проєктів – це сукупність прийомів, дій студентів у їх певній послідовності для досягнення поставленого завдання – вирішення певної проблеми значимої для студента та оформленої у вигляді якогось кінцевого продукту.

Основна біда студентів, які вивчають корейську мову – це брак реальних комунікативних ситуацій. Отже, потрібно створити комунікативний метод заснований на тому, що процес навчання є моделлю процесу комунікації. Комунікативність не зводиться лише до встановлення за допомогою мовлення соціальних контактів, до оволодіння побутовою лексикою. Це залучення особистості до духовних цінностей інших культур через особисте спілкування і через читання. Отже, комунікативно-орієнтоване навчання має спонукати студентів до спілкування корейською мовою у конкретних життєвих ситуаціях.

З урахуванням особливостей корейської мови таких як стилістичні форми ввічливості. Тому що повноцінна комунікація за допомогою корейської мови неможлива без знання стилів ввічливості.

При цьому, щоб спілкування було на рівні, студенту необхідно крім знання мови володіти знаннями культури, звичаїв, історії, мовних стилів ввічливості. Причому необхідно максимально наблизити комунікативну ситуацію до природного мовного середовища з урахуванням усіх особливостей корейської мови та культури. Для досягнення цієї мети є багато способів: використання інтернет ресурсів, рольова гра, показ відеофільмів, відеостажування. Усі ці методи та способи допоможуть активізувати оволодіння комунікативною та міжкультурною компетенціями.

Отже, мета навчання корейської мови на сучасному етапі полягає в тому, щоб зробити освітній процес більш ефективним, адаптуючи його до змінених умов. Головне, щоб усі методи сприяли інтенсифікації навчання, розвитку міжособистісної інтерактивності та підвищенню мотивації студентів. Вони є важливими інструментами вдосконалення навчально-виховного процесу, і їх необхідно грамотно інтегрувати в систему навчання.

Підсумовуючи можемо зробити висновок, що міжкультурна комунікація відіграє значну роль при спілкуванні корейською мовою

і неможливо повноцінно навчатись та спілкуватись цією мовою без навичок міжкультурної комунікації.

Література:

1. Пак А. Використання лінгвокраїнознавчого матеріалу в процесі навчання корейської мови українських студентів. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Вип. 4 (129). 2019. С. 116–121.

2. Derbak O., Pak A., Holubieva I., Cherniavska S., Pysarska V., Implementation of Visual Mind Mapping Strategy to Improve Student's Language Competence. *Journal of the Graduate Program in Education from the State University of Ceaza (UECE)*. V. 8. 2023. 1–22.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК АКТУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ СЬОГОДЕННЯ

Карась О. Г.

кандидатка біологічних наук,

старша викладачка кафедри екології

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

м. Дніпро, Україна

Згідно з Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки «метою (місією) вищої освіти в Україні є інтелектуальний, культурний і професійний розвиток особистості, формування якісного людського капіталу та згуртування суспільства для утвердження України як рівноправного члена європейської спільноти, розбудова ефективної інноваційної конкурентоспроможної економіки та забезпечення високих стандартів якості життя» [1]. Вища освіта, згідно з баченням стратегії, окрім конкурентоспроможності і соціальної відповідальності, повинна формувати не лише фаховий, а й науково-освітній потенціал країни, бути інтегрованою у європейський освітньо-дослідницький простір та демонструвати розвиток академічних спільнот і інституцій, базуючись на принципах доброчесності, академічної свободи тощо.

Невід'ємним елементом ефективності вищої освіти та її впливу на суспільний розвиток країни, національну конкурентоспроможність і технологічний прогрес є якість вищої освіти. Саме тому питання забезпечення високоякісної освіти є одним з пріоритетних завдань для

країн світової спільноти, у тому числі для України. Особливої актуальності це питання набуває зараз, коли масштабні виклики, які постали перед нашою державою внаслідок військової агресії росії, вимагають підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних брати участь у повоєнній відбудові країни та відповідати умовам сучасного світового ринку праці взагалі [2, с. 58–59]. Попри складні сучасні виклики, вища освіта в Україні не лише існує, а й розвивається і покращується, показує неабияку гнучкість і здатність пристосування до екстремальних умов. Проте питання ефективності та якості вищої освіти, зокрема вдосконалення механізмів державного управління, використання різних інструментів та механізмів оцінювання, зовнішнього та внутрішнього забезпечення якості вищої освіти, у тому числі в умовах війни, невичерпані і є предметом сучасних досліджень науковців [2–4] та ін.

Питання якості освіти багатогранне і складне, залежить від багатьох чинників і потребує широкого підходу на різних рівнях, зокрема на рівні закладу освіти. Задля підвищення якості підготовки здобувачів як майбутніх фахівців на різних етапах навчання, покращення процедури забезпечення якості освіти вищими навчальними закладами розробляються відповідні системи щодо забезпечення якості вищої освіти і якості освітньої діяльності згідно з Законом України «Про освіту», Законом України «Про вищу освіту», Стандартами тощо [5–6].

У Дніпровському державному аграрно-економічному університеті функціонує «Положення про систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в Дніпровському державному аграрно-економічному університеті» [7]. Згідно з Положенням визначаються основні принципи, процедури та інструменти для забезпечення якості освітньої діяльності та якості освіти у навчальному закладі, а також заходи, які спрямовуються на створення принципів і процедур щодо забезпечення якості вищої освіти у межах університету. Окрім цього, в університеті впроваджено багаторівневий контроль стосовно функціонування процедур внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності, а також створено чотири рівні функціонування системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти. Саме комплексний багаторівневий підхід допомагає університету нести свою місію щодо створення особливого освітньо-наукового простору, у якому здобувачі мають змогу набутися актуальних, сучасних та затребуваних на ринку праці знань і навичок та розкрити свій особистий потенціал для можливості успішної кар'єри, у тому числі у сфері агробізнесу.

Література:

1. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. Схвалено розпорядженням КМУ від 23.02.2022 № 286-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 11.04.2025).
2. Круглов В. В. Терещенко Д. А Реалізація механізмів державного управління якістю вищої освіти: виклики та напрями вдосконалення. *Освітня аналітика України*. 2023 № 4 (25), С. 58–69. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2023-4-58-69>
3. Rosa, M. J., & Amaral, A. Quality Assurance in Higher Education. Contemporary Debates. Houndsmills: Palgrave Macmillan. 2014. DOI: <https://doi.org/10.1057/9781137374639>.
4. Hou, A. Y. C., Hill, C., Guo, C. Y., Tsai, S., & Justiniano Castillo, D. R. (2020). A comparative study of relationship between the government and national quality assurance agencies in Australia, Japan, Malaysia and Taiwan: Policy change, governance models, emerging roles. *Quality in Higher Education*. 2020. № 26(3). P. 284–306. DOI: <https://doi.org/10.1080/13538322.2020.1778613>
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#n300> (дата звернення: 11.04.2025).
6. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 11.04.2025).
7. Положення про систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в Дніпровському державному аграрно-економічному університеті. URL: https://drive.google.com/file/d/1tguLc_DrjLLhu6uk05rPtIKYwqKwkS7-/view (дата звернення: 11.04.2025).

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ЯК КЛЮЧОВІ ЧИННИКИ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Карпусенко Н. В.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри романо-германської філології
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

В умовах глобалізаційних процесів і стрімкого технологічного розвитку, модернізація вищої освіти в Україні передбачає не лише оновлення змісту освітніх програм, а й трансформацію методів навчання, з особливою увагою до використання сучасних технологій та інтеграції нашої вищої освіти у світовий освітній простір.

Цифрові технології стали потужним каталізатором змін у сфері мовної освіти. Викладання німецької мови як іноземної, а також підготовка перекладачів, дедалі більше залежать від застосування інтерактивних платформ, мультимедійних ресурсів, симуляторів, спеціалізованого програмного забезпечення (напр. CAT tools) та штучного інтелекту (ШІ).

Серед актуальних інструментів, які викладачі вже зараз використовують на своїх практичних заняттях та заняттях, присвячених контролю отриманих знань, необхідно назвати такі ресурси: онлайн-платформи (Moodle, Google Classroom, Zoom, MS Teams), які забезпечують можливість гнучкого та асинхронного навчання; мовні додатки та цифрові словники (LingQ, Quizlet, Duden online), що сприяють автономному вивченню лексики та граматики; платформи з інтерактивними завданнями (Quizlet, Kahoot!, learningapps, wordwall, classtools, adcafe), які надають змогу викладачам і студентам використовувати безліч вже існуючих завдань та розробляти свої завдання для закріплення лексичного матеріалу та відпрацювання навичок застосування різноманітних граматичних конструкцій; інструменти автоматизованого перекладу та постредагування (Trados, DeepL, Smartcat), які дозволяють майбутнім перекладачам адаптуватися до вимог сучасного ринку.

Використання таких ресурсів не тільки розширює методичні можливості викладача, а й сприяє формуванню цифрової компетентності студентів. Впровадження сучасних технологій також відкриває нові можливості для формату проєктного навчання.

Окрім того, на нашу думку, важливою складовою підвищення якості філологічної освіти є міжнародна співпраця. Вона реалізується через академічну мобільність студентів та викладачів, участь у спільних науково-освітніх проєктах, міжнародну акредитацію програм, залучення носіїв мови до викладання.

Серед дієвих механізмів, які вже частково застосовуються на практиці, слід назвати: програми академічних обмінів Erasmus+, спільні програми подвійних дипломів, гостьові лекції викладачів з Австрії, Німеччини, Швейцарії, міжнародні літні школи, участь у європейських проєктах.

Міжнародна співпраця стимулює внутрішнє вдосконалення освітніх програм: інтеграцію європейських стандартів, модернізацію навчального контенту, розвиток міждисциплінарних підходів.

Комбінація цифрових інструментів та можливостей міжнародної взаємодії створює унікальне середовище для формування нової якості фахової освіти у сфері іноземних мов і перекладу. Наприклад, цифрові платформи дозволяють студентам брати участь у спільних онлайн-конференціях із партнерами з інших країн, проводити міжуніверситетські проєкти та брати активну участь у вебінарах та конференціях, вдосконалювати свої знання, спілкуючись із носіями мови онлайн під час постійних синхронних занять та мовних клубів.

На жаль, наявні і недоліки, пов'язані з використанням сучасних цифрових інструментів та, зокрема ІІІ, студентами. Рівень академічної доброчесності постійно зростає, студенти звикли виконувати різноманітні завдання за допомогою ІІІ та не хочуть докладати зусиль для досягнення гарних результатів у навчанні. Негативною стороною навчання онлайн, до якого ми змушені зараз пристосовуватися у прифронтових містах нашої країни, є зростання рівня виконання контрольних та екзаменаційних завдань за допомогою різних ресурсів на основі ІІІ. Викладачі перебувають у ситуації, коли вони розуміють, що роботи зроблені не студентами, а ІІІ, але, на жаль, не можуть це довести та проконтролювати цей процес. Тому в цій ситуації надзвичайно важливо роз'яснювати студентам необхідність осмисленого підходу до процесу навчання, навчати студентів етичного використання перекладацьких та AI-інструментів, критичного мислення, навичок академічного письма німецькою мовою.

Підбиваючи підсумки, наголосимо на тому, що використання сучасних технологій та міжнародна співпраця виступають взаємопідсилюючими векторами трансформації вищої освіти. Їхнє ефективне поєднання забезпечує гнучкість, відкритість і конкурентоспроможність освітніх програм. Системне впровадження цифрових та міжнародних практик у підготовку фахівців у галузі іноземних мов та перекладу

є запорукою високої якості освіти, здатної відповідати сучасним викликам глобального світу.

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ОЦІНЮВАННЯ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Кіріллова А. О.

викладач кафедри спеціальної освіти

КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»

Запорізької обласної ради

м. Запоріжжя, Україна

Перевірка та контроль навчальних досягнень є важливою частиною освітнього процесу. Контроль необхідний на всіх його етапах, оскільки він дає можливість визначити рівень засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу. Це важливо як для викладачів, так і для студентів, оскільки дозволяє коригувати освітню програму для досягнення позитивних результатів. У педагогічній науці цей процес називається «педагогічною діагностикою» [2]. Вона включає такі види контролю:

- попередній контроль, метою якого є визначення якостей, навичок і вмінь студента перед вивченням нової теми чи курсу для можливого подальшого корегування навчального матеріалу;
- поточний контроль, що здійснюється під час вивчення нової теми;
- тематичний контроль, який проводиться після завершення тем або розділів, з метою оцінити ступінь засвоєння навчального матеріалу;
- підсумковий контроль, який відбувається наприкінці чверті або семестру та відображає рівень успішності за певний період;
- заключний контроль, що підбиває підсумки успішності студента за навчальний рік [3, с. 37].

Розглянемо дві системи оцінювання, які використовуються в освітньому процесі нашої країни: модульно-рейтингову та вербальну.

Перша система зайняла провідну позицію в освіті та є поширеною в багатьох навчальних закладах світу. Вона дозволяє об'єктивно оцінювати роботу здобувача вищої освіти протягом усього семестру, завдяки використанню модулів як окремих частин курсу. Для отримання позитивної оцінки студент повинен успішно скласти всі модулі. За курс встановлюється 100-бальна шкала, яка мотивує студента працювати над досягненням результатів протягом усього семестру.

Такий розподіл на модулі забезпечує більш точне та об'єктивне оцінювання успішності студента [3, с. 38].

Друга система оцінювання є відносно новою для української освіти. Її основна відмінність полягає у впровадженні понять «вербальна оцінка» (оцінювальне судження) та «рівнева оцінка» (судження із зазначенням рівня результату).

Крім того важливо відмітити, що оцінювання діяльності здобувачів освіти повинно мати формувальний характер, а отже бути оцінюванням, яке спрямоване на підтримку освітнього процесу, яке відбувається безпосередньо під час навчання і допомагає коригувати його. Воно є інтерактивним інструментом для відстеження прогресу студентів, що дозволяє викладачам виявляти потреби здобувачів освіти і адаптувати освітній процес відповідно до них. Здобувачі вищої освіти, у свою чергу, можуть усвідомлювати та відстежувати власний прогрес, а також планувати подальші дії спільно з викладачем. Формувальне оцінювання дає змогу зрозуміти, наскільки далеко просунувся студент, в якому напрямку рухатися далі та як найефективніше це зробити [5].

Зазначимо, що формувальне оцінювання – це не просто оцінка, а засіб для формування освітнього процесу; воно виступає інструментом підтримки, а не контролю; проводиться під час навчання та є його частиною; оцінює саме процес навчання, завжди має позитивний характер, є індивідуалізованим та надає зворотний зв'язок, який допомагає визначити наступні кроки в навчанні. Це сприяє усвідомленню здобувачем освіти різниці між його поточними знаннями і ціллю, яку він прагне досягти, та допомагає планувати дії для скорочення цієї дистанції, підсилюючи впевненість у можливості поліпшити результати [5].

Формувальне оцінювання розглядається як зворотний зв'язок, який студент регулярно отримує протягом усього курсу. Його мета – надати студенту та викладачеві інформацію про поточний рівень навчальних досягнень та можливі шляхи їх покращення [1, с. 101].

Існує багато видів оцінювання, проте їхній процес, як правило, подібний:

- викладачі формують чіткі очікування щодо навчальних результатів для студентів;
- вони обирають та створюють інструменти для вимірювання досягнень студентів і їхнього прогресу в досягненні цих цілей;
- використовують інструменти та методи оцінювання, щоб визначити, наскільки ефективним був освітній процес у досягненні поставлених цілей та як його можна вдосконалити;
- адаптують і коригують освітні програми на основі отриманих результатів, а також застосовують ці знання для створення нових

і вдосконалення існуючих методів оцінювання, щоб ще більше сприяти успішному навчанню студентів [4].

На нашу думку індивідуалізація оцінювання є ключовим фактором для підвищення якості вищої освіти, оскільки вона дозволяє краще відповідати потребам здобувачів вищої освіти та коригувати освітні програми. Формувальне оцінювання, що акцентує увагу на підтримці та розвитку знань протягом освітнього процесу, забезпечує зворотний зв'язок, що допомагає студентам усвідомлювати свій прогрес та планувати подальші дії для досягнення навчальних цілей.

Література:

1. Глобіна Л., Козуб Г., Шевченко О. Альтернатива: контрольні роботи чи тести? *Матеріали навчально-наукової конференції з міжнародною участю «Сучасні тренди розвитку медичної освіти: перспективи і здобутки»*. 2018. С. 101–104.

2. Зайченко І. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, 2-ге вид. Київ : «Освіта України», «КНТ», 2008. 528 с.

3. Наливайко О. О., Куцина К. А. Особливості оцінювання під час дистанційного навчання. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2021. Вип. 49. С. 35–41.

4. Холод І. В., Лисенко Т. А., Штангрет Г. З. Оцінка успішності здобувачів вищої освіти у персоналізованому дистанційному навчанні. *Академічні візії*. 2023. Вип. 17. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/218/192/195>

5. Шевченко О. М., Лещенко Т. О. Проблема оцінювання успішності здобувачів вищої освіти. *Modern science: innovations and prospects. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference*. 2022. Р. 164–168.

ЗАСТОСУВАННЯ АНДРАГОГІЧНИХ ПРИНЦИПІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ

Ковальчук А. О.

*кандидат технічних наук, доцент,
професор кафедри фізики та радіоелектроніки
Харківський національний університет Повітряних Сил
імені Івана Кожедуба
м. Харків, Україна*

У сучасних умовах війни важливим питанням є організація системи підготовки та безперервного підтримання високого кваліфікаційного рівня військових фахівців. Специфікою проходження служби тими, хто навчається, є необхідність практичного навчання на полігонах та навчально-тренувальних комплексах, а також обмеженням доступу до інформації та окремих зразків озброєння і військової техніки. Слід відмітити, що багато курсантів та слухачів вищих військових навчальних закладів є дорослими учнями, які мають глибоку психологічну потребу у самокерованості, тому викладачі мають знати і вміти практично використовувати принципи андрагогіки, науки про організацію навчання дорослих. На відміну від молодших учнів, здобутки яких визначає вчитель, навчання дорослих у багатьох випадках можна засновувати на їх успіхах і невдачах у житті та професійній діяльності. Досвід, накопичений дорослими учнями, є багатим джерелом корисної інформації для навчання як їх самих, так і інших [1, 2]. Цінність інформації, набутої з власного досвіду, є набагато більшою, ніж інформація, що отримана пасивно. Отже, навчання військових, тим більше дистанційне навчання, можна розглядати як спільну неавторитарну взаємодію, де викладач виступає переважно як більш досвідчений учасник, та у військовому середовищі вимагають від відповідних фахівців не лише глибоких теоретичних знань, а й здатності самостійно їх набувати та застосовувати в нестандартних, постійно змінюваних ситуаціях [2, 3].

Розвиток основних принципів андрагогіки та питання їх застосування в освітньому процесі розглянуто в [1; 4–6], при цьому в [7] суттєва увага зосереджується на застосуванні андрагогічної моделі у закладах вищої освіти країн європейського союзу. В умовах війни, але в безпечніших регіонах ніж ті, що знаходяться поблизу лінії бойового зіткнення, актуальною є змішана форма навчання, яка передбачає суміщення дистанційної та очної форм організації освітнього процесу [8, 9].

При підготовці військових фахівців важливо те, що предметом андрагогіки є не просто освіта дорослої людини, а освіта, прив'язана значною мірою до виконання професійних обов'язків в конкретних умовах діяльності людини. Можна визначити наступні особливості застосування андрагогічних принципів у дистанційному навчанні слухачів та курсантів військових закладів вищої освіти [10]: слухачі та курсанти мають глибоку психологічну потребу у самокерованості, чому безумовно сприяє дистанційне навчання, що в більшому ступені вимагає від досвідчених викладачів лише спрямовувати їх діяльність; знання, що набуваються дистанційно, позбавлені можливості авторитарного впливу з боку викладача та пов'язуються слухачами і курсантами з особистим досвідом професійної та повсякденної діяльності, на що викладачам потрібно робити особливий акцент; викладачі військових закладів вищої освіти надають так би мовити “освітні послуги”, тому вони мають довести практичну користь запропонованих знань з метою стимулювання слухачів та курсантів на їх самостійне отримання, поглиблення та вдосконалення. Надані особливості навчання дорослих є надзвичайно актуальними як для викладачів, так і для слухачів та курсантів, оскільки вони: стимулюють до самовдосконалення та самореалізації; дозволяють поглиблювати та переосмислювати власний життєвий та професійний досвід; сприяють взаємному отриманню корисної інформації для більш якісного спрямовування слухачами та курсантами власних зусиль і часу, а також вдосконалення викладачами освітнього процесу в цілому.

Вказані особливості доцільно розвинути та надавати викладачам як елемент в системі підвищення кваліфікації з метою наділення їх певними якостями, що дозволяють здійснювати андрагогічне керівництво навчанням слухачів та курсантів військових закладів вищої освіти.

Література:

1. Марчук А. В. Андрагогіка : навчальний посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 300 с.
2. Knowles M. S. The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy. New York : Cambridge, 1980. 400 p.
3. Мухіна Т., Гаврилова В., Гнатик Д. Дистанційне навчання очима викладачів та учнів. *Освітній процес: методика, досвід, проблеми* : науково-методичний збірник ХНУПС ім. Івана Кожедуба. 2022. № 2(160). С. 41–46.
4. Леонт'єва І. Генеза андрагогічного знання: історичний аспект. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2020. № 2(34). С. 66–72. <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2020.34.8>

5. Abeni El-Amin. Andragogy: a theory in practice in higher education. *Journal of Research in Higher Education*. 2020. Vol. 4. No. 2. P. 54–69. <http://dx.doi.org/10.24193/JRHE.2020.2.4>

6. Мельниченко О. В. Андрагогічні принципи освіти дорослих та забезпечення якості неперервної педагогічної освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2020. № 1(33). С. 24–30. <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2020.33.3>

7. Дернова М. Г. Андрагогічна модель професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти країн Європейського союзу: автореферат дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04. Київ. 2021. 44 с.

8. Рафальська О. О. Технологія змішаного навчання як інновація дистанційної освіти. *Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво*. 2013. № 11. С. 128–133.

9. Traxler J. Mobile learning: the philosophical challenges, problems and implications of defining and theorising. *Progressio*. 2017. Vol. 39. No. 1. P. 17–33. <http://dx.doi.org/10.25159/0256-8853/1785>

10. Ковальчук А., Кузнецов О., Нос А., Мухіна Т. Застосування андрагогічних принципів у дистанційному навчанні військових закладів вищої освіти. *Збірник наукових праць ХНУПС ім. Івана Кожедуба*. 2023. № 4(78). С. 95–100. <https://doi.org/10.30748/zhp.2023.78.14>

ЩОДО ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ ДЛЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ

Корольов В. О.

*кандидат юридичних наук, доцент,
заступник начальника кафедри спеціальних дисциплін
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
м. Хмельницький, Україна*

Євроінтеграційні процеси неможливі без проведення державних реформ, зокрема однією з них є реформування прикордонного відомства. Підготовка кваліфікованих кадрів для Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) є важливим аспектом забезпечення безпеки держави. Важливою складовою реформування є вдосконалення професійного рівня персоналу прикордонного відомства. Основними напрямками професійного рівня є:

- підвищення рівня кваліфікації;
- навчання та фахова підготовка;
- формування комунікативних навичок та вмій;
- використання технічних засобів;
- ознайомлення з новітніми практиками організації прикордонного контролю.

Всі перераховані напрями підвищення професійного рівня персоналу можливо реалізувати за допомогою міжнародної співпраці. Як приклад, нещодавно Національну академію ДПСУ відвідали керівники прикордонних навчальних центрів країн Балтії та Польщі. Візит став важливим кроком у розвитку міжнародної співпраці та обміну досвідом у сфері підготовки фахівців-прикордонників, адже ДПСУ за підтримки міжнародних партнерів формує механізми прикордонної безпеки, які відповідають європейським цінностям та стандартам [1]. Саме тісна співпраця з колегами країн ЄС дозволить обмінюватись досвідом та вдосконалювати охорону кордону, здійснювати прикордонний контроль у відповідності до стандартів Європейського Союзу.

Так, на постійній основі проходять навчання з виявлення підроблених документів та викрадених транспортних засобів. Тренінги проходять за підтримки Консультативної місії Європейського Союзу (EUAM) та Європейського агентства прикордонної та берегової охорони (FRONTEX). Програма охоплює низку важливих сфер, включаючи перевірку документів та техогляд транспортних засобів. У навчанні беруть участь інспектори прикордонного контролю, які щоденно здійснюють перевірки в пунктах пропуску. Тренінг поєднує теоретичні та практичні заняття, зосереджуючись на виявленні недійсних документів та вивченні сучасних методів перевірки транспортних засобів на основі марки та моделі.

Окремо заслуговує уваги підготовка агентів прикордонного патруля США. Академія прикордонного патруля США знаходиться в Артезії, штат Нью-Мексико. Курс розраховано приблизно на 6 місяців інтенсивного навчання з імміграційного законодавства та законодавства про громадянство, правоохоронних органів і спеціальних операцій прикордонного патруля, навчання водіїв, фізичних прийомів, вогнепальної зброї та інших курсів. Обов'язково передбачена мовна підготовка, щоб навчитися добре володіти іспанською мовою, і перевіряють мовні здібності [2]. Це максимально уніфікована підготовка кадрів для прикордонного відомства.

Ще одним прикладом для підготовки кадрів є Академія Європейської прикордонної та берегової охорони (EBCG). Яка забезпечує узгоджену, інтегровану та централізовану систему підготовки та

навчання. Академія ЕВСГ сприяє підготовці Постійного корпусу до операцій і сприяє розвитку спільної європейської культури прикордонної та берегової охорони як ключового елементу європейського інтегрованого управління кордонами. Академія ЕВСГ також розвиває мережі співпраці в галузі навчання та впроваджує гранти на навчання [3].

ДПСУ у співпраці з міжнародними партнерами продовжує систематичне підвищення кваліфікації особового складу. Ці зусилля забезпечують швидкий, безпечний і зручний перетин кордону, одночасно розвиваючи механізми безпеки кордону, які відповідають європейським цінностям і стандартам.

Література:

1. Зміцнюємо прикордонну співпрацю. URL: <https://nadpsu.edu.ua/zmicnyuyemo-prykordonnu-spivpracyu/> (дата звернення: 18.03.2025).
2. Border Patrol Agents. URL: <https://careers.cbp.gov/s/career-paths/usbp/bpa> (дата звернення: 22.03.2025).
3. Training at the European Border and Coast Guard Academy. URL: <https://www.frontex.europa.eu/training/training-at-the-european-border-and-coast-guard-academy/> (дата звернення: 24.03.2025).

**ЗАДАЧІ ВИВЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ
«ЕКОЛОГІЯ КОМАХ»
ПРИ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Кривенко А. І.

*доктор сільськогосподарських наук, професор,
завідувач кафедри захисту, генетики і селекції рослин
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Джам М. О.

*кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
доцент кафедри захисту, генетики і селекції рослин
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Марченко Т. Ю.

*доктор сільськогосподарських наук, доцент,
доцент кафедри захисту, генетики і селекції рослин
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Метою освітнього компоненту «Екологія комах», є надання професійних знань здобувачам вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 202 «Захист і карантин рослин», щодо впливів абіотичних, біотичних, гідроедафічних та антропоічних факторів на ріст, розвиток та регуляцію чисельності комах, основних морфологічних і фізіологічних особливостей та способів їх існування.

Основним з завдань навчального компоненту є, в першу чергу надання, здобувачам теоретичних і практичних знань та формування професійних умінь із використанням ентомофагів – хижих комах і паразитів, які порушують життєві цикли шкідників і створюють біотичний бар'єр захисту для захисту культивгенів. До завдань навчального компоненту належить ознайомлення з популяціями рослиноїдних комах, які природним чином споживаються іншими комахами та використовуються для біологічного контролю шкідливих інсектів для захисту агрокультур від шкочочинних організмів з урахуванням істотного розповсюдження адвентивних організмів, погіршення нинішнього екологічного стану біоценозів та біосфери загалом, обумовлених негативним впливом людини на довкілля. Крім того

здобувачі отримують навички, на основі аналізу досягнень науки і передової практики, самостійно впроваджувати у виробництво новітні технології захисту агрокультур, досягнення біотехнології в умовах конкретної форми господарювання з мінімальною негативною дією на навколишнє середовище та максимальним збереженням корисної флори і фауни.

У результаті вивчення освітнього компоненту у здобувача вищої освіти формуються, як інтегральна компетентність: здатність особи розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері захисту і карантину рослин під час здійснення професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень; здійснення інновацій в ситуаціях, що характеризується невизначеністю умов і вимог. Формується ряд загальних компетентностей: здатностей вчитися і оволодівати сучасними знаннями, приймати обґрунтовані рішення, розробляти та управляти проєктами, шукати, обробляти та аналізувати інформації з різних джерел; здатність збирати та аналізувати релевантні дані, включно з аерозондуванням і моніторингом, аналізувати релевантні компетентності, у тому числі за допомогою сучасних методів аналізу даних і спеціалізованого програмного забезпечення; використовувати ефективні методи визначення та ідентифікації шкідливих організмів; розробляти прогностичні моделі та технологічні схеми забезпечення фітосанітарних вимог дистанційного і стаціонарного фітосанітарного моніторингу; встановлювати та оцінювати сезонну і багаторічну динаміку чисельності регульованих шкідливих організмів та високо-ефективно застосовувати методи їх контролю; розробляти комплексні заходи із захисту і карантину рослин для підприємств, установ, організацій усіх форм власності згідно з законодавством ЄС з питань карантину і захисту рослин.

Як програмний результат навчання здобувачі отримують навички відшукувати потрібну інформацію у науково-технічній літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати і оцінювати наявну інформацію, здійснювати техніко-економічні розрахунки проєктно-конструкторських рішень, аналізувати та оцінювати їх ефективність, екологічні та соціальні наслідки на коротко- та довгострокову перспективу, обирати, розробляти і застосовувати з урахуванням новітніх досягнень науки і виробництва ефективні методи захисту рослин від шкідливих організмів з використанням інформації щодо фітосанітарного стану, прогнозів, екологічної ситуації і економічної доцільності, розробляти сезонні, короткострокові, довгострокові прогнози на підставі даних, особливостей біологічного розвитку, розмноження і поширення шкідливих організмів, обґрунтовувати та застосовувати фітосанітарні заходи захисту до рослинних ценозів

країни і навколишнього середовища загалом від занесення та поширення інвазійних карантинних шкідливих організмів, упроваджувати найбільш ефективні технології розведення корисних комах (бджіл, ентомофагів, акарофагів, антагоністів фітопатогенів) для використання їх у біологічному захисті посівів.

Література:

1. Деменко В. М., Власенко В. А., Осьмачко О. М. Екологія комах. Суми : СНАУ, 2018. 102 с.
2. Доля М. М., Поколій Й. Т., Мамчур Р. М. та ін. Фітосанітарний моніторинг. Київ : ННЦ ІАЕ, 2004. 294 с.
3. Кулешов А. В., Білик М. О. Фітосанітарний моніторинг і прогноз : навчальний посібник. Харків : Еспада, 2008. 512 с.
4. Гайченко В. А., Царик Й. В. Екологія тварин : навч. посіб. Херсон : Олді-Плюс, 2012. 232 с.

ВИКОРИСТАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ КАРТ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ПАМ'ЯТКОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН

Крилова А. М.

кандидат історичних наук,

доцент кафедри історії та археології

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

м. Запоріжжя, Україна

Останні десятиліття поширилося використання ГІС для викладання різного спектру географічних та біологічних дисциплін. На жаль, використання геоінформаційних карт для викладання історичних дисциплін має значно менші масштаби. ГІС використовуються у різноманітних наукових проектах, але без врахування навчальних моментів [1; 2; 9].

Міжнародний досвід використання ГІС в історії досить представницький, тому є необхідність його аналізу та використання в українських умовах [10–14].

Метою дослідження є аналіз можливостей використання геоінформаційних карт під час викладання дисциплін, пов'язаних із дослідженням та охороною історичних пам'яток.

Українські педагоги та методисти наголошують, що геопросторове мислення в сучасному світі є необхідною умовою для нормального функціонування суспільства і важливим елементом освітнього процесу. Міжпредметне завдання його розвитку очевидно. Навчання історії неможливе без поняття про історико-географічний простір. Локалізуючи історичні події, пов'язуючи їх із місцевістю, учні можуть зрозуміти зв'язок теперішнього із минулим, виявляти закономірності окремих явищ, модулювати можливі напрямки розвитку давніх народів. Це сприяє розвитку ключових компетенцій, як у середній так і вищій школі. Державний стандарт базової середньої освіти 2020 р. (ДСБСО) визначає розвиток в учнів геопросторового мислення як один з обов'язкових результатів навчання громадянської та історичної галузі.

Створення та аналіз геоінформаційних карт дають розуміння зв'язку природи та суспільства в часі та просторі [5].

Історики-методисти наголошують, що саме карта, а точніше, зоровий образ, який залишається у пам'яті у вигляді візуальної інформації, є тією основою, до якої додається інформація про подію, або історичну пам'ятку.

Локалізація історичних фактів реалізується в процесі типових пізнавальних завдань: показати на карті та словесно описати, узагальнення змісту карти, пояснення результатів подій, порівняння, з'ясування впливу географічних умов на пам'ятку, аналіз карти за додатковими джерелами [7].

Американські вчені пропонують три стратегії, які допоможуть студентам «грамотно» аналізувати інформацію карт. Перша стратегія – приклад правильної та неправильної карти. На прикладі неправильно складеної карти, студент повинен пояснити як саме карти можуть спотворювати інформацію. Друга стратегія – пояснити як проєкції впливають на інформацію, яку передають карти. Третя стратегія – поєднання розв'язування проблем із дослідженням, вимагає від студентів збирати інформацію про пам'ятки із місцевих, національних та міжнародних джерел, включаючи газети та журнали [4; 10].

Використання геоінформаційних карт в процесі викладання пам'яткознавства передбачає створення студентами карт розташування пам'яток на визначеній території та подальший аналіз цих карт. В нашому випадку прикладом є територія Запорізької області. Пам'ятки групуються згідно державного реєстру нерухомих пам'яток України [3]. Інформаційною основою є облікова картка та паспорт об'єкта культурної спадщини [6].

Література:

1. Боряк Г. В., Сосса Р. І. ГІС-Атлас Голодомору в Україні 1932–1933 рр. // Національне картографування: стан, проблеми та перспективи розвитку. Збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції “Національні атласи у формуванні глобального інформаційного простору” (м. Київ, 13–14 вересня 2012 р.). Вип. 5. К., 2012. С. 30–35.
2. Вовкодав С. М. Досвід використання географічних інформаційних систем в археологічних дослідженнях басейну р. Броварка на Переяславщині / С. М. Вовкодав // Археологія і давня історія України : зб. наук. пр. К. : ІА НАН України, 2018. Вип. 1 (26). С. 190–200.
3. Державний реєстр нерухомих пам'яток України. Режим доступу: <https://mcsc.gov.ua/kulturna-spadshchyna/derzhavnyu-reiestr-nerukhomyykh-pam-iatok-ukrainy/>
4. Крилова А. М. Історичні мапи в ГІС: науково-методичний аспект (мапи німецьких поселень Молочної як приклад / А.М. Крилова // Наукова колективна монографія Етносоціальні аспекти вивчення історії Південної України 18–20 ст.: відп. ред. Крилова А. М., Гудзь В. В. (редагування та передмова), Полякова Л. І., Пачев С. І., Ситник О. М., Шкода Н. А. Запоріжжя, 2024. С. 122–140.
5. Пометун О., Гупан Н. Питання розвитку геопросторового мислення учнів у навчанні історії в новій українській школі // О. Пометун, Н. Гупан. *Український Педагогічний журнал*, (2), 2024, 131–139. Режим доступу: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-2-131-139>
6. Про затвердження форм облікової картки та паспорта об'єкта культурної спадщини. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0693-04#Text>
7. Третякова О. В. Картографічні вміння як складник просторової компетентності / О. В. Третякова // Теорія та методика навчання суспільних дисциплін : науково-педагогічний журнал / Сумський державний педагогічний ун-т ім. А. С. Макаренка; редкол.: М. Б. Євтух, В. С. Бугрій, Г. Ю. Ніколаї та ін. [Суми] : СумДПУ [ім. А. С. Макаренка], 2018. № 1 (6). С. 3–5.
8. Шевчук Б., Нестерчук І. Аналіз можливостей інтерактивних карт, створених на базі ГІС, для потреб туризму в Україні / Б. Шевчук, І. Нестерчук // Таврійський науковий вісник. Серія : Економіка, (3), 2020, 147–154. Режим доступу: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.3.18>
9. Шипулін В. Д. Основи ГІС-аналізу: навч. посібник / В. Д. Шипулін ; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х. : ХНУМГ, 2014. 330 с.

10. Bednarz, S. W., Acheson, G., & Bednarz, R. S. (2006). Maps and map learning in social studies. *Social Education*, 70(7), 398–404.
11. Gregory, I.N. (2003). A Place in History, in: *A Guide to Using GIS in Historical Research*, URL: <http://hds.essex.ac.uk/g2gp/gis/index.asp>
12. Hammond, T. (2007). Transforming the history curriculum with geospatial tools. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 14(3), 266–287.
13. Lambrinos, N., Asiklari, F. (2014). The introduction of GIS and GPS through local history teaching in primary school, in: *European Journal of Geography*. Volume 5, Number 1:32–47. URL: https://www.researchgate.net/publication/261622478_The_introduction_of_GIS_and_GPS_through_local_history_teaching_in_primary_school
14. Richardson, D. (2020). *Teaching History with GIS*. URL: <https://www.esri.com/about/newsroom/arcnews/teaching-history-with-gis/>

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЕКСПЕРТА З ЯКОСТІ ОСВІТИ: ПОБУДОВА НА ЛІДЕРСЬКИХ ЗАСАДАХ

Кубик Л. Я.

*викладач циклової комісії «Комп'ютерних наук»
ВСП «Фаховий коледж інформаційних технологій
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

У сучасних умовах трансформації освітньої системи України особлива увага приділяється питанням забезпечення та підвищення якості освіти. У цьому контексті важливу роль відіграють експерти з якості освіти – фахівці, на яких покладено відповідальність за незалежну, об'єктивну та професійну оцінку освітніх процесів, програм, управлінських рішень і результатів діяльності закладів освіти. Їхня діяльність охоплює як методичний аналіз, так і міжособистісну взаємодію, публічну комунікацію та прийняття складних рішень у часто неоднозначних умовах.

Ефективна робота експерта з якості освіти неможлива без розвитку лідерських якостей. Саме лідерство дозволяє спеціалісту не лише виявляти та оцінювати проблеми, а й сприяти конструктивним змінам, будувати довіру серед освітньої спільноти, формувати культуру якості та відповідальності. Лідерські якості стають необхідними для збереження професійної незалежності, управління емоційними

навантаженнями та забезпечення ефективної комунікації з усіма учасниками освітнього процесу.

Професія експерта з якості освіти є однією з ключових у системі забезпечення якості вищої, загальної середньої, професійної та фахової передвищої освіти. Вона передбачає глибоке занурення в освітні процеси, оцінювання діяльності навчальних закладів, аналіз освітніх програм, методичних матеріалів, кадрового потенціалу та рівня досягнення результатів навчання. Основними функціями експерта з якості освіти є: проведення аудиту та моніторингу освітньої діяльності; участь в акредитаційних процедурах, перевітках дотримання стандартів освіти; аналіз документації (навчальні плани, програми, звіти, портфоліо викладачів тощо); проведення інтерв'ю, фокус-груп, опитувань з учасниками освітнього процесу; формулювання висновків та рекомендацій щодо вдосконалення освітньої діяльності; участь у розробці стандартів, індикаторів якості, методичних рекомендацій. Робота експерта з якості освіти передбачає різноманітні професійні ситуації, які часто є неоднозначними, динамічними та психологічно навантаженими. У таких обставинах саме лідерські якості допомагають фахівцю зберігати об'єктивність, витримку, ефективно взаємодіяти з колегами й учасниками освітнього процесу, а також сприяти конструктивним змінам.

Розглянемо десять основних лідерських якостей, що формують основу ефективної діяльності експерта з якості освіти. До них належать: вміння розрізняти головне і другорядне, фокусування, наполегливість, абстрактне мислення, синтез, креативність, стресостійкість, емоційний інтелект, навчання та саморефлексія. Зокрема, вміння розрізняти головне і другорядне дозволяє експерту швидко орієнтуватися в обсязі документації, нормативної бази та супровідної інформації, виділяти ключові критерії якості та не витрачати ресурси на несуттєві деталі. Фокусування є необхідним для підтримання зосередженості під час складних багатоетапних перевірок, коли легко відволіктись або втратити логіку аналізу, що сприяє чіткому формулюванню висновків та рішень. Наполегливість допомагає не здаватися при зустрічі з труднощами, такими як неповні або затримані документи, небажання закладу співпрацювати чи перевантаження обсягом матеріалів, що підтримує цілісність і завершеність експертної роботи. Абстрактне мислення є запорукою здатності мислити на концептуальному рівні, бачити ширші освітні контексти та оцінювати не лише формальні, а й змістовні аспекти програм, підходів до навчання та стратегій розвитку. Синтез як лідерська якість дозволяє об'єднувати розрізнені джерела інформації (документи, спостереження, інтерв'ю, звіти) в єдиний, логічно обґрунтований висновок, що відповідає

критеріям якості освіти. Креативність є важливою у ситуаціях, коли експерт зіштовхується з нестандартними або інноваційними формами організації навчання, що сприяє пошуку гнучких та ефективних рішень, адаптації інструментів оцінки до нових умов. Стресостійкість забезпечує збереження професійної рівноваги у напружених ситуаціях, зокрема, коли експерта намагаються психологічно вплинути або дискредитувати, що дозволяє приймати виважені та неупереджені рішення. Емоційний інтелект відіграє ключову роль у комунікації – допомагає налагодити ефективний контакт із представниками закладу, зрозуміти їхні емоційні стани, зберегти професійність у спілкуванні та уникнути конфліктів. Навчання, як постійна готовність до розвитку, є необхідною рисою експерта, який працює в динамічному нормативному полі, а безперервне самовдосконалення дозволяє йому залишатися фахівцем, який добре володіє актуальними стандартами та методиками. А, саморефлексія забезпечує здатність аналізувати власну діяльність, робити висновки на основі досвіду, усвідомлювати власні сильні сторони та зони розвитку, що сприяє зростанню професійної зрілості та відповідальності. В таблиці 1 представлено аналіз десяти лідерських якостей, які необхідні експерту в галузі освіти з обґрунтуванням їх ролі та практичним застосуванням у професійній діяльності.

Таблиця 1

Лідерські якості, необхідні експерту з якості освіти

№	Лідерська якість	Значення для професійної діяльності	Практичне застосування
1	2	3	4
1	Вміння розрізняти головне і другорядне	Дозволяє зосередитися на суттєвому, відокремлюючи ключові аспекти якості освіти від другорядної інформації.	– виділення головних критеріїв при оцінюванні програм; – складання коротких і змістовних висновків; – уникнення перевантаження деталями.
2	Фокусування	Забезпечує зосередженість на завданні, попри відволікаючі фактори.	– концентрація під час аналізу великої кількості документації; – чітке формулювання питань під час інтерв'ю; – дотримання логіки у фінальному висновку.

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
3	Наполегливість	Дозволяє досягати мети навіть при перепонах чи нестачі ресурсів.	– багаторазові запити для отримання документів; – робота в умовах опору з боку персоналу; – збереження темпу в умовах часових обмежень.
4	Абстрактне мислення	Сприяє глибшому розумінню концептуальних засад освітніх процесів.	– аналіз стратегій розвитку ЗВО або школи; – розгляд змісту навчальних програм з точки зору ідейної наповненості; – формування узагальнених висновків.
5	Синтез	Дас змогу об'єднувати розрізнені дані в єдину аналітичну модель.	– об'єднання результатів анкет, спостережень і звітів у єдиний висновок; – побудова аргументованого аналітичного огляду; – виведення загальних закономірностей.
6	Креативність	Дозволяє шукати інноваційні рішення в нестандартних умовах.	– підбір інструментів оцінювання для дистанційного навчання; – адаптація методики перевірки до нестандартної програми; – пропозиції нових форматів внутрішнього моніторингу.
7	Стресостійкість	Дас змогу діяти спокійно та об'єктивно у напружених ситуаціях.	– збереження врівноваженості при агресії з боку адміністрації; – прийняття рішень під тиском обставин; – уникнення емоційних реакцій у суперечках.
8	Емоційний інтелект	Дозволяє розуміти емоції інших і керувати своїми, формуючи продуктивну взаємодію.	– побудова партнерських відносин із колективом; – розпізнавання тривоги чи напруги серед співрозмовників; – уникнення конфліктів завдяки співпереживанню.

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
9	Навчання (готовність до розвитку)	Підтримує професійну актуальність та здатність до вдосконалення.	– участь у тренінгах НАЗЯВО; – ознайомлення з міжнародними стандартами якості; – постійне оновлення знань щодо інструментів оцінювання.
10	Саморефлексія	Дозволяє аналізувати власні дії та висновки для їх покращення.	– аналіз своєї експертної роботи після завершення процедури; – виявлення помилок у спілкуванні чи документації; – розробка плану професійного вдосконалення.

У результаті проведеного аналізу встановлено, що лідерські якості є невід’ємною складовою професійної компетентності експерта з якості освіти. Вони не лише сприяють об’єктивному оцінюванню освітніх процесів і програм, а й забезпечують ефективну комунікацію, етичність рішень, стресостійкість у складних ситуаціях та здатність адаптуватися до змін у сфері освіти. Дослідження обґрунтувало значення десяти ключових лідерських якостей (вміння розрізняти головне, фокусування, наполегливість, абстрактне мислення, синтез, креативність, стресостійкість, емоційний інтелект, навчання, саморефлексія) для успішного виконання експертом своїх обов’язків. Ці якості знаходять застосування на всіх етапах роботи: від опрацювання інформації та оцінювання матеріалів до участі в обговореннях та прийняття рішень, а також є визначальними для планування ефективної комунікації з колегами та іншими зацікавленими сторонами. Отже, розвинені лідерські якості є ключовим фактором професійної компетентності експерта з якості освіти, сприяючи об’єктивному оцінюванню та підвищенню якості освітньої галузі.

Література:

1. Сергеева Л. М., Кондратьєва В. П., Хромей М. Я. Лідерство : навч. посібн. / за наук. ред. Л. М. Сергеевої. Івано-Франківськ. «Лілея-НВ». 2015. 296 с.
2. Бурлака Т. Ю. Яким має бути освітній експерт: компетентності, етичні норми. *Школа управління*. 2020. Вересень № 1 (84). С. 62–74. URL: https://repository.moippo.mk.ua/upload/20-07-21_83427892.pdf

3. Наказ МОНУ «Про затвердження Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти» із змінами.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-19/ed20210706#Text>

ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ РАДИ ЕКСПЕРТІВ У НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Купрієнко Д. А.

*доктор військових наук, професор,
начальник відділу забезпечення якості освіти – головний науковий
співробітник
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
м. Хмельницький, Україна*

Створення ефективного освітньо-наукового середовища закладу вищої освіти (ЗВО) та його розвиток – це багатоаспектний безперервний процес.

Його багатоаспектність зумовлено семантичними, юридичними, організаційними і технологічними особливостями провадження освітньої діяльності в контексті виконання вимог законодавства у сферах освіти, науки, інновацій та кваліфікацій, стандартів вищої освіти і професійних стандартів (кваліфікаційних характеристик професій), а також врахування тенденцій розвитку галузей і спеціальностей, потреб роботодавців (державних замовників щодо підготовки фахівців), здобувачів освіти та академічної спільноти, специфіки забезпечення інтернаціоналізації, цифровізації тощо.

Необхідність безперервного розвитку освітньо-наукового середовища зумовлено високою мінливістю вище зазначеного широкого спектру вимог та умов.

Різні вітчизняні, закордонні та міжнародні органи й організації у сферах освіти, науки, інновацій та кваліфікацій (зокрема, Міністерство освіти і науки України, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, Державна служба забезпечення якості освіти України, Національний фонд досліджень України, Національне агентство кваліфікацій, Національний Еразмус+ офіс в Україні) здійснюють конкурсний відбір, навчання і залучення до своєї діяльності експертів – висококваліфікованих фахівців з числа науково-педагогічних та

наукових працівників, професіоналів-практиків, а в окремих випадках – і здобувачів вищої освіти.

Становлення експерта – це складний процес формування найвищих професійних компетентностей у певній галузі, що потребує поєднання глибоких знань, багаторічного практичного досвіду та постійного вузькоспеціалізованого навчання в умовах мінливого середовища.

Зважаючи на це, конструктивна експертна діяльність набуває особливого значення та практичної необхідності, а синергія професіоналізму експертів у сферах освіти, науки, інновацій та кваліфікацій створює унікальні умови для реалізації їх інтегрованого потенціалу в інтересах ЗВО, наукових установ і суспільства загалом.

З метою врегулювання порядку інтеграції професійного потенціалу експертів у сферах освіти, науки, інновацій та кваліфікацій з системою внутрішнього забезпечення якості освіти Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (НАДПСУ) та його використання в її освітній, науковій, науково-технічній та інноваційній діяльності, вперше розроблено проєкт Положення про Раду експертів.

Ключовою категорією вказаного Положення є експерт, тобто висококваліфікований фахівець НАДПСУ, офіційно визнаний експертом вітчизняним, закордонним або міжнародним органом (організацією) у сфері освіти, науки, інновацій або кваліфікацій, чи призначений членом його колегіальних, робочих чи дорадчих органів (комісій, рад тощо).

Виконання експертних завдань у НАДПСУ підлягає обліку та врахуванню під час щорічного рейтингового оцінювання (для науково-педагогічних і наукових працівників – за нормами для участі у роботі Науково-методичної ради НАДПСУ; для здобувачів вищої освіти – за нормами участі у роботі Ради молодих вчених НАДПСУ).

Вбачається, що Рада експертів функціонуватиме як консультативно-дорадчий орган НАДПСУ з питань підвищення ефективності системи внутрішнього забезпечення якості освіти.

З цією метою на Раду експертів покладено такі функції:

- участь у моніторингу стану провадження освітньої діяльності за освітніми програмами НАДПСУ та їх періодичному перегляді, надання експертної допомоги гарантам освітніх програм;

- експертний супровід підготовки до ліцензування провадження освітньої діяльності, акредитації освітніх програм, державних атестацій;

- консультативно-методичний супровід підготовки та реалізації планів усунення недоліків, врахування зауважень, рекомендацій та

пропозицій, наданих за підсумками ліцензувань, акредитацій, інспекцій та інших перевірок;

- поширення в НАДПСУ позитивних (зразкових, інноваційних) практик інших вітчизняних та закордонних ЗВО, наукових установ та організацій за результатами зовнішньої експертної та аналітичної діяльності.

Під час реалізації покладених функцій Рада має такі права:

- здійснювати ознайомлення з внутрішньою документацією НАДПСУ (її структурних підрозділів, колегіальних та робочих органів);

- отримувати від керівників структурних підрозділів, гарантів освітніх програм та інших посадових осіб НАДПСУ необхідну для діяльності Ради інформацію;

- проводити опитування (анкетування, інтерв'ювання, фокус-групи тощо) учасників освітнього процесу, отримувати від них необхідну інформацію;

- формувати обґрунтовані висновки щодо стану системи внутрішнього забезпечення якості освіти НАДПСУ та пропозиції щодо підвищення її ефективності;

- запрошувати представників від різних категорій стейкхолдерів на засідання Ради для розгляду окремих питань.

Врегулювання порядку інтеграції професійного потенціалу експертів у сферах освіти, науки, інновацій та кваліфікацій до системи внутрішнього забезпечення якості освіти, його використання в освітній, науковій, науково-технічній та інноваційній діяльності є позитивною практикою синергії професіоналізму експертів, яка створює унікальні умови в інтересах закладів вищої освіти, наукових установ і суспільства загалом.

СТРАТЕГІЯ ПОДОЛАННЯ РИЗИКІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИКОРИСТАННЯМ ШІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ: ДОСВІД АВСТРАЛІЇ

Лемешко О. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
заступник начальника кафедри іноземних мов
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
м. Хмельницький, України*

Лемешко В. В.

*кандидат військових наук, доцент,
провідний науковий співробітник науково-дослідного відділу
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
м. Хмельницький, України*

Швидке вдосконалення інструментів генеративного штучного інтелекту за останні роки принесло можливості і ризики для сектора вищої освіти. Незважаючи на те, що ці інструменти можуть покращити викладання та навчання, вони також ставлять під сумнів обґрунтованість традиційних підходів до оцінювання. Через здатність штучного інтелекту створювати письмові роботи, відео, інтерв'ю виникає необхідність трансформації підходів до викладання, навчання та оцінювання.

У червні 2024 року Австралійське незалежне національне агентство із забезпечення якості та регулювання вищої освіти (TEQSA) звернулося до всіх закладів вищої освіти Австралії з проханням розробити інституційний план дій, спрямований на подолання ризиків, пов'язаних з використанням ШІ в освітньому процесі. Таким чином було розроблено інструментарій «Стратегія використання штучного інтелекту для австралійської вищої освіти». Як регулятор вищої освіти Австралії, TEQSA відповідає за підтримку якості та репутації австралійської вищої освіти та захист інтересів студентів. Цей інструментарій структурований за трьома ключовими аспектами: процес, люди та практика.

Аспект процес охоплює наступні заходи самозабезпечення: інституційне стратегічне планування, управління ризиками, заходи нагляду та звітності, а також оцінювання і моніторинг. Завдяки постійному моніторингу та аналізу пропозицій курсів, оцінювання,

підходів до викладання та навчання, навчальний заклад зможе виявляти ризики і діяти на випередження. Цей розділ поділено на 3 частини: інституційна стратегія та план дій щодо генерування штучного інтелекту, оцінка ризиків, робочі групи.

Аспект люди охоплює академічний, адміністративний та допоміжний персонал, студентів, а також зовнішніх партнерів (органи професійної акредитації, роботодавці та треті сторони залучені до присудження ступенів вищої освіти). Люди мають вирішальне значення для загального функціонування закладу вищої освіти, вони працюють разом, щоб сприяти створенню сприятливого та ефективного навчального середовища. Однак брак інформації або нерозуміння наслідків може призвести до того, що люди ігноруватимуть ризики та можливості, пов'язані з ШІ. Інформування про використання ШІ етично та відповідально допоможе забезпечити досягнення студентами результатів навчання. Цей розділ поділено на такі частини: підтримка та залучення студентів, підтримка та залучення персоналу, органи професійної акредитації. Практика охоплює низку видів діяльності: розроблення і перегляд результатів навчання, документування змін, пов'язаних з ШІ. Практика також передбачає створення комунікаційної стратегії, яка інформує, навчає і нагадує людям у всіх групах зацікавлених сторін про інституційні зміни та інноваційні процеси, які захищають доброчесність. Цей розділ поділено на 3 частини: безпека та трансформація оцінювання, системні зміни, комунікаційна стратегія.

Для кожного виміру інструментарій містить огляд, ключові ризики та виклики, а також роздуми щодо того, як дії в цій сфері можуть підвищити інституційну зрілість в адаптації до генного ШІ.

УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Малій О. Г.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Державний біотехнологічний університет
м. Харків, Україна*

Війна посилила й розширила виклики, що вже стояли останнім часом перед системою вищої освіти, стрімко прискорила перебіг звичайних тенденцій її розвитку, і в першу чергу її змісту.

Викликами для сфери освіти стали: загроза життю учасників освітнього процесу та вимушене їх переміщення в межах України та за кордон, руйнування освітньої інфраструктури, посилення проблеми забезпечення доступу до освіти, втрата управлінського освітнього контролю на територіях, що потрапили під окупацію, зменшення бюджетного фінансування на освіту.

Війна може призвести до збільшення «освітньої міграції», скорочення іноземних студентів, зменшення державного фінансування, зниження попиту на вітчизняну університетську освіту, що негативно відіб'ється на стані вищої освіти в країні в довгостроковій перспективі.

Пріоритетними завданнями, серед інших з відновлення та розвитку освіти України є модернізація мережі закладів вищої освіти (ЗВО) з метою підвищення якості надання освітніх послуг [3].

Так, останнім часом, ще впродовж довоєнних років, урядом було здійснено заходи в напрямі збільшення фінансування досліджень у закладах вищої освіти за пріоритетними напрямками науки і техніки, підтримки наукових проєктів молодих вчених, підтримки науково-технічних розробок.

Також, впродовж останніх років зроблено певні кроки в напрямі оптимізації мережі ЗВО шляхом скорочення їхньої кількості. Так, станом на початок 2019/2020 навчального року в країні нараховувалося 619 закладів вищої освіти; на початок 2020/2021 – 515. [2]. На початок 2022- 2023 р. в Україні їх кількість скоротилась до 332 ЗВО, серед них 191 (57,5 %) державних (підпорядкованих МОН – 133, МОЗ – 17, Міністерству культури та інформації України – 13, МВС – 9, Міністерству оборони України – 7, решті міністерств і державних служб – 12); 25 (7,5 %) комунальних та 116 (35 %) приватних ЗВО [1; 4]. Відповідно скоротилась і кількість здобувачів. Загальна

чисельність здобувачів вищої освіти у 2023 р. становила 1 113 тис. осіб, зокрема у ЗВО, підпорядкованих МОН, 869,4 тис. осіб [4].

У червні 2022 р. Європейською Радою було прийнято рішення про надання нашій країні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі. У висновку Європейської Комісії вказано, що Україна має добре розвинену систему освіти та непогані результати з якості освіти, згідно з дослідженнями PISA-2018. Також відмічено істотний обсяг фінансування, яке виділяється для освітнього сектору (5,7 % ВВП у 2021 р.) і значну частку охоплення українців вищою освітою [4].

В умовах війни, фінансова підтримка від Єврокомісії відіграє важливу роль у підтримці української науки. Так, у 2023 році 11 закладів вищої освіти України розпочали реалізацію 13 дослідницьких і освітніх ініціатив у межах конкурсних програм Європейського Союзу. Загальний обсяг фінансування цих проєктів сягнув 3,28 млн євро, що відображає зростання інтеграції української академічної спільноти в європейський дослідницький простір. Паралельно 23 вітчизняні організації продовжують виконувати зобов'язання у рамках програми «Горизонт 2020», беручи участь у 27 міжнародних проєктах із загальним бюджетом 4,9 млн євро [4].

Водночас, наразі частина вітчизняної євроінтеграційної політики полягає у тому, щоб інституційно розвести сфери вищої освіти і фахової освіти [3]. Вважається, що потрібно віддати пріоритет фаховій освіті, адже саме цей сектор буде ключовим для відбудови України після перемоги.

Однак, як зазначає в своєму інтерв'ю Михайло Вінницький, проблема надмірної кількості університетів пов'язана ще й з великою кількістю охочих здобувати вищу освіту [3].

Так, відповідно світовим рейтингам, людський капітал і дослідження, креативність, навички, освітні та технологічні результати, можливості приваблювання талантів є найбільш сильними конкурентними перевагами України. Чи варто скорочувати вищу освіту, попри те, що на неї є попит українців?

З огляду на потреби військового та післявоєнного розвитку освіти та науки в Україні, на наш погляд, актуальним в першу чергу є інноваційне їх оновлення. На часі апробація та широке впровадження сучасних методів навчання, використання передових технологій, розробки електронних систем управління навчальним процесом та покращення цифрових інструментів оцінювання навчальних досягнень. Розвиток цифрових компетенцій, оволодіння цифровими технологіями, що відкриває нові перспективи для навчання протягом усього життя та сприяє особистісно орієнтованій освіті.

Ринок праці все більше потребує вищого рівня кваліфікації та трансверсальних (наскрізних) компетентностей, що є комплексом надпрофесійних навичок. Так, у доповіді світового економічного форуму The Future of Jobs Report 2018 визначено низку найпотрібніших компетенцій сьогодення. З-поміж них – аналітичне мислення та інновативність; творчий підхід, оригінальність та ініціативність; критичне мислення; навички системного аналізу тощо [6].

Вектором розвитку вітчизняної вищої освіти має бути забезпечення якісної вищої освіти, активізація мобільності студентів та конкурентоспроможність випускників на ринку праці. В умовах дефіциту бюджету, доцільно наявні ресурси і науковий потенціал зосередити на підтримці досліджень, які є основою розвитку, вдосконалювати систему взаємодії науки, освіти та виробництва; забезпечувати диверсифіковане державне фінансування здобуття освіти, у т.ч. через систему грантів, які розподіляються за здібностями. Вдосконалювати підходи до управління, модернізації методів викладання та навчання в університетах відповідно до європейських стандартів. Створювати дієвий механізм підтримки молодих учених та вдосконалювати інфраструктуру фінансування.

Література:

1. Державна служба статистики України. Веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Малій О. Г. Якість університетської освіти під впливом викликів: проблеми та перспективи розвитку. *Акредитація освітніх програм економічного блоку в умовах війни* : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації з економічних наук, 18 липня – 28 серпня 2022 р. Львів – Торунь : Ліга-Прес, 2022. С. 18–22. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-259-6-4>.
3. Михайло Винницький: «Україна – це країна можливостей, але плата за них – ризики». URL: <https://theukrainians.org/mykhailo-vynnytskyi-mon/>
4. Освіта і наука України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник. Міністерство освіти і науки України. Інститут освітньої аналітики. Київ, 2023. 64 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf>
5. Якість вищої освіти: теорія і практика: навчально-методичний посібник / за наук. ред. А. Василюк, М. Дей; кол. авторів: А. Василюк, М. Дей, В. Базелюк (та ін.] ; НАПН України, Університет

менеджменту освіти. Київ ; Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. 176 с.

6. The Future of Jobs Report 2018. URL: <https://cutt.ly/PJaFo48>

ЛІНГВОКОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Мамчиш О. Б.

*кандидатка педагогічних наук,
докторка філософії в галузі педагогіки, доцентка,
доцентка кафедри мов і методики їх викладання
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна*

У контексті інтеграції України до світового освітнього простору процес відродження національної освіти потребує нових підходів до вивчення дисциплін гуманітарного циклу у вищій педагогічній школі.

Демократизація та гуманізація сучасної освіти вимагає ретельної розробки та впровадження нестандартних форм і методів лінгвістичної роботи, які сприятимуть формуванню високопрофесійних фахівців.

Однією з найважливіших умов оволодіння мовою є якість підготовки майбутніх педагогів до практичної діяльності.

Неможливо уявити особистість сучасного вчителя, професіограма якого формується під впливом багатьох факторів, без відповідного рівня компетентності, зокрема, й лінгвістичної.

Педагог є перш за все специфічною мовною особистістю, отже від рівня якості її підготовки залежить рівень здатності формувати і оцінювати якісний потенціал тих, хто навчається.

Відповідно до ОПП якості вищої освіти ОКХ майбутнього фахівця, критеріями формування компетентності є: теоретичні знання, практичні вміння (гностичні, проектувальні, конструктивні, організаторські, комунікативні) та навички використання одержаних знань і вмінь як складників культури мовної особистості педагога.

Концептуальною ідеєю вважаємо положення про те, що формування якісного рівня компетентності особистості педагога є соціальною вимогою, заснованою на психолого-педагогічній теорії та практиці, спрямовано на реалізацію міжособистісних відносин у професійній діяльності і створення педагогічних умов для найбільш якісної підготовки фахівців.

Надзвичайно актуальним для вдосконалення лінгвопідготовки майбутнього фахівця є:

- 1) упровадження інноваційного особистісно-діяльнісного інтегративного підходу до вивчення мови, що сприяє підвищенню рівня знань;
- 2) перевага таких методів індивідуально орієнтованого навчання мови, які стимулюють розвиток розумової та розмірковувальної діяльності;
- 3) постійна планомірна робота над підвищенням мовної та мовленнєвої культури.

Основна мета вивчення мови – комунікативність, абсолютно вільне послуговування нею в усіх сферах життя, особливо – професійній педагогічній діяльності. Саме комунікативний метод орієнтує на збудження потреби у нових словах і нових знаннях, отже, – активізує пізнавальну діяльність, сприяє пошуку незвичайних форм її розвитку.

Дидактичною метою нашого дослідження є поглиблення знань, подальший розвиток граматичного мислення, підвищення рівня лінгвістичної компетентності.

Основними завданнями нашого дослідження є розробка та випробування індивідуально орієнтованої моделі вивчення важливих проблемних питань сучасної мови, що сприяє створенню принципово нової раціональної інтегративної системи вдосконалення теоретичних знань, практичних умінь і навичок, що є основною умовою підвищення рівня мовної та мовленнєвої культури фахівців.

Методологічною основою дослідження є теорія наукового пізнання лінгвістичних законів; положення про специфіку формування педагогічної мовної особистості; особистісно-діяльнісний підхід у сучасній лінгвопедагогіці; індивідуалізація процесу навчання і виховання; сучасні досягнення інноваційного підходу до змісту форм і методів мовної роботи; урахування принципу наступності в умовах наскрізної освіти; міжпредметна координація (лінгвістика, література, філософія, педагогіка, психологія); результат аналізу сучасних науково-методичних досліджень знаних вітчизняних і зарубіжних лінгводидактів про закономірності розвитку мови та мовлення.

Теоретичною основою дослідження є теоретико-методичні аспекти сучасної філософії освіти; психологічна теорія зв'язку мови та мислення, мови та пізнання, мови та мовлення; наукові праці з проблем лінгвостилістики, лінгводидактики, з проблем підвищення рівня лінгвокомпетентності педагога як специфічної мовної особистості.

Таким чином, нами розроблено і впроваджено до навчального процесу підготовки фахівців освітнього рівня магістр інтегративної системи індивідуально орієнтованих методик вивчення, аналізу і закріплення текстового матеріалу з актуальних питань сучасної

української мови, що має сприяти підвищенню мовної та мовленнєвої культури магістрантів. Така педагогічна технологія є інструментом ґрунтового розвитку творчих здібностей студентів, сприяє формуванню тривірневої організації навчально-пізнавальної діяльності: перший рівень – структурне-системне угруповання навчального матеріалу; другий – самостійна аналітична робота зі складовими частинами за спеціальною методичною технологією; третій – створення структурної моделі знань.

Дослідження ґрунтується на основних положеннях Конституції України, Законів України «Про мови», «Про освіту», «Про вищу освіту», Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), Державному стандарті початкової загальної освіти.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту» (Поточна редакція від 05.03.2025, підстава – 4080-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 02.04.2025).

2. Закон України «Про освіту» (Поточна редакція від 27.03.2025, підстава – 4246-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 02.04.2025).

3. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (Поточна редакція – від 15.11.2024, підстава – 4017-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 02.04.2025).

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Остапенко О. П.

*кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри теплоенергетики*

*Вінницький національний технічний університет
м. Вінниця, Україна*

Система управління якістю вищої освіти в Україні є комплексом механізмів, процедур та інституцій, спрямованих на забезпечення та підвищення якості освітніх послуг.

У відповідності із Законом України "Про вищу освіту" (стаття 16) [1], "Система забезпечення якості вищої освіти в Україні складається із:

1) системи забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);

2) системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти;

3) системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти" [1].

Основними елементами системи управління якістю вищої освіти в Україні є:

- Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) [2], що здійснює зовнішнє оцінювання якості вищої освіти, акредитацію освітніх програм та інституційну акредитацію закладів вищої освіти;

- Внутрішні системи забезпечення якості освіти. Відповідно, кожен заклад вищої освіти (ЗВО) створює власну систему забезпечення якості відповідно до стандартів ESG (European Standards and Guidelines) [3];

- Стандарти вищої освіти. В них визначені вимоги до освітніх програм для кожної спеціальності та освітнього рівня;

- Ліцензування та акредитація – що є механізмами державного контролю якості освіти.

У принципах функціонування системи управління якістю вищої освіти в Україні закладені наступні підходи: автономія закладів вищої освіти, прозорість та відкритість процедур, академічна доброчесність, студентоцентрикований підхід та інтеграція до Європейського простору вищої освіти.

Проблемами та викликами, з якими стикається система управління якістю вищої освіти в Україні, є недостатнє фінансування системи вищої освіти, бюрократизація процесів забезпечення якості, формальний підхід до впровадження внутрішніх систем забезпечення якості, недостатній зв'язок освіти з ринком праці та роботодавцями; а також виклики, пов'язані з воєнним станом та дистанційним навчанням.

Реформування системи управління якістю вищої освіти в Україні триває, і попри значні досягнення, ще залишається чимало аспектів, які потребують удосконалення для забезпечення конкурентоспроможності української вищої освіти на міжнародному рівні.

Окрему увагу слід зосередити на внутрішніх системах забезпечення якості освіти в Україні. Внутрішні системи забезпечення якості (ВСЗЯ) є одним із ключових елементів сучасної системи управління якістю вищої освіти в Україні, що функціонують на рівні закладів вищої

освіти. Впровадження ВСЗЯ регламентується: Законом України "Про вищу освіту" (стаття 16) [1]; стандартами і рекомендаціями щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) [3]; положеннями про внутрішнє забезпечення якості, які розробляються безпосередньо закладами вищої освіти.

Основними складовими внутрішньої системи забезпечення якості освіти в Україні є:

- формування політики та процедур забезпечення якості, що полягає у розробці стратегії та політики ЗВО щодо якості, створенні і регулярному перегляді нормативних документів;
- механізми розробки та затвердження освітніх програм (забезпечуються процедури розробки програм з урахуванням стандартів вищої освіти; відбувається залучення стейкхолдерів (роботодавців, студентів, випускників) до формування програм; проводиться регулярний перегляд та оновлення освітніх програм);
- студентоцентроване навчання та оцінювання (що передбачає впровадження різноманітних форм навчання; прозорі критерії оцінювання; механізми апеляції результатів оцінювання);
- забезпечення якості викладацького складу (що здійснюється через дотримання процедури конкурсного добору викладачів; забезпечення системи підвищення кваліфікації; оцінювання ефективності роботи викладачів, у тому числі студентським опитуванням);
- навчальні ресурси та підтримка студентів (здійснюється забезпечення необхідними матеріальними ресурсами; інформаційна та консультативна підтримка);
- інформаційний менеджмент (збір, аналіз та використання інформації для управління освітніми програмами; створення інформаційних систем для моніторингу якості);
- публічна інформація (прозорість та доступність інформації про освітні програми, критерії оцінювання, освітні можливості);
- циклічне зовнішнє забезпечення якості (підготовка до процедур зовнішнього оцінювання якості; імплементація рекомендацій за результатами зовнішнього оцінювання).

Реальний стан впровадження ВСЗЯ в українських ЗВО досить різноманітний. Провідні університети мають розвинені системи із залученням різних структурних підрозділів (відділів якості, моніторингових центрів, аналітичних служб). Проте, частина ЗВО ще перебувають на етапі формування комплексних систем, часто обмежуючись окремими елементами (студентські опитування, оцінка роботи викладачів). Поширеною проблемою залишається формальний підхід до впровадження ВСЗЯ, коли процедури не працюють ефективно у реальності.

Військова агресія Росії створила додаткові виклики для функціонування ВСЗЯ: необхідність забезпечення якості в умовах дистанційного навчання; адаптацію процедур до умов переміщення студентів та викладачів; гнучкість в організації освітнього процесу; забезпечення психологічної підтримки учасників освітнього процесу. Впровадження дієвих внутрішніх систем забезпечення якості вищої освіти залишається одним із ключових факторів підвищення конкурентоспроможності українських ЗВО та інтеграції до європейського освітнього простору.

Управління якістю у закладі вищої освіти є комплексною системою, що охоплює всі аспекти освітньої діяльності та спрямована на забезпечення високого рівня підготовки здобувачів освіти. Ефективна система управління якістю є основою конкурентоспроможності закладу та довіри до нього з боку стейкхолдерів. Викликами, з якими стикаються в управлінні якістю у ЗВО, є: формалізм у підході до забезпечення якості, недостатнє залучення стейкхолдерів, обмеженість ресурсів для впровадження інновацій, опір змінам серед персоналу та труднощі об'єктивного вимірювання якості освіти.

Для покращення ефективності управління якістю закладам вищої освіти слід залучати інноваційні підходи до управління якістю, це, зокрема: цифровізація процесів забезпечення якості; аналітика даних (data analytics) для прийняття рішень, інтеграція освіти з науковими дослідженнями та інноваціями, персоналізоване навчання, гнучкі освітні траєкторії та інтеграція з міжнародними системами забезпечення якості.

Проте, при впровадженні інновацій, в управлінні якістю освіти ЗВО стикаються з певними викликами. Це необхідність значних інвестицій у цифрову інфраструктуру, потреба у розвитку цифрових компетентностей викладачів та адміністраторів, забезпечення балансу між інноваціями та збереженням академічних традицій, адаптація регуляторної бази для підтримки інноваційних підходів; захист даних та кібербезпека в інтегрованих системах управління якістю.

Впровадження інноваційних підходів до управління якістю вищої освіти дозволить закладам адаптуватись до викликів сучасності, підвищити релевантність освіти та забезпечити конкурентоспроможність випускників на глобальному ринку праці.

Ефективна система управління якістю у ЗВО має бути органічно інтегрована в усі процеси закладу, залучати всіх учасників освітнього процесу та бути спрямованою на постійне вдосконалення діяльності закладу для задоволення потреб стейкхолдерів та суспільства в цілому.

Література:

1. Закон України "Про вищу освіту" (стаття 16). URL: https://kodeksy.com.ua/pro_viwu_osvitu/statja-16.htm (дата звернення: 13.04.2025).
2. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО). URL: <https://naqa.gov.ua/> (дата звернення: 13.04.2025).
3. The European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA). ESG standards and guidelines for quality assurance in the European higher education area. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/> (дата звернення: 13.04.2025).

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ У ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ШЛЯХОМ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТА ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ (НА ПРИКЛАДІ ВИКЛАДАННЯ ЗАГАЛЬНОГО КУРСУ ОРГАНІЧНОЇ ХІМІЇ)

Посохов Є. О.

*доктор хімічних наук,
старший викладач кафедри органічної хімії, біохімії,
лакофарбових матеріалів та покриттів
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, Україна*

Навчання студентів органічної хімії є важливим етапом у підготовці майбутнього інженера-технолога [1, с. 179]. Зокрема, знання з цієї дисципліни дають змогу проводити оцінку можливостей розвитку виробництва, наприклад, за рахунок впровадження нових технологій. У виробничій діяльності технологу доводиться не лише контролювати хімічний процес згідно з регламентом, але й іноді досить швидко приймати рішення щодо корекції того чи іншого фактора, що часом виходить за рамки існуючої документації. Таке швидке рішення, яке доводиться приймати технологу, залежить не тільки від його загального обсягу знань, а й від уміння застосувати їх для пошуку нового оптимального рішення під час можливої нетипової ситуації. Таким чином, одним з шляхів якісної підготовки майбутнього інженера-технолога є розвиток творчого мислення під час навчання органічної хімії.

Однак, така підготовка, яка ґрунтується на розвитку творчих здібностей нашо́вхується на суттєву перепону – інколи на старті учбового процесу маємо досить аморфні знання минулого учня (а тепер вже студента) та відсутність у нього навичок роботи з інформацією, що значно ускладнює його адаптацію до навчального процесу у вищій школі.

Розглянемо, як можна подолати ці труднощі на початковому етапі навчання дисципліни «органічна хімія». Ця наука ілюструє ступінчастість пізнання: пропустивши навіть одну сходинку у процесі навчання, на інші забратися вже неможливо. Наприклад, без знання принципу генетичного зв'язку класів сполук, який вивчається на першій ступені, не можна зрозуміти такий важливий розділ органічної хімії, як «хімія гетероциклічних сполук».

Тобто, нам треба показувати шлях від початкових знань до вершини піраміди знань з органічної хімії. Щоб цього досягнути можна вказати деякі «підходи» під час процесу навчання:

1. Під час викладу матеріалу слід дозувати потік інформації, що надається, щоб аудиторія встигала стежити за логікою викладу.

2. Слід наводити реальні приклади, щоб продемонструвати до чого може призвести відсутність тих чи інших фундаментальних знань у практичній діяльності.

3. У випадку, якщо наводяться реальні факти, то намагайтеся одразу не підказувати рішення. Треба дати змогу студенту знайти його самостійно – це розвиває здатність студента до творчості.

4. Слід підказувати можливі підходи та можливі алгоритми вирішення проблеми, допомогти студенту скласти логічний ланцюжок, який він має ланка за ланкою зібрати сам. Тобто, допомогти студенту розвинути свій творчий потенціал, а не вирішувати за нього, зводячи навчання до зазубрювання вже готових рішень.

5. Не буде зайвим показувати, що навіть в академічній науці поки не все відомо і що у знаннях щодо начебто добре відомих процесів та речовин є так звані «білі плями». Таким чином можна зацікавити студента предметом.

Запропонований спосіб викладення матеріалу може допомогти студенту швидше адаптуватися до особливостей навчального процесу у вищій школі, та загалом – до вирішення практичних завдань у майбутній виробничій діяльності.

Література:

1. Воскобойнік О. Ю., Антипенко Л. М., Білий А. К., Коваленко С. І. Особливості викладання органічної хімії студентам, які навчаються за спеціальністю «Технологія парфумерно-косметичних засобів».

Досягнення і перспективи впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України : матеріали всеукраїнської навч.-наук. конф., присвяч. 160-річчю з дня народж. І. Я. Горбачевського. (Тернопіль, 15–16 травня 2014 р.). Тернопіль, 2014. С. 179.

РОЛЬ РОБОТОДАВЦІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИХ ПРОГРАМ

Ревунець А. С.

*кандидат ветеринарних наук, професор,
декан факультету ветеринарної медицини та тваринництва
Поліський національний університет
м. Житомир, Україна*

Тісна співпраця роботодавців із закладами вищої освіти є запорукою модернізації освітнього процесу, якісної підготовки кваліфікованих кадрів відповідно до вимог інноваційних технологій виробництва. Система вищої освіти повинна враховувати потреби ринку праці, а роботодавці зі свого боку брати участь у розробці та забезпеченні освітньо-професійних програм.

Роботодавці, які виступають зовнішніми стейкхолдерами освітніх програм та безпосередніми споживачами результатів освітньої діяльності, зацікавлені в якісній практичній підготовці випускників, водночас вони не мають безпосереднього впливу на освітній процес та часто залишаються осторонь.

Серед проблем, визначених Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 рр. є «невідповідність між системою вищої освіти та ринком праці, відсутність балансу між попитом і пропозиціями, нестача механізмів забезпечення зворотного зв'язку між роботодавцями і вищими навчальними закладами. Саме тому перед закладами вищої освіти постає завдання створення дієвого механізму співпраці, що передбачає залучення роботодавців до розроблення й оцінювання освітніх програм, посилення їх співпраці із закладами вищої освіти у галузі практичної підготовки кваліфікованих кадрів, виконанні спільних науково-дослідних проєктів, врахування інтересів роботодавців у змістовному забезпеченні освітніх програм, вивчення потреб регіональних ринків праці при підготовці спеціалістів» [2].

Результати опитувань серед зовнішніх стейкхолдерів освітньо-професійної програми «Ветеринарна медицина» свідчать про наступне:

- 55% респондентів вважають, що потрібно залучати роботодавців до розроблення та вдосконалення освітніх програм;

- найбільш важливими компетентностями випускника для роботи за фахом є здатність до аналізу і синтезу (31,57%) та здатність застосовувати теоретичні знання на практиці (15,78%);

- найбільший вплив на ефективність професійної діяльності фахівця та його кар'єрне зростання мають дослідницькі навички і уміння (63,15%), здатність до навчання (21,5%), натомість здатність пристосовуватись до нових ситуацій серед опитаних респондентів склала лише 5,26%;

- роботодавці найвище оцінили за 5-ти бальною шкалою здатність випускників працювати в колективі, команді (53%), націленість на професійний розвиток і кар'єрне зростання та володіння інформаційними й комунікаційними технологіями оцінили 42% респондентів;

- 90% респондентів на питання «Наскільки знання випускника освітньої програми відповідають сучасним тенденціям розвитку виробництва і бізнесу?» відповіли «повністю відповідають» (25%) та «швидше відповідають» (65%).

Вищезазначені результати анкетування, проведеного на базі Поліського національного університету, перегукуються з результатами опитувань на базі інших закладів вищої освіти [3, с. 78–79].

Кравченко О. та Карпич І. основними напрямками співпраці закладів освіти та роботодавців вважають:

- здійснення практичної підготовки здобувачів вищої освіти (надання баз для проходження практики, супровід під час практичної підготовки);

- проведення спільних науково-практичних конференцій, круглих столів, симпозіумів, проведення експериментальних досліджень у межах випускних кваліфікаційних робіт відбувається на базі організацій, установ за участі роботодавців, екскурсії на виробництво;

- читання гостьових лекцій професіоналами-практиками, участь роботодавців у роботі екзаменаційних комісій, керівництво науково-дослідними роботами;

- залучення до проведення опитувань, анкетувань, експертних оцінювань з питань забезпечення якості вищої освіти [1, с. 40].

Серед інших напрямків співпраці можна виокремити:

- фахові засідання з обговорення змісту освітніх програм, де роботодавці мають змогу вносити пропозиції до змісту навчальних планів та освітніх програм;

- ресурсна підтримка реалізації освітніх програм (створення на базі зовнішніх стейкхолдерів філій кафедр, лабораторій тощо, можливість використання студентами обладнання роботодавців для проведення експериментальних досліджень);
- працевлаштування випускників (проведення ярмарок вакансій з метою забезпечення випускників закладів вищої освіти робочим місцем з можливістю реалізації набутих знань і адаптації їх до практичної діяльності);
- організація підвищення кваліфікації (стажування) науково-педагогічних працівників.

Розвиток дуальної освіти – найбільш ефективний та дієвий напрям співпраці, що зазнав впливу численних стримуючих факторів внаслідок карантинних обмежень, запроваджених через пандемію COVID-2019, безпекових ризиків, зумовлених воєнними діями, посилення міграційних потоків, закриття, знищення та релокації багатьох підприємств, зменшення контингенту студентів та скорочення науково-педагогічних кадрів внаслідок мобілізаційних процесів. Водночас цей напрям є найбільш перспективним у післявоєнній відбудові України за рахунок зменшення дефіциту кадрів на ринку праці та забезпечення численних переваг для всіх учасників освітнього процесу. Для роботодавців дуальна освіта сприяє підготовці кваліфікованих кадрів, зменшенню витрат на адаптацію нових працівників та підвищенню ефективності виробництва, для студентів – здобуттю практичного досвіду та професійних навичок, підвищенню конкурентоспроможності на ринку праці та подальшому працевлаштуванню, розвитку самостійності та відповідальності, для закладів освіти допомагає у залученні висококваліфікованих фахівців, використанні сучасного обладнання, забезпеченні актуальними знаннями та навичками, затребуваними на ринку праці. Крім того, дуальна освіта допомагає у розвитку соціально-комунікативних навичок soft skills.

Результати анкетування здобувачів вищої освіти факультету ветеринарної медицини та тваринництва Поліського національного університету (52 респонденти) щодо організації дуальної форми навчання свідчать про наступне:

- переважна більшість опитаних вважають, що навчання сприяє підвищенню практичних навичок (82,7%) та теоретичних знань (84,6%);
- також 84,6% респондентів підтверджують наявність належного документального оформлення співпраці (двостороннього або тристороннього договору);
- 78,8% здобувачів підтверджують наявність укладеного трудового договору між ними та роботодавцем;
- 80,8% опитаних задоволені графіком освітнього процесу.

Підвищення кваліфікації (стажування) науково-педагогічних працівників на базах стейкхолдерів – малорозвинений і перспективний напрям взаємодії. Стримуючими факторами розвитку цього напрямку є законодавчі обмеження кола суб'єктів підвищення кваліфікації, вимоги щодо документального оформлення (наявність індивідуальної програми підвищення кваліфікації (стажування), звіту та відповідного документа, що засвідчує проходження підвищення кваліфікації) та визнання результатів підвищення кваліфікації.

Таким чином, роботодавці відіграють провідну роль у забезпеченні дуальної форми здобуття освіти, забезпеченні практичної підготовки здобувачів освіти, організації науково-дослідницької діяльності та ресурсного забезпечення освітньо-професійних програм.

Література:

1. Кравченко О., Карпич І. Інтеграція діяльності роботодавців та закладів вищої освіти: локальний досвід. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*. 2022. № 13. С. 37–45. URL: <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-13-37-45> (дата звернення 25.03.2025).

2. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія, План від 23.02.2022 № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80> (дата звернення 25.03.2025).

3. Скляр Р. В. Участь роботодавців у підвищенні якості підготовки випускників закладів вищої освіти. *Збірник науково-методичних праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного*. 2021. Вип. 24. С. 74–81. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/13939/1/%D0%A1%D0%BA%D0%BB%D1%8F%D1%80%20%D0%A0.%D0%92.pdf> (дата звернення 25.03.2025).

ІНКЛЮЗИВНА СКЛАДОВА МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Саранча І. Г.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та соціальної роботи
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

Сучасний навчальний заклад повинен бути не лише освітнім простором, але й середовищем, яке забезпечує всебічний розвиток кожної дитини, включаючи її ментальне здоров'я. Інклюзивний підхід, що спрямований на створення рівних можливостей для всіх здобувачів, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей, стає важливим інструментом для формування психологічно комфортного середовища. Особливо актуальним це питання стає в умовах сьогодення, коли здобувачі стикаються зі значними викликами, такими як війна, соціальна нестабільність, пандемія, емоційні та фізичні травми.

Інклюзивна складова ментального здоров'я передбачає адаптацію навчального процесу до потреб кожного здобувача, розвиток емпатії серед здобувачів та забезпечення підтримки для здобувачів з особливими освітніми потребами (ООП). Учасники освітнього процесу, зокрема викладачі, психологи та соціальні педагоги, відіграють ключову роль у підтримці емоційного добробуту здобувачів та створенні безпечного простору, який сприяє зниженню рівня стресу, тривожності та соціальної ізоляції.

Інклюзія також актуальна через зростаючу потребу у вихованні покоління, здатного приймати різноманітність та співіснувати у суспільстві, де панують толерантність і повага. Завдяки цьому підходу здобувачі отримують можливість розвивати соціальні навички, будувати довірливі стосунки та ставати активними учасниками громади.

Таким чином, інтеграція інклюзивних практик у забезпеченні ментального здоров'я здобувачів є нагальною потребою. Це не лише сприяє гармонійному розвитку здобувачів в освітньому середовищі, але й формує основи для побудови стійкого, гуманного та свідомого суспільства в майбутньому.

Інклюзія відіграє ключову роль у створенні комфортного психологічного середовища для всіх здобувачів, сприяючи їхньому особистісному розвитку, самореалізації та соціальній адаптації. У закладах освіти, які впроваджують інклюзивний підхід, формується атмосфера

прийняття, де кожен здобувач відчуває себе важливим, потрібним та захищеним, незалежно від його індивідуальних особливостей.

Перш за все, інклюзія допомагає уникати ізоляції та стигматизації здобувачів з особливими освітніми потребами (ООП). Участь таких здобувачів у спільному навчальному процесі сприяє їхній соціалізації та розвитку впевненості у власних силах. Завдяки рівним можливостям у доступі до освіти, здобувачі з ООП почуваються частиною колективу, що знижує рівень тривожності, покращує емоційний стан і сприяє їхньому особистісному зростанню.

Інклюзивне середовище позитивно впливає не лише на здобувачів з ООП, а й на їхніх однолітків. Здобувачі вчать емпатії, толерантності, співпраці та цінуванню різноманітності. Такий підхід формує у здобувачів почуття відповідальності за спільний добробут і сприяє побудові довірчих відносин між усіма членами громади.

Крім того, інклюзія сприяє запобіганню булінгу та дискримінації, адже зосереджує увагу на підтримці й повазі до кожного здобувача. Навчання в умовах прийняття та взаєморозуміння дозволяє здобувачам почуватися емоційно захищеними, що створює оптимальні умови для розвитку їхнього потенціалу.

У сучасних закладах освіти інклюзія також є платформою для психоосвітніх програм, спрямованих на розвиток емоційного інтелекту, управління стресом і навичок комунікації. Участь психологів, соціальних педагогів та інших фахівців у підтримці ментального здоров'я здобувачів є важливим аспектом інклюзивного підходу.

Отже, інклюзія є ефективним інструментом забезпечення психологічного комфорту здобувачів, сприяючи створенню безпечного, підтримувального та толерантного середовища, яке є основою для гармонійного розвитку кожного здобувача.

Інклюзія в контексті ментального здоров'я передбачає створення умов, у яких кожен здобувач, незалежно від своїх фізичних, інтелектуальних, соціальних чи емоційних особливостей, може брати участь у навчальному процесі на рівних правах з іншими. Це підхід, що спрямований на подолання бар'єрів, які заважають здобувачам із різними освітніми потребами, психологічними труднощами або травматичним досвідом, адаптуватися та розвиватися в освітньому середовищі. Інклюзія включає як фізичну доступність освітнього простору, так і забезпечення емоційного комфорту та соціальної інтеграції здобувачів.

Переваги інклюзивної культури в навчальному середовищі:

Для здобувачів з особливими освітніми потребами	Для всіх інших здобувачів
Почуття належності до колективу	Розвиток емпатії та толерантності
Покращення соціальних навичок	Покращення командної роботи
Підтримка індивідуальних освітніх потреб	Навички адаптації до різних ситуацій
Психологічний комфорт і впевненість у собі	Збагачення навчального досвіду
Можливість розвивати потенціал	Формування соціально відповідальної особистості

Крім зазначеного у таблиці, інклюзивна культура сприяє зниженню рівня булінгу та конфліктів у закладах освіти, оскільки вона заохочує відкритість, підтримку та взаєморозуміння. Створення умов для всебічної участі кожного здобувача в освітньому процесі формує стійке почуття справедливості та взаємоповаги серед усіх учасників. У результаті це позитивно впливає на загальну атмосферу в закладі освіти, сприяє розвитку гармонійного середовища, яке підтримує як академічний, так і емоційний розвиток здобувачів.

Таким чином, інклюзивний підхід до ментального здоров'я є ключовим компонентом сучасного освітнього процесу, спрямованого на формування стійкого, адаптивного та відповідального суспільства.

Література:

1. Система у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в Україні. 2024. URL: <https://howareu.com/storage/app/media/Posibnuki/2024-06-06%20%D0%A6%D0%9C%20%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%96%D1%8F%202.0.pdf>
2. Всесвітня організація охорони здоров'я. Комплексний план заходів у сфері психічного здоров'я на 2013–2030 рр. Копенгаген: Європейське регіональне бюро ВООЗ. 2023. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/373791/WHO-EURO-2023-2618-42374-71262-ukr.pdf?sequence=5&isAllowed=y>

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Семак О. І.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземних мов і перекладу

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

Починаючи з моменту підписання у 2005 році Болонської декларації, Україна активно інтегрується в Болонський процес. Це дозволило адаптувати свою систему вищої освіти до європейських стандартів, що включають зручну систему кредитів (ECTS), універсальні критерії для акредитації та забезпечення якості освіти. Важливим кроком стало запровадження двоциклової структури освіти (бакалавр-магістр), що відповідає європейським вимогам, а також створення можливостей для мобільності студентів і викладачів через обміни та міжнародні програми.

Система забезпечення якості освіти, міжнародне визнання дипломів і програм, а також розвиток партнерських відносин з європейськими університетами значно підвищили конкурентоспроможність української освіти на міжнародній арені. «Європейська інтеграція для України в культурно-цивілізаційному аспекті – це входження до єдиної сім'ї європейських народів, повернення до європейських політичних і культурних традицій» [1, с. 1].

Впровадження цифрових технологій у навчальний процес у вищих навчальних закладах є важливим кроком до модернізації освіти та підвищення її якості. Цифрові технології дозволяють створити нові можливості для студентів і викладачів, покращити доступ до інформації та забезпечити більшу гнучкість у навчанні. Це відкриває нові горизонти для взаємодії студентів і викладачів, дозволяючи їм використовувати сучасні платформи Moodle або Google Classroom для спільного навчання. Онлайн-курси на платформах Coursera, edX чи Udemu можуть доповнювати традиційні заняття або надавати можливість самостійного навчання. “В межах підтримки освіти України в умовах повномасштабного вторгнення РФ за підтримки білорусі, Coursera, Udemu та edX пропонує своїм користувачам тисячі безкоштовних онлайн-курсів з різних дисциплін, у разі успішного закінчення яких користувач отримує сертифікат про проходження курсу” [2, с. 1].

Віртуальні лабораторії і симулятори дають змогу студентам працювати з лабораторним обладнанням і програмним забезпеченням,

навіть якщо вони не знаходяться фізично в університеті, що особливо важливо для технічних і медичних дисциплін. Доповнена реальність (AR) також застосовується для навчання складних концепцій, дозволяючи студентам взаємодіяти з тривимірними моделями органів, механізмів або інших об'єктів.

Застосування цифрових технологій у дистанційному навчанні має важливе значення для забезпечення доступу до освіти незалежно від місця перебування студента. Вебінари, відеоконференції та асинхронне навчання через записані лекції та інші матеріали дають змогу студентам вчитися у зручний для них час, зберігаючи високий рівень взаємодії з викладачами.

Інтеграція штучного інтелекту та аналітики даних дозволяє персоналізувати навчальний процес, адаптуючи матеріали до потреб кожного студента. Системи штучного інтелекту можуть аналізувати успішність студентів, прогнозувати їхній прогрес і визначати, коли вони потребують додаткової підтримки. Це також допомагає покращити результативність навчання. На думку К. Руденко, “Кількість пристроїв IoT найближчим часом збільшиться настільки, що стане неконтрольованою. Це у свою чергу провокує зростання масштабних ризиків несанкціонованого доступу кіберзлочинності як до ідентифікаційних даних фізичних та юридичних осіб, так і до пристроїв IoT” [3, с. 127].

Цифрові інструменти для колаборації дозволяють студентам працювати над спільними проєктами, навіть якщо вони перебувають в різних локаціях. Інтерактивні платформи для роботи з документами, такі як Google Docs, а також форуми та чат-кімнати, сприяють активному обміну ідеями і зворотним зв'язком між студентами та викладачами.

Важливою складовою цифровізації є створення електронних бібліотек, які дозволяють студентам мати доступ до наукових статей, книжок та інших навчальних матеріалів, а також інтерактивних підручників, що покращують розуміння матеріалу через взаємодію з текстом. Оцінювання та зворотний зв'язок також можуть бути автоматизовані за допомогою цифрових інструментів, що дозволяє оперативно перевіряти тестові завдання та надавати студентам конструктивні зауваження.

Впровадження цифрових технологій вимагає розвитку цифрових навичок як у студентів, так і у викладачів. Це передбачає проведення спеціальних курсів та тренінгів для викладачів, щоб вони могли ефективно використовувати нові інструменти в навчальному процесі. Крім того, важливим є навчання студентів цифрової грамотності та етики використання технологій.

Однак існують і деякі виклики впровадження цифрових технологій у навчання. Технічні проблеми, такі як недостатність інфраструктури або нестабільне інтернет-з'єднання, можуть стати на заваді ефективному використанню цих технологій. Також необхідно подолати опір з боку деяких викладачів до змін, а також забезпечити рівний доступ до цифрових інструментів для всіх студентів.

Цифрова трансформація управлінських процесів у ЗВО, зокрема перехід на електронні документообіги та автоматизацію, дозволяє значно спростити адміністративні завдання, такі як реєстрація на курси або облік відвідуваності. Це забезпечує більшу ефективність і прозорість у управлінні навчальним процесом.

Таким чином, впровадження цифрових технологій у ЗВО сприяє модернізації освіти, покращенню доступу до навчальних ресурсів і створенню нових можливостей для студентів і викладачів. Однак для успішної інтеграції необхідно враховувати технічні, педагогічні та соціальні аспекти і адаптувати технології до специфіки кожного навчального закладу.

Література:

1. Катюк Я. Болонський процес: інтеграція та демократизація. Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua/school/method/629/> (дата звернення: 08.03.2025).
2. Міністерство освіти і науки. Цифрові платформи у вищій освіті. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki/tsifrovi-platformi-u-vishchiiy-osviti> (дата звернення: 08.03.2025).
3. Руденко К.С. Інтеграція штучного інтелекту у суспільний простір: проблеми і перспективи. *Права людини в Україні: минуле, сьогодення, майбутнє* : тези доп. учасників II Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 10 груд. 2021 р.), 127–129. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20211210/article/view/rudenko (дата звернення: 09.03.2025).

УЧАСТЬ У МІЖНАРОДНИХ ПРОЕКТАХ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Столяренко Г. С.

*доктор технічних наук, професор,
завідувач кафедри хімічних технологій та водоочищення,
координатор проекту «Water Harmony-II»
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси, Україна*

У Національній доктрині розвитку освіти вказано, що основними шляхами використання зарубіжного досвіду в галузі освіти є:

- проведення спільних наукових досліджень;
- співробітництво з міжнародними фондами;
- проведення міжнародних наукових конференцій та семінарів;
- сприяння участі педагогічних та науково-педагогічних працівників у відповідних заходах за кордоном;
- освітні та наукові обміни, стажування та навчання за кордоном студентів, педагогічних і науково-педагогічних працівників [1].

Міжнародна діяльність за такими напрямками ще в 2002 році була законодавчо затверджена як ефективний метод підвищення якості вищої освіти в Україні.

Проект «Water Harmony-II» в якому брала участь кафедра хімічних технологій та водоочищення Черкаського державного технологічного університету надав можливість підвищити якість вищої освіти студентів; участі студентів та науково-педагогічних працівників у стажуванні та навчанні за кордоном в галузі технології водопідготовки та очищенні стічних вод промислових підприємств. До цього проекту університет брав участь ще у 2 проектах даного напрямку: це «Water Harmony-I» та «Water Harmony-ERASMUS +».

Проект «Water Harmony-II» фінансувався Норвезьким університетом наук життя – Norwegian University Life Sciences (NMBU) (м. АС). Координатор проекту –професор даного університету Харша Ратнавіра.

Проект мав чотири основні цілі.

1. Зміцнення та розширення інституційного партнерства між NMBU та дев'ятьма університетами у семи країнах-партнерах за допомогою академічної співпраці.

2. Розвиток існуючих програм для випускників у напрямі більшої дослідницької, інноваційної діяльності, підприємництва та орієнтації на ринок праці через партнерські відносини з державним та приватним секторами.

3. Підвищення міжнародної спрямованості навчальних програм та підвищення кваліфікації за допомогою академічного партнерства та мобільності студентів та викладачів між країнами-партнерами та Норвегією.

4. Розповсюдження поновлених навчальних програм, навчальних посібників та концепцій серед інших університетів пов'язаних з університетами-партнерами та іншими юридичними та фізичними особами.

Цілі проекту були досягнуті за допомогою налагодження зв'язків, взаємодії, конференцій, семінарів, міжпартнерського нагляду, досліджень тощо; обмін передовим досвідом між партнерами, а також діалоги та ярмарки вакансій / «дні кар'єри» з майбутніми роботодавцями, а також інтеграційний процес покращення якості вищої освіти шляхом оцінки результатів проекту студентами та співробітниками; велика кількість мобільності студентів у різних країнах та спільні дослідження, лекції та публікації; поряд з більш активною та орієнтованою на якість видавничої діяльністю, а також із залученням асоційованих партнерів з державного та приватного секторів та асоційованих університетів.

Короткострокові результати включали міжнародні проектні зустрічі представників з 9 університетів – партнерів проекту; відкриті семінари для зовнішніх партнерів та студентів, інтенсивні курси для студентів-магістрів в NMBU; обмін магістрантами та співробітниками між Україною та Норвегією на дослідні стипендії; підготовка, переклад, видання та розповсюдження підручника «Фізико-хімічні методи очищення води. Керування водними ресурсами» виданого на семи мовах партнерів проекту; видання матеріалів студентських наукових робіт «Water Research and Technology»; підготовка посібника з керівництва випускниками інноваціями та підприємництвом; публікації, опубліковані в Scopus/Web of Sciences, спільні онлайн-курси та лекції, розроблені та використовувані партнерами, практика студентів та співпраця в галузі наукових досліджень з промисловими партнерами, діалоги та ярмарки вакансій з майбутніми роботодавцями та модернізація університетських лабораторій.

Проект передбачав такі довгострокові результати як стійка науково-освітня мережа з узгодженими поглядами та позиціями; навчальні програми адаптовані до потреб суспільства та ринку праці; підприємництво та інноваційна культура, закріплені у традиціях стратегічного розвитку партнерів.

Партнерство з державними та приватними організаціями зміцнювалось за рахунок їхньої участі у покращенні навчальних програм, спільному нагляді, стажуваннях та інноваційних дослідженнях. Підвищення обізнаності, інтересу, знань та ентузіазму серед українських

студентів було забезпечено за допомогою програм мобільності, лекцій та семінарів.

На базі Норвезького університету для студентів було створено 2-х тижневі літні навчальні курси та один додатковий тиждень для практичних занять. За програмою мобільності кожного року університети – партнери проєкту проводили конкурс серед студентів старших курсів і окремо магістрів на навчання в літній школі в Норвезькому університеті наук життя. Можливість поїхати на навчання в Норвегію були гарною мотивацією для успішного навчання студентів (а інколи навіть і для вступу на цю спеціальність). Координатор проєкту від університету та секретар проєкту завжди інформували про проведення та умови конкурсу всі вищі навчальні заклади м. Черкаси.

Як результат багато студентів з інших ВНЗ брали участь у конкурсі. Координатор з Норвегії завжди надавав ліміт кожному партнеру-учаснику проєкту на кількість студентів які будуть мати можливість пройти по конкурсу на участь у навчанні в літній школі. Однією з важливих умов було знання англійської мови на визначеному рівні. Проводилось тестування студентів і одразу кількість учасників зменшувалася. Складався список із студентів які успішно пройшли тестування з англійської мови і як правило їхня кількість була завжди більше наданого координатором проєкту ліміту через те, що студентам треба було пройти ще співбесіду з одним з представників Норвезького університету. Список відправляли на Норвегію з електронними поштами студентів і далі все залежало вже від самих студентів. Але були випадки, коли координатор з Норвегії збільшував ліміт кількості студентів на участь в літній школі через невиконання ліміту одного з партнерів проєкту.

Важливим моментом виконання проєкту було запровадження ініціативи з розробки відео-лекцій та відео з проведення лабораторних робіт партнерами проєкту. Спочатку визначалися з переліком цих лекцій і лабораторних робіт, а потім визначалися з виконавцями цієї роботи. Перед завершенням проєкту всі партнери мали високого рівня підготовки відео-лекції та відео лабораторних робіт, які можна було використовувати у навчальному процесі.

Партнери проєкту отримала фінансування для обладнання хімічних лабораторій найсучаснішими приладами. Підведемо підсумки про можливість підвищення якості вищої освіти через участь у міжнародних проєктах:

1. Можливість прослухати лекції з водопідготовки найвидатніших науковців у цій галузі.

2. На практичних заняттях у міжнародній школі проводити дослідження на найсучаснішому обладнанні.

3. Можливість прослухати на теоретичних заняттях висококваліфікованих спеціалістів в галузі очищення стічних вод.
4. Мати можливість працювати на обладнанні з очищення стічних вод.
5. Познайомитись з культурою інших держав (поїздки в Данію та Швецію).

Література:

1. Про Національну доктрину розвитку освіти. Указ Президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <http://bit.ly/3rK7n06>

АКАДЕМІЧНИЙ УСПІХ ЗДОБУВАЧІВ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ПІДХОДИ ДО ЇХ ПОДОЛАННЯ

Ткаченко І. І.

*аспірантка кафедри освітології та психолого-педагогічних наук
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Мистецька освіта в Україні є важливою складовою формування культурної спадщини та творчого потенціалу нації. Однак, незважаючи на її значущість, існують суттєві проблеми, які ускладнюють підготовку здобувачів мистецьких спеціальностей та перешкоджають повноцінному розвитку цієї галузі. Здобувачі мистецьких спеціальностей стикаються з низкою системних викликів, що суттєво впливають на їх академічний успіх та особистісний розвиток. Ці проблеми охоплюють психологічні, фінансові, організаційні та інституційні аспекти, що потребує комплексного аналізу. Ризики для фізичної безпеки учасників освітнього процесу, порушення стабільності навчання в умовах воєнного стану, а також регулярні обмеження у доступі до необхідних ресурсів (таких як електропостачання, інтернет і безпечні умови для проведення занять) спричиняють додаткове навантаження на здобувачів і викладачів. Автори збірника наукових праць «Проблеми сучасної мистецької освіти» (Випуск 21, 2023) аналізують сучасні виклики мистецької освіти, пропонують шляхи її вдосконалення в умовах трансформаційних процесів у суспільстві та наголошують, що ці виклики вимагають нових адаптивних підходів до організації освітнього процесу в мистецьких ЗВО [5].

Творчий процес у мистецькій освіті вимагає від здобувачів постійного самовираження, інноваційності та відповідності високим естетичним стандартам. Ці вимоги часто супроводжуються значним емоційним навантаженням, що може призводити до стресу та емоційного виснаження. Як зазначає О. Квецко, інтенсивність навчального процесу та участь у конкурсах, виставах і виставках створюють додаткові стресові фактори, які негативно впливають на якість навчання та загальний стан здобувачів [3].

Також здобувачі стикаються з фінансовими труднощами. Мистецька освіта потребує значних витрат на придбання матеріалів, інструментів, костюмів, оренду приміщень, тощо. Для багатьох здобувачів ці витрати є надмірними. Як зазначає Т. Поснова, через скорочення фінансування культурно-мистецької освіти в Україні у здобувачів обмежені можливості для реалізації навчальних проєктів та підвищення професійної майстерності [4].

Балансування між творчістю, навчанням та особистим життям часто стає справжнім викликом. В умовах нестабільного навчального процесу здобувачам важко дотримуватись систематичності в навчанні, що може призводити до зниження академічних результатів. На переконання фахівців, це потребує впровадження механізмів тайм-менеджменту та розвитку самодисципліни серед здобувачів [3].

Соціальна підтримка в освітньому середовищі відіграє не менш важливу роль. Відсутність взаєморозуміння між здобувачами та викладачами, нестача емоційної підтримки та толерантного середовища можуть поглиблювати почуття ізоляції та демотивації. На думку дослідників, ефективна педагогічна комунікація та підтримка здатні зменшити емоційне навантаження та підвищити зацікавленість у навчанні [2].

Окрім цього, важливою проблемою залишається обмежений доступ до практичного досвіду. Брак можливостей для проходження стажування, участі у майстер-класах та творчих лабораторіях обмежує професійну підготовку майбутніх фахівців. Як підкреслює Т. Поснова, створення умов для професійного зростання молодих митців є ключовим чинником у формуванні висококваліфікованих кадрів у сфері культури [4].

З іншого боку, здобувачі мистецьких спеціальностей стикаються ще й з труднощами, пов'язаними зі збереженням і розвитком традиційних форм мистецтва в умовах стрімкої технологічної та культурної зміни. Ці виклики вимагають від них не лише глибокого розуміння класичних технік, але й здатності адаптувати їх до сучасних технологічних інструментів та культурних тенденцій. Крім того, студентам необхідно вміти балансувати між збереженням традиційних мистецьких цінностей

і інноваційним підходом до творчості, щоб відповідати вимогам сучасного мистецького ринку.

О. Антонова, Н. Мирончук та ін. розглядають негативний вплив війни на освітній процес, зокрема акцентують на нестачі ресурсів, дестабілізації психоемоційного стану та порушенні безперервності навчання [1]. Для здобувачів мистецьких спеціальностей ці проблеми ускладнюються потребою в практичній діяльності й особистісній самореалізації. Автори пропонують впровадження стратегій інтелектуальної адаптації, гнучких форм навчання та психологічної підтримки для того, щоб допомогти студентам ефективніше справлятися з викликами сучасності та досягати успіху.

Мистецька освіта в Україні, попри свою виняткову роль у формуванні культурного й творчого потенціалу нації, перебуває під тиском численних викликів, що охоплюють соціальні, психологічні, економічні та інституційні аспекти. В умовах воєнного стану ці труднощі лише посилюються, впливаючи як на стабільність навчального процесу, так і на добробут здобувачів. Аналіз наукових джерел свідчить про нагальну потребу в розробці адаптивних освітніх стратегій, які б забезпечували не лише фахову підготовку, а й психоемоційну підтримку здобувачів. Впровадження інноваційних педагогічних підходів, розвиток комунікації в освітньому середовищі, розширення доступу до практичного досвіду та збереження балансу між традицією і сучасністю – ключові напрямки, що можуть сприяти вдосконаленню системи мистецької освіти та підвищенню її ефективності в умовах сучасних викликів. З огляду на складність і багатогранність проблеми, вона потребує подальшого всебічного дослідження й міждисциплінарного аналізу.

Література:

1. Антонова О. Є., Мирончук Н. М., Бірук Н. П., Антонов О. В. Сучасні виклики та стратегії інтелектуального розвитку студентської молоді в умовах воєнного стану // Наукові інновації та передові технології. 2025. № 2(42). С. 1179–1191. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2\(42\)-1179-1191](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2(42)-1179-1191).
2. Биркович Т. І., Варивончик А. В., Мазур Б. М. Особливості навчання студентів професійної майстерності в мистецьких закладах вищої освіти // Питання культурології. 2021. № 37. С. 103–113. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.37.2021.236008>
3. Квецко О., Марусик Н. Проблеми та перспективи мистецької освіти в Україні // Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. Вип. 70, т. 1. С. 141–146. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/70-1-20>

4. Поснова Т. В. Культурно-мистецька освіта як фактор формування креативного людського капіталу в умовах сучасних викликів // Наука та наукознавство. 2024. № 3. С. 59–75. https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/6_Posnova_430_2024_59-75.pdf

5. Проблеми сучасної мистецької освіти: збірник праць / за ред. В. І. Федоришина, О. П. Щолокової, А. В. Козира, С. С. Горбенка, Н. П. Гуральника, Т. М. Завадської, Т. І. Гризоголазової. К.: Видавництво УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. Вип. 21. 148 с.

ПІДГОТОВКА ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ ДО ЗБРОЙНОЇ БОРОТЬБИ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ (1941–1943 РР.)

Ходанович О. Л.

*кандидат історичних наук, доцент,
старший викладач кафедри теорії та історії держави і права
Національна академія Служби безпеки України
м. Київ, Україна*

Період діяльності осередків ОУН (1941–1943 р.р.) характеризується поступовим переходом на збройний спротив німецьким окупантам та радянським військам і закладанням підґрунтя для створення своєї збройної сили – Української Повстанської Армії.

Одним з важливих завдань діяльності створеного похідними групами ОУН територіального підпілля була військова робота. Весною 1941 р. Крайовий військовий штаб Проводу ОУН розпочав організаційні заходи щодо військового напрямку роботи своїх територіальних осередків. За наказом Крайового провідника ОУН з липня 1941 р. розпочинається створення територіальних військових команд для обліку боєздатного населення і організації військового вишколу. Завданням військових референтів територіальних осередків було створення на окупованих теренах міських, окружних та обласних “січей” (військових гарнізонів) спроможних до організованого збройного виступу і в подальшому стати основою української армії [1, арк. 1], [2, арк. 5]. Але Головний провід ОУН(Б) відмовився від цієї тактики, оскільки керівництво Німеччини не визнали Акт відновлення Української Держави 30 червні 1941 р.

19 вересня, у зв'язку з цими подіями, КП ОУН(Б) на ЗУЗ видає комунікат про припинення легальної співпраці з окупаційною владою [3, арк. 7]. Під час Першої конференції ОУН(Б) (29 вересня 1941 р.) було прийнято рішення про нелегальні форми роботи, уникнення конфліктів з німцями, та підготовку до антинімецької пропагандистської діяльності як засобу психологічної війни.

Керівними настановами по організація військової діяльності стали військова інструкція „Боротьба і діяльність ОУН під час війни”, програмні рішення Другого Великого збору та постанови Першої конференції ОУН(Б) вересня 1941 р. [4, арк. 27–32, 1–82]. Силами і спроможностями територіальних осередків формувалися бойові групи., підпільно здійснювався бойовий вишкіл членів осередків. Цією ланкою організаційної роботи опікувалися військовий референт територіального проводу та керівники осередків на місцях [5, арк. 12, 24–29]. Найбільш потужно військова діяльність була організована на західноукраїнських теренах, де на осінь 1941 року було зорганізовано декілька десятків тренувальних таборів з спроможністю підготовки до півтисячі членів організації. Можливість здійснювати військову діяльність і вишкіл оунівських кадрів забезпечувався перш за все військовим навчанням на місцях, у віддалених населених пунктах, що були не під постійним контролем окупаційної адміністрації [6, арк. 9–18]. Основною вишкільною одиницею, де під керівництвом інструкторів відбувався військовий вишкіл, були навчальні пункти („бойвки”), створені з дотриманням конспіративних, маскувальних заходів, елементів підпільної підготовки до ведення бойових дій [1, арк. 94–95, 117].

Формування боєздатних відділів безпосередньо силами територіальних осередків організації і в місцях їх існування вважалося однією з головних можливостей швидкого переходу до масштабних бойових дій. Непростим завданням для осередків ОУН було забезпечення боївок зброєю та боєприпасами. Територіальні проводи намагалися створювати бази накопичення, складування, зберігання (схрони) зброї та набойів. Зброя добувалася різними можливими шляхами: з складів окупаційних військ, трофейна зброя [7, арк. 21]. Використовувалися можливості перебування членів осередків ОУН у поліційно-охоронних формуваннях окупаційної влади (підрозділах української допоміжної поліції на окупованій Україні) [8, арк. 48–49, 61].

У грудні 1941 р. Провід ОУН(Б) у своїй постанові окреслив стратегічне завдання організації – готуватися до довгої, затяжної боротьби і дотримуватися тактики накопичення сил. Це завдання ОУН(Б) було конкретизовано у політичних постановах Другої конференції ОУН(Б) у квітні

1942 р., де висунуто вимогу готуватися до збройної боротьби в “слухний час” виснаження Німеччини та СРСР [9, арк. 101].

На східній та південній Україні, починаючи з червня 1942 р., Провід південно-східних українських земель (ПдСУЗ) під керівництвом В. Ковалю (Василь Кук) зміг активізувати діяльність окружних осередків по підготовці до збройної боротьби.

Навесні 1942 р. нарада керівництва ОУН(М) у Києві переводить свої осередки на конспіративний стан, а згодом і в підпілля. Провід ОУН(М) на СУЗ став вимагати від ПУН змін у ставленні до німців, “толерантність” яких отримала реальний зміст. Провід ОУН(М) у Києві приймає рішення на необхідність на даному етапі розбудовувати збройні осередки.

Третя конференція ОУН(Б) (17–21 лютого 1943 р.) прийняла рішення про перехід від підготовчої роботи до тактики ведення підпільно-партизанської війни та створення власних збройних формувань [7, арк. 4]. Прийнято рішення про перехід до тактики ведення підпільно-партизанської війни, та й протистояння з окупантами вже стало фактом [10, арк. 1, 2, 8].

Отже, у 1941–1943 р.р. головними завданнями територіальних осередків ОУН у військовій роботі були: формування бойових груп як основи формування українського війська, здійснення військового вишколу їх готовності до бойової діяльності.

Література:

1. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі ЦДАГО), Ф. 3833, Опис 1, справа 64. Арк. 1–117.
2. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (далі – ЦДАВО), Ф. 3833, Опис 1, справа 41. Арк. 1–12.
3. ЦДАВО, Ф. 3833, Опис 1, справа 42. Арк. 1–18.
4. ЦДАГО, Ф. 57, Опис 4, справа 106. Арк. 1–82.
5. ЦДАГО, Ф. 62, Опис 1, справа 227. Арк. 1–181.
6. ЦДАГО, Ф. 1, Опис 22, справа 77. Арк. 1–116.
7. ЦДАВО, Ф. 3833, Опис 1, справа 94. Арк. 1–68.
8. ЦДАВО, Ф. 3833, Опис 1, справа 69. Арк. 1–143.
9. ЦДАВО, Ф. 3833, Опис 1, справа 2. Арк. 1–103.
10. ЦДАВО, Ф. 3833, Опис 1, справа 14. Арк. 1–74.

ПРО ПРАВОМОЧНОСТІ ВЛАСНИКА В КОНТЕКСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ЗБАГАЧЕННЯ

Чистякова А. С.

кандидат юридичних наук, адвокат

Статтею 368-5 КК України передбачена кримінальна відповідальність за незаконне збагачення. При цьому норма КК, якою встановлена відповідальність за незаконне збагачення неодноразово переглядалася Конституційним Судом України, а редакція статті, яка передбачала кримінальну відповідальність за незаконне збагачення неодноразово зазнавала змін. Багато з вчених погоджується, що криміналізація незаконного збагачення (в останній редакції) порушує основоположний принцип права «за одне й те саме двічі не карають». Злочин незаконного збагачення повинен мати характер продовжуваного злочину (цим усувається ризик у неконституційної ретроактивності і забезпечується дотримання принципу *crime does not pay*) [1].

Зокрема, у кримінально-правовій літературі існує позиція, що незаконне збагачення – це наслідок (результат) вчинення інших злочинів [2]. О.О. Дудоров вважає, що незаконне збагачення є проявом вторинної злочинної діяльності, яка мала місце у минулому, і за допомогою якої особа отримала можливість володіти, користуватися і розпоряджатися певними активами [3]. Він також дотримується позиції, аналізуючи злочин незаконне збагачення у попередній редакції, що «кваліфікація за сукупністю злочинів, передбачених статтями 191, 364, 368 КК, а з іншого, ст. 368-2 КК, можлива лише в тому разі, коли майно, яким особа заволоділа унаслідок вчинення предикатного злочину, не збігається з активами, які є предметом незаконного збагачення [3].

Одночасно в практиці нерідко виникають ситуації, коли орган досудового розслідування кваліфікує дії особи за ст. 368-5 КК одразу після передачі активів особі (наприклад, коли відбувається затримання, повідомлення про підозру одразу після передачі таких активів). Таким чином виникає питання чи можна кваліфікувати дії особи за ст. 368-5 КК України якщо вона ще встигла реалізувати правомочності власника?

Термін «набувати» означає ставати власником кого-, чого-небудь, діставати, здобувати кого-, чого-небудь тощо [4].

Набуття активів у власність означає вчинення в минулому діяння, за допомогою якого особа дістала можливість володіти, користуватися

і розпоряджатися певними активами. Відповідно до ст. 328 ЦК право власності набувається на підставах, що не заборонені законом, в тому числі з правочинів. Термін «набувати» означає ставати власником кого, чого-небудь, діставати, здобувати кого-, що-небудь тощо. Ставати власником – отримувати реальну можливість володіти, користуватися та розпоряджатися активами на свій розсуд. Це по суті означає можливість вчинення розпоряджень, інструкцій чи інших розпорядчих рішень стосовно активів, що є предметом незаконного збагачення. А тому констатувати, що особа набула активи чи що «стала власником активів», очевидно, можна лише в тому випадку, коли в такій особі з'явилась можливість реалізувати правомочності власника.

Право володіння – це юридично забезпечена можливість фактичного панування власника над річчю [5]. Це визначення містить дві ознаки права володіння: ознаку, якою визначалась суть цього поняття, – «панування власника над річчю»; та ознаку, якою визначався характер панування, – «фактичне панування», тобто дійсне, реальне.

І.В. Спасибо-Фатєєвою право володіння розглядається як право фактичного, фізичного й господарського панування над річчю, що міститься у можливості особи тримати належну їй річ у себе [6].

О.С. Яворською право володіння визначається як вільна і незалежна від інших можливість доступу до фактичного впливу на майно [7].

Права володіння варто визначати через матеріальний зв'язок особи з річчю, який означає матеріальний контакт особи з річчю або інший тісний зв'язок між особою і річчю.

Важлива ознака права володіння полягає у тому, що такий матеріальний зв'язок має бути реальним чи реально можливим і особа, що володіє річчю повинна мати реальні можливості в будь-який момент розпочати реальне (дійсне) володіння річчю, користування та розпорядження нею. Така ознака відмежовує право володіння від звичайного тримання речі без законних підстав.

Право розпорядження охоплює значне коло дій, які може вчиняти власник, зокрема: а) дії власника, спрямовані на передачу права власності іншій конкретній особі; б) дії власника, спрямовані на передачу іншій особі частини своїх прав; в) право власника укладати правочини на встановлення обтяжень свого права власності; г) дії власника, спрямовані на знищення майна, на припинення фізичного існування речі не у зв'язку з її споживанням. Тобто право фізично знищити річ (спалити, поламати, позбавивши її будь-якої цінності); д) відмова власника від права власності на річ, тощо.

Отже, право власності передбачає три правомочності власника – володіння, користування та розпорядження. Таким чином, кваліфікація за ст. 368-5 КК України можлива лише тоді, коли щодо активів,

які є предметом злочину, у особи виникла можливість здійснювати правомочності власника: можливість володіти, користуватися та розпоряджатися своїми активами.

Література:

1. Окрема думка судді Конституційного Суду України Шевчука С. В. стосовно рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України конституційності статті 368² КК України»

2. Гузоватий О. І. Реалізація вимог статті 20 Конвенції ООН проти корупції «Незаконне збагачення» у кримінальному законодавстві деяких європейських країн / О. І. Гузоватий // Наук. вісн. Дніпропетр. держ. ун-ту внутр. справ. 2012. № 3. С. 504–514 ; Трепак В. М. Незаконне збагачення: кого і за що каратимуть / В. М. Трепак [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://gazeta.dt.ua/.../ nezakonne-zbagachennya-kogo-i-za-scho-karatimut_.html

3. Дудоров О.О. Кримінально-правові аспекти незаконного збагачення (погляд теоретика в очікуванні судової практики) / О. О. Дудоров // Юридичний електронний науковий журнал. 2017. № 1. С. 129–142 [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://lsej.org.ua/1_2017/35.pdf

4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з додат. І допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005, 1258 с.

5. Соловйова А. М. Проблеми кримінально-правової охорони власності в Україні. Генезис публічного права: від становлення до сучасності. URL: http://www.nikolaevonua.org.ua/10_Genezis%20publichnogo%20prava.doc (дата звернення: 10.12.2018).

6. Харьковская цивилистическая школа: объекты гражданских прав : монография / под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков, 2015. 715 с.

7. Яворська О. С. Договірні зобов'язання про передання майна у власність: цивільно-правові аспекти : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2011. 36 с.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ

Шкода Н. А.

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри історії та археології
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Запорізька область, Україна*

Новою парадигмою розвитку освіти в європейському просторі та в Україні, яка розвивається в контексті європейських інновацій, є компетентнісний підхід. Важливим завданням вчителів, зокрема вчителів історії, є формування інформаційної компетентності учнів. Головним засобом формування цієї компетентності є використання електронних засобів навчання, які ефективно доповнюють традиційні методи навчання, а на багатьох уроках історії є пріоритетними.

Головна мета впровадження електронного навчання в закладах загальної середньої освіти – підготовка молоді до повноцінної плідної життєдіяльності в інформаційному суспільстві, підвищення якості, доступності та ефективності навчально-виховного процесу. Найчастіше під електронним навчанням розуміють навчання, побудоване на використанні інформаційних і телекомунікаційних технологій. Електронне навчання передбачає використання наступних електронних засобів навчання – мультимедіа навчання, розміщення на комп'ютері інструкцій, навчального контенту; інтернет-навчання; веб-навчання; онлайн-освіта, цифрові освітні проекти тощо. Електронні засоби можуть використовуватись і в аудиторії, і за її межами (асинхронне, синхронне чи самостійне навчання або навчання під керівництвом інструктора) [1, с. 25].

Електронні засоби навчання можуть бути успішно використані на уроках історії будь-якої форми їх організації – уроках-лекціях, практичних заняттях, уроках-семінарах, диспутах, традиційних, дискусіях тощо. Електронне обладнання доцільно використовувати на традиційних уроках всіх типів – комбінованому, уроці вивчення нового матеріалу, уроці повторення та систематизації вивченого навчального матеріалу тощо.

Популярними засобами електронного навчання є електронні тренінги, електронна пошта, мобільне навчання (використання телефонів, планшетів тощо), вебінари, використання електронного підручника, довідника, задачника, електронної бібліотеки тощо.

Найбільш поширеними видами мультимедійних засобів навчання є використання мультимедійного проектору та інтерактивної дошки [3, с. 125]. Мультимедійний проектор дозволяє проектувати мультимедійні програми навчального змісту та комп'ютерні презентації. Інтерактивна дошка працює як частина системи разом з комп'ютером і проектором, використовується і як звичайний екран для демонстрації зображення, і як пристрій для керування комп'ютером. Вчитель, працюючи біля сенсорної дошки, може за допомогою спеціальних програм залучати учнів до процесу пояснення нового матеріалу.

Зручним на уроках історії є використання мультимедійних технологій у формі презентацій. В цьому випадку комп'ютер на уроці замінює всю сукупність засобів навчання, виконуючи декілька ролей: запис на дошці (тема уроку, план, домашнє завдання та ін.); наочність (фотодокументи, карти, репродукції картин); таблиці і схеми; підручник. Презентація привертає увагу учнів і підвищує інтерес до навчання. Навчальні презентації призначені допомогти вчителю та учням й дозволяють зручно і наочно представити матеріал. На уроках історії можуть бути використані наступні види навчальних презентацій: 1) конспект уроку, який містить назву, план, ключові поняття, домашнє завдання та інше; 2) слайд-шоу, в якому відсутній текст та акцент робиться на великі яскраві зображення; 3) анімовані схеми, в яких особливий акцент робиться на різних графіках і схемах. Основна сфера застосування презентацій – проведення узагальнюючих уроків.

Актуальними формами навчання історії є види мережевої комунікації: електронна пошта, яка призначається для обміну інформацією між суб'єктами зв'язку, здійснення консультивання, організації дистанційного навчання; телеконференція, яка дозволяє вчителю та учням, що знаходяться на значній відстані одне від одного, організувати спільне навчання, обговорювати навчальні проблеми, брати участь у ділових іграх, практикумах тощо в умовах так званого віртуального класу.

Важливим засобом навчання є електронний підручник – інформаційна система комплексного призначення, яка за допомогою єдиної комп'ютерної програми, використовується в навчальному процесі. Уроки, оснащені електронними підручниками, характеризуються двоплановістю – дії вчителя та електронний засіб як допоміжний, які мають інтегральний характер зв'язку. При розробці та наповненні електронного підручника необхідно орієнтуватись на наступні вимоги – економія часу у навчальному процесі; глибина трактування матеріалу, систематизація матеріалу; відсутність помилок, адаптованість до віку учня, лаконічність, оптимальне інформативне забезпечення; сучасність тощо.

Важливим джерелом інформації на уроках історії є відеоматеріали – відеосюжети, кінохроніка, наукові та художні фільми. Вони доповнюють загальне уявлення про події, розвивають пізнавальні інтереси та здібності учнів, посилюють наочність та активізують самостійну роботу школярів [2, с.126]. Вчитель повинен проконсультувати учнів перед переглядом відеоматеріалів щодо того, на що слід звернути увагу, поставити конкретні завдання.

Таким чином, використання електронних засобів навчання на уроках історії сприяє модернізації навчального процесу, робить його більш потужним та ефективним.

Література:

1. Буртовий С. В. Електронні засоби навчання – від теорії до практики. Методичний посібник. Кіровоград : КЗ “КОІППО імені Василя Сухомлинського”, 2014. 48 с.
2. Десятов Д. Л. Використання мережевих технологій у процесі навчання історії в школі. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. "Історія та географія"*. 2012. Вип. 46. С. 123–127.
3. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. К. : Видавництво А.С.К., 2004. 347 с.

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНЕ
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

3 березня – 13 квітня 2025 року

Підписано до друку 14.04.2025. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 9,20. Тираж 100. Замовлення № 0525-055.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Українсько-польське наукове видавництво «Liha-Pres»

79000, м. Львів, вул. Технічна, 1

87-100, м. Торунь, вул. Лубіцка, 44

Телефон: +38 (050) 658 08 23

E-mail: editor@liha-pres.eu

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 6423 від 04.10.2018 р.